ARGEȘ

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă
■ Anul XX (LV) ■ Nr. 8 (458) ■ August 2020 ■ 4 lei ■

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

ION SĂNDULOIU - Vidraru inedit

Mircea Ciobanu – 80

Scriitorul din vremea lui Ahab

L-am cunoscut pe Mircea Ciobanu printr-o întâmplare absolut surprinzătoare. Aveam vreo 27 de ani şi eram paznic de noapte al unui depozit de carte veche bisericească la protoieria de la Turnu Severin. El se afla în oraş de vreo săptămână găzduit de un scriitor de acolo, evadase din Bucureşti pentru a putea scrie în linişte la un roman din seria *Istorii*. Şi o dată, aproape de miezul nopţii, pe când eu citeam în biroul protoieriei, m-am trezit cu un neaşteptat ciocănit la uşă, neaşteptat pentru că acolo nu mă prea vizita nimeni. Erau Romulus Cojocaru şi Mircea Ciobanu. I se vorbise de mine, Cojocaru mă invitase la el acasă să mă prezinte scriitorului de la Cartea Românească, dar timiditatea mă oprise mereu să dau curs invitaţiei. Şi cum Mahomed nu se duce la munte, vine muntele la Mahomed. I-am servit cu vodcă rusească din sticla aflată pe masă şi cu ceai englezesc din termos. Aveam pe masă un roman de Dostoievski la care citeam. De la rus s-a pornit discuţia. Mircea Ciobanu tradusese din Dostoievski, dar nu era unul din scriitorii lui de suflet. „Dostoievski nu e psihologul blestemat, cum i se spune, e un ideolog blestemat!" Aceasta a fost prima sentinţă a scriitorului, că în timp mi-a mai servit multe altele. În 1983 m-am mutat la Bucureşti şi ne întâlneam destul de des.

Mircea Ciobanu era un scriitor exemplar, dar şi un om exemplar, în genere. Popasul cu el la o sticlă de vin era un banchet, vreau să zic un Banchet, cu majusculă. Acolo se făcea maieutică. În doi sau în trei. În anii '83-'87 şi imediat după '89, am stat de nenumărate ori la un pahar, dar acum îmi amintesc că nu în mai mult de patru sau şase ochi. Cei doi eram mai tineri cu 15 ani decât el şi, debutanţi fiind, nu ne permiteam să facem pe protagoniştii. Dar nici el nu făcea pe maestrul. Era decent, vorbea, vorbea, discursul lui te cucerea, era miezos, era un fel de Petre Ţuţea aşezat. Se oprea din când în când şi ne privea direct în ochi şi ne cerea părerea, pe care apoi o diseca, o comenta. Era, altfel zis, un om de dialog deşi poate că opera lui poetică şi epică îi dădea dreptul să fie un om de monolog, să fie înţeleptul de necontestat al târgului. Nu prea mergeam cu el la Casa Scriitorilor, nu-i plăceau boemii de acolo, scriitorii care beau peste măsură şi se dădeau în spectacol. Plus că, ajuns acolo, risca să fie asaltat de cei cu manuscrise depuse la editură şi amânate cu anii din diverse motive, unele ţinând de politica editorială, altele de cenzură, dar şi de valoare. Iar Mircea Ciobanu era un diplomat, un maestru în a negocia apariţia unei cărţi, era un mijlocitor foarte abil între autor, director de editură şi cenzor.

O dată, l-am întrebat cum se vede el bătrân. Mi-a spus că visează să fie un bătrân plimbându-se prin Cişmigiu cu un baston care să aibă musai un cui în vârf cu care să adune hârtiile şi mucurile de ţigări şi să le pună în coşurile de gunoi. N-a apucat. A murit la 56 de ani, în plină forţă creatoare, cum se zice cu o formulă atât de des uzitată că s-a tocit. Dar, la el se potriveşte perfect.

Mai trebuie spus, ba chiar subliniat, că Mircea Ciobanu – în plină dictatură – era un om liber. Cu prietenii, dar şi cu noi cei tineri, vorbea grav şi fără oprelişti despre regim, despre realitatea din ţară. Dar şi scria liber, aşternea parabole despre epocă. Iată ce publica la 1984: „Am fost poet în vremea lui Ahab./Vântul trecea pe deasupra,/ îmbătrânind tot mai puţine cuvinte spuneam./Stam între dune, scriam pe nisip/doar pentru vânt, pentru limba şi rariţa lui/neştiutoare de semne./.../Ştiu că e frig şi c-am fost,/sub Ahab, vinovat de trufie./De mânia lui, ah, n-am cântat,/de tristeţea lui n-am scris o vorbă..."

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Calinic Argeşeanul

Din frumuseţea lumii văzute

A voi să fim oameni între oameni, a voi să sfinţim totul în jurul nostru, a crea o atmosferă de pace şi încredere, a sprijini pe cei care au nevoie de ajutorul nostru, în solidaritate ortodoxă şi românească, este semnul minunat că ne-am înţeles rostul nostru, trecând prin frumuseţea acestei lumi.

Românii au învăţat să rabde şi să nu învinuiască tot ce nu putea fi schimbat. Ştiau şi ei că marea răbdare este arta supremă de a spera! Dacă toată lumea necăjită ar ofta la o anumită oră, s-ar stârni toate furtunile din lume. Dar aşa, oftăm pe rând. Fiecare cu ofurile lui!

Ca să nu ajungem să osândim pe alţii, trebuie să începem fiecare, cu osândirea din noi înşine! Adică, fără cruţare, în faţa lui Dumnezeu, fără să audă nimeni, să ne judecăm, ca să ne roşească obrazul de ruşine şi să punem început bun, spovedindu-ne la Duhovnicul din Cer şi la cel de pe pământ.

Noi trebuie să recunoaştem orice lucrare, orice faptă bună, oricât de mică, a oricăruia dintre noi, pentru că e lucrarea lui Dumnezeu. Faţă de isprăvile acestea din viaţa lumii văzute, noi trebuie să avem o atitudine sacră, pentru că oamenii din jurul nostru sunt sacralizaţi prin harul lui Dumnezeu, care-i ajută să aibă împliniri.

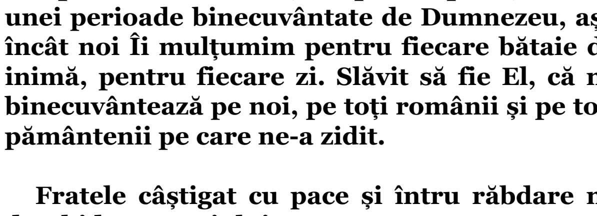
Avem sau n-avem, suntem sau nu suntem, mai bine sau mai puţin bine, trebuie să învăţăm neapărat arta de a ne bucura. Cea mai mare pedeapsă pentru noi este atunci când ni se ia bucuria în Duhul Sfânt şi zburăm fără aripi sau cu aripi false.

Limba exprimă gândurile inimii noastre, fie gânduri curate şi paşnice, fie simţăminte păcătoase, alterate de păcatul care musteşte în noi cu prisosinţă.

Totdeauna noi condamnăm pe cutare că a greşit. Dar de câte ori l-ai sfătuit? De câte ori ai stat de vorbă cu el? De câte ori i-ai repetat, de câte ori te-ai rugat ca sfatul pe care i l-ai dat să lucreze ca sământa în ogor bun? Asta e întrebarea. Tu, eu, ce-am făcut pentru el? La răspuns bâjbâim, că n-am avut timp, e greu, e mult, în sfârşit. Dacă ne lipseşte testarea aceasta responsabilă, pastorală, nu luăm examenul...

E o reînviere fiecare trezire din somn şi începerea unui nou ev, am putea spune, adică a unei perioade binecuvântate de Dumnezeu, aşa încât noi Îi mulţumim pentru fiecare bătaie de inimă, pentru fiecare zi. Slăvit să fie El, că ne binecuvântează pe noi, pe toţi românii şi pe toţi pământenii pe care ne-a zidit.

Fratele câştigat cu pace şi întru răbdare ne deschide uşa Raiului.

Carte nouă

Luminiţa Potîrniche - *Tanti Clara, madam Sand şi alte câteva femei*

Prima carte de proză a poetei Luminiţa Potîrniche, **Tanti Clara, madam Sand şi alte câteva femei**, (Editura **Detectiv Literar**, 2020) iese de sub tipar într-un moment când izolarea confuză pare a ni se alătura pentru multă vreme de acum înainte, iar un plonjon în memorie purifică de zgură cotidianul complicat, pierdut în dezordinea acestui secol.

Luminiţa Potîrniche are harul de a identifica şi a găsi, nealterate de timp, biografii autentice. Cititorul este purtat cu naturaleţe pe urmele vieţilor celor pe care îi evocă în povestirile sale. În aceeaşi măsură, autoarea are o remarcabilă capacitate de a studia, cu subtilitate de psiholog, stările fireşti ale personajelor, dezgolite de orice adaos care le-ar putea deforma profilul. O arheologie socială scoate la lumină, din fragmente, din cenuşă, peisajul uman al unor timpuri ce nu pot fi ignorate:

„Era o femeie uscată, dacă era să o judecăm după chip. Înfăşurată în haine, haine şi iar haine, suprapuse unele peste altele, curmate la mijloc de o centură militară, nu puteai aprecia cât reprezenta trup din toate astea. (...) O faţă emaciată, de o paloare nefirească, verzuie, fără expresie, fără vârstă, fără viaţă. Nu-mi păruse măcar vreodată să fi zărit o reacţie, o tresărire de muşchi pe faţa ei. Tot capul era înfăşurat cu broboade, multe broboade unele peste altele, legate băbeşte pe sub bărbie, apoi la spate. Nu conta dacă era vară sau iarnă, cantitatea de broboade era aceeaşi, dimensiunea capului îmbrobodit aceeaşi, adică enormă." (*Pasqualina*)

Vocile din volum se succed, se suprapun, într-o tonalitate distinctă, revelând uluitoare istorii personale care schiţează o epocă. Femei singure, femei prinse în abuzuri domestice, femei iubite, părăsite, ori prea îndrăzneţe, altele care renunţă la identitatea lor, toate au o vitalitate care poartă amprenta felului în care Luminiţa Potîrniche reuşeşte să le repună în lumină:

„Tristeţea are păr alb şi fierbe un compot de coji de mere pe lampa cu gaz din marchiză. Veşnic îl fierbe. Compotul nu scade, nu dă în foc. Doar miroase frumos a fructe, a sărăcie, a renunţare. Tanti Clara cred că este ea însăşi sărăcie şi renunţare. Locuieşte într-o casă cu vreo trei încăperi, toate afumate şi negre. Plăteşte chirie la proprietar. Proprietarul stă în aceeaşi curte. Proprietarul are camere frumoase şi luminoase, dar nimeni nu-i lucrează grădina plină de flori (...). (*Femei*)

Rămân şi câteva spaţii de respiro, atunci când autoarea se îndreaptă către sine. Sunt momentele în care încearcă să păşească în afara bulei în care se mişcă în mod obişnuit şi reuşeşte să se privească cu luciditate:

„Nimic nu mai e sigur şi nici nu mai contează. Ar trebui să nu te preocupe propria ta supravieţuire. Dar, ca un făcut, tot acolo şi tot acolo te duci, ca un şoarece către eterna capcană, momit cu o bucăţică de caşcaval de mucava. Toate sunt copii, bune sau rele. De la distanţă, par reale. N-ai văzul bun, eşti pierdut. Dacă, miop, te apropii, ceva de acolo te apucă. Face harşşşt, te prinde şi nu te mai lasă. Te bagă iar în fundătura ta aproape perfectă, fără exitus. Te conservă, te apără de tine. Tu ce ai face dacă ai avea libertatea propriei ieşiri? Ţi-ai da seama că nu e o soluţie. Şi apoi?" (*Despre disperare*)

Luminiţa Potîrniche este vocea din spatele vocilor care compun, după formula matrioştilor, un tablou ce refuză să-şi piardă strălucirea.

LILIANA RUS

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Dreptul de-a povesti”

■ Să fie durerea mai puțin relevantă în relația noastră cu Dumnezeu decît iubirea? Să nu reprezinte iubirea dureroasă factorul suprem al legăturii umanității cu El? „Uităm adesea că Dumnezeu însuși este implicat în tragedia umană și plătește tributul păcatului și al nelegiuirii înfăptuite de om. Acuzațiile umane îndreptate spre Dumnezeu atestă cît de implicat este el: dacă este ținta acestor întrebări, proteste și acuze ale omului, aceasta se întîmplă fiindcă el însuși se expune contestării omenești, se expune omului, acceptă să fie judecat, adică el însuși se lasă tîrît în viața oamenilor, pînă acolo unde tragedia omului devine tragedia divină, amîndouă unindu-se într-o unică tragedie universală” (Luigi Pareyson).

■ Obsesia ca o imperfecțiune ardentă, asemenea unei desăvîrșiri.

■ A trăi înseamnă a fi în fond solidar cu tot ceea ce este, a fost, va fi. A avea dubii, a te disocia, a te revolta înseamnă în fapt a-ți asuma secvențe ale morții.

■ Scriptor. Dreptul de-a povesti e libertate, povestea, odată constituită, e rigoare.

■ „Se poate vorbi așadar (...) de un faliment al metafizicii antice. Terapeutica greco-indiană a dat greș; nihilism de o parte, resemnare de alta. Ambele altoite pe voința stăruitoare dar neputincioasă de a nega durerea. Creștinismul lichidează idealurile lumii antice, între altele și prin aceea că recunoaște nu numai existența de fapt a suferinței, dar – atitudine fundamental nouă - și *drepturile* ei la existență” (Nae Ionescu).

■ Să fie cumva inspirat conceptul poeziei pure de cel al rugăciunii pure, devenind cea mai elevată formă a rugăciunii, rugăciunea care nu cere nimic? Înrudirea lor oricum verosimilă (v., Henri Brémond).

■ Scrii pentru a-ți confirma încrederea în tine însuți. A. E.: „Dar încrederea în cititor?” Dacă o ai în tine însuți, o ai, principial, și în cititor.

■ Succes. Casa de Modă Versace din Milano se angajează a nu mai folosi blănuri pentru veșmintele pe care le oferă.

■ „Știri bune de pe planetă: oceanologii au întîlnit în Oceanul Arctic un rechin din specia Greenland a cărui vîrstă a fost estimată, cu ajutorul izotopilor de carbon din țesutul ocular, în jur la 392 de ani. Rechinul acesta hoinărește din anul 1627. Între timp, la noi în Dunăre au fost eliberați o mie de pui de nisetru, concepuți în crescătorie, iar în Coreea de Sud este moda ca fetele să se fotografieze cu peștișori de acvariu înotînd în scobitura claviculei” (**Dilema veche**, 2019).

■ Excesiva neofilie a epocii actuale ne face să bănuim o slăbiciune care dă alarma. O cerere de ajutor.

■ Unii primitivi cred atît de mult în viața viitoare, încît fac împrumuturi care vor fi restituite pe lumea cealaltă.

■ Din ravagiile timpului. Recunoști, evident, ceea ce cunoști, dar se poate întîmpla să nu mai cunoști satisfăcător ceea ce recunoști.

■ Iubești animalele, plantele, obiectele, inclusiv ca un efect al dezolării față de propria ta ființă. O revanșă discretă a ființei prin intermediul lor.

■ Senectute. Să zicem așa, un progres. Plictisul se reduce. Actualizîndu-se, amintirile ocupă locul rămas vacant, ca și viitorul, un viitor spectral al lor. Astfel încît prezentul nu mai are decît un rol formal, birocratic.

■ „În Japonia și-a început recent testele cel mai rapid tren din lume. Versiunea Alfa-X a trenului Shinkansen atinge viteza maximă de 400 de kilometri pe oră, însă va circula cu viteza de 360 de km. pe oră. Modelul futuristic este format din zece vagoane și locomotivă cu «nas turtit» de 16 metri, pentru a rezista presiunii imense a aerului. (...) Trenul-ghiulea va intra în circulație curentă începînd din 2030” (**Click**, 2019).

■ Spiritul se poate măsura la un moment dat inclusiv prin disprețul față de realizabil.

■ Poezia inclusiv ca stare de libertate a unor idei.

■ Scriptor. Simțul excesiv al ordinii n-ar putea disimula oare teama mai din adînc față de tine însuți?

■ „Cercetătorii de la Universitatea din Texas au observat că particulele emise în aer de prăjitorul de pîine sunt la fel de periculoase precum cele dintr-o intersecție aglomerată. Compușii organici volatili din pîinea pusă la prăjit echivalează cu 20 de minute de inhalare a aerului poluat de pe șosele. Măsurătorile făcute în bucătărie de oamenii de știință de la Universitatea din Colorado au arătat că particulele organice volatile din aerul respirabil din bucătărie pot depăși concentrația de 200 de micrograme pe metru cub atunci cînd prăjim pîine sau prăjim carne pe grătar. În aceeași categorie a poluanților intră și lumînările aromate și sobele cu lemne” (**Click**, 2019).

■ Scepticismul poate include virtualitatea depășirii sale, dar aceasta să reprezinte o calitate sau un defect al său?

■ Instanța divină n-ar putea fi sceptică, întrucît creează în absolut. Conform paradigmei Sale, n-ar putea fi sceptic funciarmente niciun om al artei, chiar dacă își pune creația sub semnul tematic al scepticismului.

■ Depresia, anxietatea, angoasa, stări suspecte, antisociale în ochii publicului, implicînd o anomalie. Oamenii sunt înclinați a se feri de cel ce le manifestă. O distanțare profilactică. În cazuri excepționale, ajung a-i aprecia creația. Îl absolvă în absență.

■ Atît de bune sunt pisicile pentru prins șoareci, încît în timpul goanei după aur din California minerii le cumpărau cu 50 de dolari bucata, echivalentul a 1000 de dolari actuali.

■ Împăratul Caligula a decis la un moment dat să declanșeze un război împotriva zeului roman al mării, Poseidon. În acest scop le-a ordonat soldaților să-și arunce sulițele în apă, la întîmplare.

■ O mască atît de străvezie, încît vezi printr-însa mai mult decît chipul ascuns, vezi ceea ce ascunde chipul însuși.

■ Scriptorul: un trăgător la țintă. Nu o dată o ratează. Se întîmplă să facă inimaginabil de multe, istovitoare tentative pentru a o atinge în cele din urmă.

■ „Măreția omului e mereu aceea de a-și recrea viața. De a recrea ceea ce-i este dat. De a modela chiar ceea ce îndură. Prin muncă, își produce propria existență naturală. Prin știință, recreează universul cu ajutorul simbolurilor. Prin artă, recreează alianța între propriul corp și suflet (cf. discursului lui Eupalinos). De remarcat că fiecare dintre acestea trei e ceva sărac, vid, fără rost, dacă e luat în sine și în afara relației cu celelalte două” (Simone Weil).

■ Ironia poate prelungi durata unor afirmații ale noastre cum a unor alimente. În raport cu ele, are rolul unui frigider.

■ Cinismul caută a fi o ingeniozitate, o artă *sui generis*, răutatea însă e răutate și atît. Cum în următoarele rînduri – triste nu prin ceea ce ar intenționa să spună, ci prin ceea ce realmente spun, ale marelui Cioran: „Rudele noastre ar trebui să aibă grijă să moară într-un moment cînd nu trecem printr-o perioadă de atonie. Altminteri, ce nemăsurat efort ca să arăți interes pentru ghinionul lor!”

■ O minciună care constituie expresia cea mai vie a nostalgiei adevărului.

■ Să te compari cu cel care ai fost odinioară, cu detașare și tandrețe, ca și cum ai citi un roman.

■ „În fiecare animal există o relație de simpatie cu alte ființe, mai exact cu oamenii de care s-a atașat. Uneori, animalele pot avea chiar presentimente sau viziunea a ceea ce urmează să se întîmple la distanță sau în viitor” (Plinius cel Bătrîn).

■ O posibilă metaforă civică: culpabilizarea frunzelor care părăsesc copacul, nimicindu-se astfel.

■ Teribila facondă a vîntului se explică prin faptul că-l ascultăm mai totdeauna distrați.

■ Scriptor. Într-o creație literară e uneori binevenită acea ușoară imperfecțiune care te îndeamnă să visezi.

■ „Un caz de telepatie între om și cîine, greu de crezut, este cel al constructorului de nave englez Georg Langham, a cărui poveste a făcut înconjurul lumii. Într-o zi, pe cînd se afla la birou, el a constatat că-și uitase acasă un carnet cu notițe de care avea urgentă nevoie. Acasă nu era însă nimeni și atunci i-a venit o idee pe care angajații lui au considerat-o o glumă: «E acasă cîinele meu Cook, care de ani de zile îmi citește gîndurile și-mi simte dorințele de la mare distanță». Landham le-a cerut celorlalți să facă liniște, a luat de pe birou fotografia lui Cook, a trecut ușor cu degetele peste ea și a început să-i vorbească șoptit, concentrîndu-se la maximum. I-a cerut cîinelui să ia carnetul de pe masă și să i-l aducă imediat. Inspirînd și expirînd încet, adîncit în sine, Landham a repetat de încă două ori comanda telepatică. (...) Peste o jumătate de oră, secretara l-a anunțat rîzînd că Cook vrea să intre cu forța în birou. Să latre nu putea, firește, pentru că în bot ținea carnetul cerut, pe care i l-a «predat» stăpînului, dînd bucuros din coadă. Două săptămîni mai tîrziu, credinciosul animal a reușit chiar să-i salveze, tot telepatic, viața stăpînului său. Într-o seară, tîrziu, acesta mai meșterea ceva în barca lui cu pînze, cînd a suferit un atac de cord. A căzut, iar cînd și-a revenit și-a dat seama cît de periculoasă era situația în care se afla. Disperat, a început să-și strige cîinele în minte, rugîndu-l cu ultimele puteri să vină la el. (...) Cook l-a trezit lătrînd puternic pe paznicul de noapte care s-a luat după cîinele parcă ieșit din minți, l-a găsit pe Landham și a chemat imediat salvarea” (**Formula As**, 2019).

■ Stări nebuloase în care interesul și indiferența, satisfacția și decepția, dorința și cedarea nu se disting cu ușurință, făcîndu-te pe moment a lua în considerare un factor în locul celuilalt. Indistincția lor, totuși un mod relativ confortabil de-a supraviețui.

■ Pînă și viața lăuntrică ajunge cîteodată să-și agite propriile slogane.

■ Observația e încurajatoare pentru că e debitoare realului, oferind acestuia responsabilitatea sa, pe cînd cogitația e o abstragere din real, asumîndu-și în chip riscant propria responsabilitate.

■ „În autobuz, o evaluare a ofertei politice românești, în gura unei persoane care știe cum stau lucrurile și nu se sfiește s-o spună răspicat: «Toți sunt la fel, doamnă, PSD-ul, RMN-ul...»” (**Dilema veche**, 2019).

■ Văzduhul se refuză Formei. E cel mai impresionant aspect inform al lumii.

■ A. G.: „Nu se poate vorbi ușor cu Eugen Simion. E prea ațos!”.

■ „Subiectul, aventura unui roman, îmi e totuna. Eu îmi pun în gînd, cînd scriu un roman, să redau o culoare, un ton, de pildă, în romanul meu **Cartagina** vreau să realizez ceva purpuriu. Ceea ce mai rămîne – personajele, intriga, - constituie amănunte. În **Doamna Bovary** n-am urmărit decît să redau un ton cenușiu, culoarea aceea de mucegăială a unei vieți aidoma acelor insecte care se cheamă molia zidurilor” (Flaubert, după E. și J. de Goncourt).

■ Oboseala anulează calitățile vieții, scoțîndu-i la suprafață insuficiențele: deruta, stîngăciile, erorile, neputința față de ea însăși. Un episod al sfîrșitului, indiferent de momentul în care intervine. Stare de factură demonică, opusă incipitului creator.

■ Moment negru. Nu reprezintă oare o enormă parte a culturii umane o hermeneutică a Răului? Trăim deopotrivă, corporal și spiritual, în mediul Răului care ne-a modelat prin cedarea, ca și prin opoziția noastră. De ce să-l subestimăm neapărat prin utopia unui final al său?

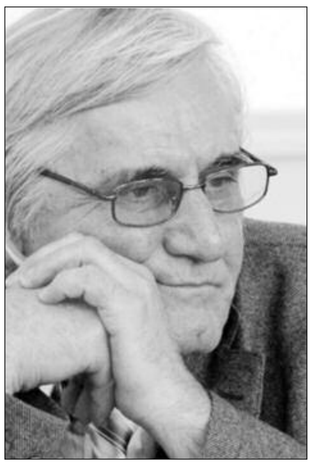
■ „Scepticismul ne însoțește ca Mefisto și fără el ne-am simți straniu, ca Peter Schlemil cînd și-a pierdut umbra. Omul fără scepticism este astăzi cel gol, cel primitiv, prada batjocurilor și în cel mai bun caz o piesă de muzeu. Ochelarii sunt mai mult decît un auxiliar; ei sunt o piesă de vestimentație. Ochelarii aduc la realitate; vizionari nu se mai întîlnesc de mult decît printre naivii troglodiți. Numai în visuri nu avem nevoie de scepticism și toate încercările de a sonda imaginile nu ajung pînă la fund. Anticii credeau că în vis noi gîndim și acționăm ca niște zei. Visul este un mediu mai puternic” (Ernst Jünger).

■ În memoria noastră trecutul tinde a se purifica prin momentele confuziei sale cu neîntîmplatul. Tinde spre ficțiune cum spre o artă nemijlocită a ființei.

A trăi înseamnă a fi în fond solidar cu tot ceea ce este, a fost, va fi. A avea dubii, a te disocia, a te revolta înseamnă în fapt a-ți asuma secvențe ale morții.

jurnal

Nicolae Oprea

Depăşind momentele tensionate, cauzate de bolile societăţi sau ale fiinţei efemere, optimistul Mihail Sachelarie şi-a împlinit vocaţia de, i-aş spune, partizan al cărţii, vădindu-se un pedagog atent la fluctuaţiile gradului de lectură formativă.

Cronica întârziată

Vocaţie şi împlinire

Cu mai mulţi ani în urmă - la 25 de ani, mai precis -, Octavian Mihail Sachelarie, absolvent al secţiei Sociologie din cadrul Facultăţii bucureştene de Istorie-Filosofie se angajează ca simplu bibliotecar la Biblioteca Judeţeană „Dinicu Golescu" din Piteşti. Anii formării universitare constituie premisele orientării sale spre sociologia comunicării pe care o pune în practică printre cărţi şi cititori. De-acum, destinul său se confundă cu al Bibliotecii din Piteşti, în linie ascendentă. Pregătindu-se temeinic – sub îndrumarea mentorului recunoscut, Silvestru D. Voinescu -, a parcurs toate treptele ierarhice ale instituţiei culturale, ajungând director în 2005 şi manager în 2014. Cărţile de specialitate, multe scrise în colaborare cu alţi confraţi din ramura biblioteconomiei, îi jalonează drumul spre împlinirea profesională: *Introducere în managementul de bibliotecă* (2003), *Biblioteca – informaţie, comunicare, cunoaştere* (2008), *Universul lecturii. De la Gutenberg la Google* (2008), *Biblioteca XXI. Management şi marketing* (2012) ş.a. Manifestându-se ca un om de cultură cu înclinaţii polivalente, nu îşi neglijează nici specializarea sociologică, volumul *Sociologia comunicării* (din 2006, în colaborare cu Victor Petrescu) fiind un exemplu în acest sens. La care se adaugă volumele de autor: *Universul comunicării* (2005) şi *De la mentalitatea bibliofagă la Evenimentul zilei* (1997). Mai mult, sociologul a funcţionat, în paralel, ca lector asociat la Facultatea de Ştiinţe Socio-Umane a Universităţii din Piteşti şi a susţinut examenul de doctorat în 2004 cu lucrarea *Fenomenul de violenţă în presa românească. Evaluări în judeţul Argeş*.

Într-un interviu din 2015, cu titlul sugestiv *Am scris o declaraţie de dragoste adresată Bibliotecii*, Octavian Mihail Sachelarie mărturisea fără nici o ezitare: „Vă mărturisesc că sunt un om împlinit din punct de vedere profesional şi personal. Aceasta în condiţiile în care sunt un perfecţionist, un om care iubeşte oamenii, dar care le şi cere foarte mult". Convingerea aceasta deloc patetică, întemeiată pe o pasiune de-o viaţă, prefigurează conturul unui (auto)portret care se completează în anii imediat următori. În 2011, Mihail Sachelarie publică o carte remarcabilă, *Triunghiul cunoaşterii – carte, lectură, bibliotecă*, prin care deschide largi perspective aspra orizontului lecturii, la nivel particular şi general. Pornind de la acest triunghi cognitiv, autorul îşi demonstrează deplin calităţile de eseist cu substanţă livrescă în volumele următoare: *Templul viselor*, din 2015, la Editura TracusArte; *Imposibila reîntoarcere / Confesiuni afective*, 2016, Editura Scrisul Românesc. Cred că sunt cărţile care au convins Comisia naţională de validare să fie admis în Uniunea Scriitorilor din România, împlinirea de ordin spiritual din 2019.

Prima dintre culegerile de eseuri simbolic intitulată *Templul viselor*, ceva mai compozită în alcătuirea ei, constituie – cum recunoaşte autorul în *Declaraţia de dragoste* introductivă – o pledoarie pentru perenitatea cărţii şi a bibliotecilor. Partea unitară a volumului cuprinde trei capitole ample, legate tematic prin reliefarea rolului fundamental al bibliotecii în formarea omului ca fiinţă spirituală: *Mircea Eliade şi „viciul lecturii"*; *Alberto Manguel – Biblioteca nopţii sau Templul viselor*; *Ray Bradbury sau Cum Imaginaţia şi Fantezia s-au născut în Bibliotecă*. Pledoaria lui Mihail Sachelarie se realizează printr-un colaj expert de citate – contrase în discursul propriu - din memoriile sau confesiunile lui Mircea Eliade, din studiul *Biblioteca nopţii* al lui Alberto Manguel şi din romanul lui Ray Bradbury *Fahrenheit 451*. Reţin câteva din citatele tematice. Eliade defineşte într-o conferinţă radio rostul bibliotecilor publice şi private: „Cărţile care se păstrează şi se recitesc – iar cele care se citesc – formează cultura unui om şi deci cultura unei ţări /.../ Biblioteca personală este o uzină, un depozit imens de forţe spirituale şi e păcat că asemenea depozite sunt atât de rare pe tot cuprinsul României Mari. Un om care stăpâneşte sau are acces direct la o asemenea bibliotecă nu este numai un om mai bun decât alţii, ci este un om mai tare, mai fortificat sufleteşte decât alţii." Explicând titlul cărţii sale, Manguel subliniază că biblioteca din timpul zilei „este un tărâm al ordinii", dar „atmosfera se schimbă" în timpul nopţii: „Dacă în zorii zilei, biblioteca sugerează un ecou al unei ordini lumeşti stricte şi rezonabil de imaginative, noaptea este momentul când biblioteca pare să se alăture cu seninătate zăpăcelii esenţiale şi vesele a lumii." În ce priveşte conţinutul romanului pesimist al lui Bradbury, analizat cu empatie, eseistul se întreabă retoric: „Aceasta să fie societatea viitorului, în care arderea cărţilor simbolizează pierderea de către om a esenţei sale umane?"

Imposibila reîntoarcere / Confesiuni afective este cartea în care Octavian Mihail Sachelarie îşi dezvăluie, fără ostentaţie, personalitatea interioară, proiectată pe ecranul lecturilor din propria *bibliotecă a nopţii*. Cu alte cuvinte, se sustrage timpului social, cât se poate, şi trăieşte, cu plăcerea libertăţii depline, într-un timp interior. Îşi asumă astfel subiectivitatea scriitorului spontan în reacţii şi reflecţii, intrând aievea în atmosfera cărţilor pe care le citeşte sau reciteşte după afinităţi elective. Titlul cărţii sale i-a fost sugerat de substanţa unui roman al prozatorului preferat Cesare Pavese, de unde transpare ideea imposibilităţii de a regăsi „paradisul pierdut" din amintire, începând cu vârsta candorii. În stilul original de adresarea directă către cititor, eseistul se confesează: „Vă regăsiţi în aceste rânduri? Ne lăsăm mânaţi în viaţă şi dintr-o dată ne dăm seama că nu mai suntem copii, că locurile copilăriei noastre nu mai există /.../ Nu mai rămân decât amintirile, momentele cu adevărat formatoare, figuri de oameni, de prieteni, de colegi şi un spaţiu al unei libertăţi pierdute...Şi regreţi că ai lăsat timpul să curgă, că ai lăsat să se scurgă din tine seva ta de om legat matriceal de un peisaj care nu mai apare decât în amintiri estompate. Poate mai ai casa părintească, poate mai ai morţi în cimitir, dar tu eşti departe, nu mai eşti copilul de odinioară... Trist, nu-i aşa?..."

Temele reflecţiilor din prima parte a volumului, *Confesiuni afective*, sunt desprinse prin lecturi de plăcere, dar bine alese, conform convingerii afirmată tranşant: „selecţia cărţilor, din punct de vedere valoric, se poate face, în primul rând, printr-o cultură de bază autentică, care îţi poate da posibilitatea să dai la o parte non-valorile." De o mare diversitate, „confesiunile" sunt concentrate în jurul unor idei generice, subliniate în titlurile secvenţelor: *Despre fericire*, *Despre prietenie*, *Violenţa noastră cea de toate zilele*, *Despre elitele unei naţiuni*, *Despre sinceritate şi iubire*, *Efemeritate*, *Comunicare şi singurătate*, *Ce e viaţa?*, *Momentele noastre iniţiatice*, *Despre plenitudine*, *Oaza noastră de linişte*, *Puterea cuvintelor scrise*, *Între Bine şi Rău*, *Distorsiunea mesajului*, *Puterea ficţiunii*, *Solidaritatea intelectuală* etc. Pregnante rămân, însă, leitmotivele scriitorului confesiv: cartea, biblioteca şi lectura – „o experienţă fără sfârşit". Pornind de la imaginea Paradisului ca o bibliotecă reliefată de Jorge Luis Borges, Mihail Sachelarie adaugă auto-definitoriu: „Paradisul Spiritului este pretutindeni în lumea cărţilor, însemnând linişte interioară şi împăcare cu tine însuţi. Acesta este de fapt Paradisul Intelectual al Bibliotecii. De aici şi credinţa mea că bibliotecile nu vor dispărea niciodată."

Fibra de umanist, în sensul clasic al termenului, care transpare din textele lui Octavian Mihail Sachelarie, este pusă în relief expresiv în partea finală a *Confesiunilor*, sub genericul *Omul cu nume de...*, cuprinzând schiţe portretistice haşurate admirativ. Deşi în viaţa de toate zilele, directorul bibliotecii apare ca un om sociabil şi discret afectuos, sunt momente când simte nevoia să-şi protejeze singurătatea interioară – un laitmotiv al eseurilor sale; spune undeva: „Singurătatea şi muzica sunt iubitele mele" – ca într-o regenerare spirituală absolut necesară când trăieşti în mijlocul unei societăţi conflictuale „în care mediul virtual stăpâneşte discreţionar comunicarea". Depăşind momentele tensionate, cauzate de bolile societăţi sau ale fiinţei efemere, optimistul Mihail Sachelarie şi-a împlinit vocaţia de, i-aş spune, *partizan al cărţii*, vădindu-se un pedagog atent la fluctuaţiile gradului de lectură formativă.

ZILELE POEZIEI ÎN OLT

Sub genericul „**Zilele Poeziei în Olt**", s-a desfăşurat online, în oraşele Slatina, Caracal şi Corabia, în perioada 24-25 iulie, Ediţia a XXV-a a *Festivalului-concurs de creaţie literară* ***Ion Minulescu – Virgil Carianopol – Virgil Mazilescu***.

Sub egida Consiliului Judeţean Olt, finanţatorul evenimentului literar, şi-au reunit voinţa întru promovarea poeziei pe meleaguri oltene, în ciuda potrivnicelor vremuri de pandemie, Centrul Judeţean de Cultură şi Artă Olt, Biblioteca Judeţeană „Ion Minulescu" Slatina, Primăria şi Consiliul Local Caracal, Centrul Cultural Municipal Caracal, Biblioteca „Virgil Carianopol" Caracal. S-au alăturat acestui demers artistic, de cuprindere naţională: Asociaţia „Fiii şi Prietenii Caracalului", Editura „Hoffman", Revista de cultură „Oltart". Televiziunea locală „Olt Tv" şi Presa locală au fost parteneri media.

Juriul Festivalului a fost alcătuit din: preşedinte – criticul, istoricul literar şi profesorul universitar Nicolae Oprea, cu vechi rădăcini olteneşti în Sârbii Măgura; membri – poetul şi criticul literar Paul Aretzu, prozatorul C. Voinescu, redactor-şef al revistei „Oltart", poetul slătinean Silviu Viorel Păcală şi directorul Bibliotecii judeţene, Florian Dumitrescu.

S-au acordat următoarele premii:

I. La Slatina:

1. *Marele premiu Ion Minulescu*: GEORGE VULTURESCU
2. *Premiul Ion Minulescu pentru un autor tânăr* (*sub 30 de ani*): ŞIMO LIVIU MIHAI – pentru volumul *Corbul încruntat* (Editura Clara Toma Publishing House, Bucureşti, 2019)
3. *Premiul Ion Minulescu pentru un grupaj de poeme* (*autor nedebutat*): EMILIA BUCUR (Bucureşti)

II. La Caracal:

1. *Marele premiu Virgil Carianopol*: IOAN RADU VĂCĂRESCU
2. *Premiul Virgil Carianopol pentru un autor tânăr* (*sub 30 de ani*): ALEXANDRA CHEROIU – pentru volumul *Dependent de nefericire* (Editura Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2019)
3. *Premiul Virgil Carianopol pentru un grupaj de poeme (autor nedebutat)*: ANDREEA MIHAELA DIMITRIU (Fălticeni)

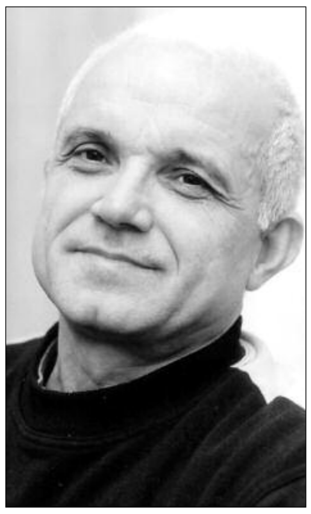
III. La Corabia:

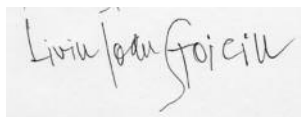
1. *Marele premiu Virgil Mazilescu*: AUREL PANTEA

PAUL ARETZU

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Epilog la revista *Baaadul literar*, semnat de Gruia Novac

Nu-mi amintesc să mai fi citit vreodată vreun „Epilog optimist”, cum am citit pe coperta 3-4 a revistei *Baaadul literar* / ianuarie – iunie 2020, semnat de redactorul-şef şi fondatorul Gruia Novac. Epilog... optimist, se înţelege, care să anunţe îngroparea unei reviste de cultură. Citez din Gruia Novac: „2007-2020, al 14-lea an, 51 de numere (formatul revistei *Steaua* – n. LIS), peste 4000 de pagini, sute de colaboratori... Sunt datele civile elementare ale unei realităţi istorico-literare numite *Baaadul literar*, revistă care n-a uitat, de-a lungul greului şleau al vorbelor tipărite, sfatul bătrânului înţelept Miron Costin (1633-1681): *Orice faci, fă şi caută sfârşitul cum vine, / Cine nu-l socoteşte nu petrece bine. / Sfârşitul ori laudă, ori face ocară,/ Multe începuturi dulci, sfârşituri amară...*” Ştiţi, au dispărut pe tăcute reviste literare de top, gen *Amfiteatru*, apoi *Cuvântul* (care împărţea premii naţionale, de mare autoritate) şi nu şi-au anunţat... sfârşitul (sau epilogul). Au dispărut, fără să anunţe sfârşitul, reviste la care am colaborat imediat după Revoluţie, la Bucureşti, de la *Acum* (săptămânal de atitudine, condus de Stelian Tănase; el a editat şi *Sfera politicii*, revistă dispărută şi ea) la *Cuget* (revistă promonarhistă, condusă de Valentin Hossu-Longin), sau la *Phoenix* („o revistă de dreapta”, condusă de Paul Nancă, Dan Silviu Boerescu, Horia Gârbea). Au dispărut reviste literare de top, tip *Calende* (la Piteşti) sau *Interval* (la Braşov). Sau revista *Moldova* (la Iaşi), asemănătoare revistei *Baaadul literar*. Sau revista *Unu* la Oradea (şi revista tip carte *Aurora*, după dispariţia unui distins sufletist, Ioan Ţepelea, fondatorul lor, care împărţea premii literare anuale). Sau *Revista V* (la Focşani) şi *Cartelul metaforelor* (la Buzău), îngropate după dispariţia fizică a conducerii lor. Ele îmi vin în minte acum, când scriu aici. Reviste care nu şi-au luat adio atunci când şi-au întrerupt apariţia.

Profesorul (scriitorul, criticul literar, editorul) Gruia Novac împlineşte anul ăsta 85 de ani. Dacă facem socoteala, domnia sa a scos *Baaadul literar* acum 14 ani, când avea 71 de ani! E extraordinar, jos pălăria! A inventat la 71 de ani o revistă la Bârlad (copilăritul *Baaad*) în care să publice scriitorimea română, mai avem asemenea exemple? Perioada sa de onoare s-a petrecut după 71 de ani. Nu pot să nu-mi manifest admiraţia. Gruia Novac a editat o revistă literară credibilă (cele 51 de numere ale revistei dau strălucire operei sale). Aşa cum spune acum: Baaadul literar *s-a invit în provincie şi nu e a unei uniuni de... creaţie; adică n-o girează şi nici n-o finanţează... apare la Bârlad şi Vaslui... Revista* Baaadul literar *a publicat, în existenţa ei zbuciumată, articole şi eseuri pline de consistenţă, multe dintre acestea putând obţine certificat academic, prin rigoare... Iar redactorul (zis şef prin... deprindere admisă) a îndeplinit, singur, toate muncile unui colectiv redacţional „mare”...* Singur (ajutat de soţie, „Ilinca, serioasă, promptă şi competentă”; probabil adresa revistei este cea de acasă) a făcut corectura revistei, a cerut colaborări, a paginat. Numai cine nu ştie „bucătăria” unei reviste literare (care are nu numai redactor-şef, ci şi redactori, corectori, tehnoredactori), nu poate să aprecieze activitatea unui „factotum”, cum e cazul lui Gruia Novac. Măcar Bârladul (şi Vasluiul, capitala judeţului în care e municipiul Bârlad; directorul Bibliotecii Judeţene, Voicu Gelu Bichineţ e redactor „cu banii” la *Baaadul literar*, anul trecut l-a sărbătorit public pe Gruia Novac la Vaslui, invitând scriitori din întreaga ţară) îi va fi. în timp, recunoscător!

Bârladul, de care eu sunt legat sufleteşte, rămâne fără revista *Baaadul literar* începând cu acest an. Bârladul lui Cristian Simionescu şi Cezar Ivănescu. Şi al lui Lucian Vasiliu, cu care împart simpatii locale... Ehe, pe vremea când făceam eu armata la Bârlad, din octombrie 1968 în februarie 1970 (la artilerie, la comandament; eram radiotelegrafist, aveam o maşină specială, cu aparatură, în subordine) eu nu auzisem de poeţii din Bârlad – de altfel, Cezar Ivănescu a debutat editorial în 1968, după ce am fost eu recrutat „la cerere” în armată (pe fondul intervenţiei armatelor Tratatului de la Varşovia, mai puţin ale României, în Cehoslovacia; aveam 18 ani), iar Cristian Simionescu a debutat editorial după ce am terminat eu armata. Iar Lucian Vasiliu avea 14 ani... Apropo, în ultimul număr al *Baaadului literar*, criticul Gruia Novac scrie despre Cezar Ivănescu: *Stilul lui e, la rându-i, grotesc. De aceea nu a fost în stare să redea „adâncurile” realităţii, realitate pe care C. I. a cunoscut-o, dar n-a priceput-o, de aici pornind, cred, şi încrâncenarea care l-a somat să devină propriul său adversar. Şi n-a rezistat!* (acest număr de revistă e excelent, cu o dezbatere intitulată „Valoare şi valori umane” cu texte de calitate)! Dinspre municipiul Bârlad, e semnificativă şi creşterea şi decăderea lui de consemnat aici – şi asta din cauză politică. Gheorghe Gheorghiu-Dej (ciudat că i s-a pus în coadă Dej, oraş unde a făcut puşcărie politică) s-a născut la Bârlad, el a făcut oraşul capitală de regiune (cu Teatru, care şi azi e în funcţiune; Teatru aveau numai oraşele capitale de regiune). Nefericit însă, N. Ceauşescu a detronat oraşul după ce a venit la putere, l-a aruncat în anonimat (răzbunându-se pe cultul personalităţii lui Gh. Gheorghiu-Dej), a inventat o nouă împărţire teritorială a ţării în 1967 şi capitala de regiune Bârlad n-a devenit nici măcar capitală de judeţ (capitală de judeţ, cum spuneam, a fost pus orăşelul Vaslui, „de-al dracului”; un Bârlad ghinionist).

I-am telefonat profesorului Gruia Novac, exprimându-mi regretul că închide revista, mi-a pus că nu vrea nimeni să-i preia munca şi n-are de ales. Îl felicit pentru cei 14 ani dedicaţi *Baaadului literar*; a stat pe baricade, vă reamintesc, după 71 de ani ai săi (ani pe care eu îi consider glorioşi).

10 iulie 2020. BV

Iudita Dodu Ieremia

Corect/Incorect

Destinul unui popor depinde de starea gramaticii sale. Nu există mare naţiune fără proprietatea limbii.

(Fernando Pessoa)

CONŞTIINŢĂ FĂRĂ CUNOŞTINŢE

Mă întorc de la plimbarea mea zilnică în parcul din cartier. Nu ştiu dacă am făcut cei zece mii de paşi, dar mă simt bine, relaxată şi cu o vinovată poftă de mâncare. Dau să intru pe aleea care duce către uşa scării blocului unde locuiesc şi mă opresc brusc. Pe banca din faţa blocului şi în jurul acesteia, văd vreo şapte... doamne agitate, speriate, unele plângând, chiar cu sughiţuri, altele gesticulând cu mâinile ridicate de parcă ar fi cerut ajutor cerului, ochi îngroziţi, voci unele peste altele ca în talk-show-urile de la TV, în care s-ar părea că moderatorul a dispărut. Ce să fie? Ce să fie? Mă apropii cu inima strânsă, mi-a trecut şi starea de bine, şi pofta de mâncare - ce bine! - şi, cu gura căscată şi ochi întrebători, căci glasul mi-a pierit, aştept o explicaţie.

- Tanti Leanaaaaa! Tanti Leanaaaaa! Izbucnesc cu toatele, ţintuindu-mă cu privirea ca şi când eu aş fi fost soluţia salvatoare.

Tanti Leana este o bătrânică simpatică, vioaie, totdeauna cu o vorbă bună pentru fiecare. O iubesc pe tanti Leana, mai ales pentru talentul ei de a povesti glumeţ şi uşor ironic şi pentru grija pe care o are pentru toate vietăţile fără stăpân din cartier. Cumpără boabe pentru păsări, oase pentru câini, lapte pentru pisici, hrănindu-le zi de zi.

- Ce s-a întâmplat cu tanti Leana? Reuşesc să articulez cu vocea strangulată de emoţie. Corul şi-a reunit forţele încă o dată:

- Şi-a pierdut conştiinţaaaaa!!!

Doamne! Cum să-şi piardă tanti Leana conştiinţa?! Nu mai hrăneşte animalele? A vorbit cuiva urât? S-a înscris în vreun partid, acu', la bătrâneţe? Parcă răspunzând gândurilor mele răvăşitoare, aud o voce eroică:

- În faţa mea şi-a pierdut conştiinţa! Mergeam în urma ei şi chiar îmi spuneam că, uite, tanti Leana umblă pe soarele ăsta arzător fără pălărie!. N-am apucat bine să-mi termin gândul, că a şi căzut mototol. I-am dat palme, am strigat-o! Nimic! Am sunat la Salvare şi au venit de-au luat-ooooo! Sfârşi vocea eroică în lacrimi.

Deodată amuţiră toate, cu ochii ţintă spre taxiul oprit în dreptul aleii, din care coborî zâmbitoare tanti Leana, lămurindu-ne cu privire la ceea ce i se întâmplase. Am răsuflat uşurată! Din cauza căldurii, tanti Leana nu-şi pierduse conştiinţa, ci cunoştinţa, adică leşinase. Deşi poate fi grav să-ţi pierzi cunoştinţa, mi se pare mult mai grav să-ţi pierzi conştiinţa.

Dragii mei cititori, confuzia aceasta am auzit-o nu o dată, din nefericire! Să apelăm, prin urmare, la DEX.

Cuvântul „conştiinţă” are următoarele sensuri: 1. Sentiment, intuiţie pe care omul o are despre propria existenţă. 2. Înţelegere, faptul de a-şi da seama. 3. Gândire, spirit. 4. Sentiment al responsabilităţii morale faţă de propria conduită. Cu acest sens, cuvântul „conştiinţă” intră într-o serie de expresii şi locuţiuni: „proces de conştiinţă” = dificultatea de a hotărî într-o problemă morală greu de rezolvat; „mustrare de conştiinţă” = remuşcare, regret; „a fi cu conştiinţa împăcată”, „a nu avea nimic pe conştiinţă” = a fi convins că nu a săvârşit nimic împotriva legilor moralei sau juridice; „a fi fără conştiinţă” = a fi lipsit de scrupule; „cu mâna pe conştiinţă” = cu toată sinceritatea; „libertate de conştiinţă” = dreptul recunoscut cetăţenilor de a avea orice concepţie religioasă, filosofică etc.

Cuvântul „cunoştinţă”are alte sensuri şi intră în alte locuţiuni şi expresii: 1. Cunoaştere, faptul de a avea sau de a dobândi cunoştinţe prin experienţă sau prin studiu; „a avea sau a lua cunoştinţă de ceva” = a şti, a fi informat; „a aduce ceva la cunoştinţa cuiva” = a informa pe cineva despre ceva; „a aduce la cunoştinţa publică” = a da de ştire tuturor; „în cunoştinţă de cauză” = cunoscând bine ceva; „a-şi pierde cunoştinţa” = a nu mai şti de sine, a leşina; „fără cunoştinţă” = în stare de leşin. 2. (la plural) Totalitatea noţiunilor, ideilor, informaţiilor pe care le are cineva într-un anumit domeniu. 3. Persoană pe care vorbitorul o cunoaşte; „a face cunoştinţă cu cineva” = a lega relaţii sociale cu o persoană; „a face cuiva cunoştinţă cu cineva” = a prezenta pe cineva cuiva.

Dar ignoranţa naşte nu numai confuzii, ci şi cuvinte deformate, cum ar fi „conştienţă” şi „cunoştiinţă”. Cuvântul „conştienţă” a apărut, probabil, prin contaminare cu adjectivul „conştientă”. Interesant, chiar simpatic, dacă nu ar fi greşit, este cuvântul „cunoştiinţă”, alcătuit dintr-o jumătate de „cunoştinţă” şi o jumătate de „conştiinţă”.

Aţi reţinut, dragi cititori, conştiinţa e una, cunoştinţa e alta.

Horia Dulvac

cuvintele se rugau printre adormiți

în cripte pe malul gingiei

(nu știam că am atâția frați chiuretați în tăcere)

cuvintele erau frații mei avortoni

cusuți cu ață chirurgicală

înaintau ca surdomuții în alaiuri de înmormântare

duceau catafalcul din pene de îngeri

cu umeri fără aripi

(puteau să continue și fără gândul meu încurcă lume)

nu era greu
dar nu era nici simplu

ca atunci când făceai pluta pe spate
le apei de carne
de parcă tu nici nu ai fi contat

dar pentru asta trebuia să înveți exercițiul acela simplu
când nu mai e nevoie de tine

așa că am lăsat
totul în urmă prieteni de tinichea
trenuri

ca niște conserve nou-nouțe
de vită din alea rusești

locomotiva Cioran
rupând cu carena spațiul de carne
și eu la timonă brav conducător

treceri de nivel peste calea ferată
colegi de armată "hai liberare"

"*e pericoloso sporgersi*" spunea dirigintele

„nu circulați pe scară mai ales morți"
„e ilegal și periculos"
avertizau ceferiștii cu capete de câine

mi-am înnodat moneda în batistă doamne ferește fără bilet

batista e o bucată de pânză cu ea navighează
corăbii pline de morți

fac semne mute nu pot să vorbească
dar eu îmi suflu nasul
neștiutor

"la revedere" și închideam ochii
pluteam o viață visam
toate rămâneau în urma mea minunat

puteau să continue și fără
gândul meu încurcă lume

prima zi din bucățele de pâine

m-am trezit pe sfânta masă
trup de mâncare
câinii spitalului se holbau la ferestre
brazii aveau pene de sânge murdare

soarele agoniza pe podeaua salonului
de ginecologie
asfințea pe ici colo Mama
se săturase de contracții
voia să fie băgată în seamă

așa că m-a mințit ca o doamnă
"hai puișor că-ți voi da
fără sfârșit tinerețe"

„hopa mitică" a spus Doctorul
ștergându-mă cu o mână de zile uscate
„ăsta e băiat fix
douășaptesute"
„femeie ia-l și pleacă
repede cât e proaspăt
strălucitor și treaz știi bine carnea
de om e foarte stricăcioasă"

„căci să te tăvălești în plăceri ți-a plăcut"

săraca Mama m-a înfășat în cuvinte
nici ea nu crezuse
că e serios

dar asta a fost totul

nu s-a uitat în stânga sau dreapta
m-a dus acasă m-a așezat
direct pe masa altarului
din bucătărie
m-a tăiat bucățele
mici cubulețe
ale zilelor
bine proporționate
le-a împărțit grămăjoare și a început să cânte
câte zile mai aveam noi împreună

fredona o melodie sovietică
tot ce dădea peste
de fericire
și mă ținea din privire
a ei roșie
cu care îmi legase ombilicul
la gură

așa ne înțelegeam noi vorbeam prin ochi
cuvintele bine cântărite ale domnului
mama le făcea bucăți
cu satârul
pe un suport de lemn după care
le răsturna ca pe legume
le pioase

nu în oala de ciorbă ci în gurile
mătușilor flămânde

„hai fato ne e foame"
clămpăneau din ciocuri

„dă-ne mai repede cărnița
de om cu sământă și vise"
„stricato căci să-l faci ți-a plăcut"

așa a fost prima
mea zi
din bucățele de pâine
mama le împărțea judicios
cu rația
duminicile căpătam în plus
una

chibzuise
ce are de gând istoria cum
să stăm noi împreună
până la adânci bătrânețile ei

sfinții își dădeau coate
dar Mamei nu-i păsa
mă împacheta în feșe de sânge
zicea „nu-i nimic dați-mi-l rupt
bucățele
îl aranjez acasă numai al meu"

așa făcea spăla cu blândețe
zdrențele de carne
și după ce dezinfecta cu puțin
clor diluat cerul

buzele rănilor începeau să vorbească
cum ne lăudam noi când eram mici cu cicatricea

apoi Mama mă aduna grămăjoare
mă țintuia din priviri
în pat de spital
așa putea să aibă grijă de mine

așeza florile într-un borcan
de urină
îl punea la fereastră
(soarele trecea prin el fericit
întâmplările ca o strecurătoare luminoasă)

și mă lăsa plin de sânge minunat
să-mi trag răsuflarea

o chestiune de gramatică și repetiție

apoi le adunam pe toate într-un fel de
gură neautorizată buricul

prin el se scurgeau zilele

Mama îmi făcea observație "ai grijă de aici începe
e o chestiune de gramatică
cum împarți
bucăți pe masa chirurgicală

cum strângi mațele ipocrite
le răsucești
cu o mișcare fermă și *harșt*
dibăcia cu care legi
lumile la gură

"dar bine mamă" începeam eu
să mă smiorcăi „altceva
îmi promiseseși tu în viața asta"

ea mi-a pus degetul pe
gura ca un buric de carne
nu mi-a dat voie

cuvintele se rugau printre adormiți
în cripte pe malul gingiei
(nu știam că am atâția frați chiuretați în tăcere)

cuvintele erau frații mei avortoni
cusuți cu ață chirurgicală

înaintau ca surdomuții în alaiuri de înmormântare
duceau catafalcul din pene de îngeri
cu umeri fără aripi

umpluseră cimitirul nimeni
nu le oprea înmulțirea
(cu toate cercetările
și avorturile mamelor
noastre eroine)

ieșeau ca apa
din tăieturile neautorizate

de la care începea toată povestea

(o amărâtă de explicație)

dar iată cum s-a pus la cale totul
era o dimineață
fără carte de vizită fără recomandare
te pomenești cu ea în față și-atât

sfinții căzuseră din calendare
(cum se numea norocul ăla? jackpott)
ceea ce făcea timpul să caște

un timp cu ochi mijiți și dinți de pisică
iar pisica avea dinți de om dimineața

atunci a apărut la fereastră Maria
femeia asta expunea pur și simplu
ca o despicătură

pubiană gura
strigătoare la cer

cerul își punea mâna la ochi dar era prea târziu văzuse
viețile sub piatra
fără ochi fără lacrimi
nu le dezvelise nici măcar Tatăl

decât poate vreun orb scotocind
cu stiloul
în stomacul păsărilor sumeriene

după ce am i-am admirat Mariei despicătura cea nudă
m-am pus pe tăiat burice
cu orice consecință
trebuia stopată vorbăria Mama mă învățase
"străduiește-te
să fii iubit asta
nu se obține fără efort"
avea dreptate

voiam și eu să mai dureze
cât o poveste obișnuită nu mai mult
să putem vorbi despre ea ca și cum
ar fi fost odată

așa făceam tăiam
cu barda mea de necioplit
gesturi
habar n-aveam ce urmări îngrozitoare

chiuretam cu bisturiul bont
ultimele resturi de speranță

șmecheria era să nu
las
niciunul din capetele vorbitoare
necusute la gură

căci lumile înnebunesc fără o amărâtă de explicație

poesis

Ion Potolea

CONVENIENCE STORE

I

Aș putea să descriu
-- era toamnă târziu în linguri
și căni ca pe dealuri...
la nesfârșit

acea
călătorie
lungă

într-o
după amiază a cenușii
dinainte de focul de iarnă
-- 1960

când
am
cumpărat dropsuri de la cooperativă

la bunica
margareta
la cavadinesti

un sat nu departe de prut
pe valea horincei

II

aș putea
să dau la o parte toate lucrurile
de pe masă
dicționarele
rigla
hârtiile cu metafore moarte
falsele criptograme

să așez scena cu cadranul ei
îngălbenit
pe masă
și cu bărbia în pumni
să-i ascult
tic-tacul misterios

să desfac cu grijă
capacul de argint
al acelei zile (sumbre? de ce?)
să mă uit cu lupa
ceasornicarului
la angrenajul de roți mari
roți mici
arcuri :

III

ce impuls
(nu stiu ce e poezia, e cert)
ce resort împinge mâna
copilului spre jumătatea
de obraz a margaretei?
spre berta ei cu ciucuri zglobii!

ce satisfacție!
câtă uimire!

se zbat viscole ferecate în scrinuri

când primește
moneda scoasă din
batista înnodata!

ea se întoarce între
pârghii și scripeți
dispare în urzeli colorate

(grijă mare, să n-o pierzi pe drum!)

apoi moneda ținută strâns
în palma închisă
și palma închisă strâns
strecurată în buzunar

gem viscole ferecate în scrinuri

coboară atent pe scările prispei
portița gradinii cam șuie
-- închide-o la loc să nu intre găinile!
se aude din casă.

ograda devine înclinată
poarta mare se face albastră
belciugul se lasă greu și rece
pe inima de tablă

IV

e toamna târziu, miroase a frig,
un băiețel merge singur pe drum --
ochii cărui șoim de foc îl privesc
din văzduh? ce șarpe de lumină
sâsâie în cale?
de pe care munte se ridică un uriaș
cu mările șiroind pe umeri?
din care groapă marină
aceste groase rădăcini?

ce impuls să ieși la drum?
cine te împinge cu toată frica
într-acolo
spre nord?
în sus cum se spune la țară
la fântâna cu sălcii
acolo e cooperativa

(repet -- nu știu ce-i poezia)

V

și acel drum ooo! acel drum
ușor șerpuit
simetrii în pași --
când valsează în mers balerine --

simetrii în amprente de nasturi
când te împiedici și cazi și te ridici
în brânci

drumul care duce tocmai pe vale
la șosea ce adâncimi spre brutărie
și cinematograf? câte ganguri
de jad de iască -- bunică? de unde
începe lumea cealaltă?

pe lângă uluci
ude si negre
pe sub crengi
ude și negre

e toamnă e târziu urcă
zdrențe de fum din coșuri

și cerul noros și jos
și jos clisa galbenă
cu vagi urme de bocanci
și copite
vreun bătrân cu vaca să aducă
apă de la fântână și să adape animalul
totodată

VI

dar asta e doar o părere tu ești încordat
pășești cu oarecare teamă pe lângă o casă
mai semeață, mai taciturnă
(fii foarte atent! e casa domnului
învățător constantinescu!
nu cumva să uiți să dai bună ziua!
dai și dacă-l vezi în curte!
că altfel ne faci pe toți de rușine!
și pe mama ta a învățat-o să scrie!)

curtea învățătorului e pustie
poate e plecat de acasă poate a murit
poate citește și socotește prin odăile lui
cu abacuri

am scăpat

VII

ei uite ai ajuns aici
la magazinul sătesc
-- ce simetrii te întâmpină !

(aici ai un blanc, un spațiu gol
nu mai știi)
intrarea prin gardul
povârnit ce era?

ușă sau doar un portic
din acela ca la cimitir?

grădina sau ograda ierboasă nu o
mai vezi
(dar e sigur că te-a atras ca un anafor
spre tărâmul celălalt)

bidoanele de gaz lampant
butoiul de ulei vărsat pompa
pâlnia mare nu știi
dacă mai sunt acolo
sub streșini pe prispele
ca o rampă de magazie la gară

(ce lume stranie! sesizezi diferențe
deosebiri dar sigur nu știi ce e poezia)

VIII

și da da da de o sută de o mie de ori
asta a marea scenă a vieții tale
of nu plânge ca prostu !
te poți atinge cu mâna
nu e magie
(da, nu stiu ce e poezia)

tu mai mic decât tejgheaua
în picioare abia dacă te vezi
cu căciula de lână de casă pe ochi

nu plânge prostule, că te faci de rușine!
cu bănuțul în palmă și palma închisă
în buzunarul paltonului nou-nouț
tot murdar de noroi pe piept

și bărbatul acela mare
înalt până la tavan -- poartă șapcă
și creion după ureche
cu blocul de rafturi în spatele lui

(ca un uriaș care se ridică de pe munte
cu toate mările siroind pe umerii lui)

și inima ta strânsă de o frică inexplicabilă
(repet: nu știu ce-i poezia)

IX

erați doar voi doi și ții minte
hainele bleumarin estompate
ca o uniformă de-a întregul
și clarobscurul încăperii și
ușorul balet al trupului său

ce pajura de foc se rotește
deasupra casei?

către stânga migrând
între lumină și întuneric
apoi
cu o anumită fluiditate poartă
ca pe o urnă cilindrul de tablă

îl așează pe tejghea și-l izbeste
din lateral cu podul palmelor
dropsurile de mentă se desprind
unele de altele din
înghețul de zahăr
se aud pocnind
ca grăunțele
în râșniță
apoi
cornetul
împăturit cu dexteritate
din fila de caiet de dictando
și șarpele de lumină sâsâind
pe podea

de aici totul se rupe
ca și cum celuloidul filmului
s-a dispersat în sângele tău

-- aruncă toate verbele cărnii!
întoarce-te! întoarce-te!
odată și odată
nu vei muri!

viscole ferecate in scrinuri

X

te uiți pe fereastra bucătăriei
locuiești pe Cross Green Lane
în Leeds
și peste drum se află un convenience store
vinde un indian tânăr care te întâmpină
mereu surâzător te duci zilnic acolo
să iei o bere san miguel la doză

și acasă bei, urci la mansardă
cu cutia de bere în mână, deschizi lucarna,
bătrânul bogatul arțar se leagănă
ca o corabie cu pânzele umflate de vânt

undeva în largul lumii
un băiețel a plecat de-acasă
la cooperativă să cumpere
dropsuri de mentă
și încă nu s-a întors
acasă

uneori amurgurile
pline de pârghii și scripeți
îi ascund drumul

pun capacul închid ceasul
zilei
la loc
sunt liniștit

nu am aflat ce e poezia
nu am aflat ce s-a petrecut
în camera acelui magazin
și unde a dispărut copilul acela..

ce impuls
(nu stiu ce e poezia, e cert)
ce resort împinge mâna
copilului spre jumătatea
de obraz a margaretei?
spre berta ei cu ciucuri zglobii!

ce satisfacție!
câtă uimire!

poesis

Din poezia lumii

Konstantin BOLŞAKOV (1895–1938)

Prezentare şi traducere: LEO BUTNARU

S-a născut la Moscova în familia unui farmacist. În 1913 îşi începe studiile la Facultatea de Drept, pe care curând o abandonează în favoarea unei şcoli militare. Din 1915 este ofiţer, din 1918 luptă în Armata Roşie, la sfârşitul războiului civil fiind numit comandant al oraşului Sevastopol. Se demobilizează în 1922, reluându-şi activitatea literară.

Încă gimnazist, publicase volumul de versuri „Mozaic" (1911), iar în 1913 – cartea litografiată „Le future" şi cea intitulată „Inimă înmănuşată". Rând pe rând se ataşează celor mai multe grupări futuriste. A mai publicat volumele de versuri „Soare-n scăpătare", „Regina modei", câteva romane, nuvele.

În septembrie 1936 este arestat, iar în aprilie 1938 – executat prin împuşcare. Reabilitat post-mortem.

„Să bem! Să bem...", ne plângem tânguios

În veşmintele de atlaz ale cărţilor de joc?

Da, chiar noi, cu fericirea în loc de foc luminarăm

În lăcrimătorul dezgheţ al lui Martie.

VERNISAJ AUTUMNAL

Ale întomnatei străzi suspine, sughiţuri
Le captaţi cu inima, mângâind umezeala.
Staniolul geamurilor cafenelei *Fillipov* lucesc
Împroşcând cu stropi asfaltul pe Tverskaia.

Ale reclamelor privirile fumurii ne sâcâiau.
Ah, nu e nevoie de încântări, nu e nevoie...
Din cer au rupt nasturi de aur
Stelele, aruncate de privirile dumitale.

Şi lunecaţi, unica, pe stradă,
Împroşcând cu văzul în bezna albastră,
Iar unde amurgul, ca privire dumitale, unduia a tul,
Secunda vă urmărea de după colţ.

Iar unde se prăbuşiră clădirile-n prăpăstii
Cu amarul de un minut şi inima deşertului,
A prins a vă hohoti obraznic în obraji
Zâmbetul roşu al reclamei *Şustov**.

____

**Şustov* – fabrică de coniac.

* * *

Cu coşuri de fabrici în funingine de cărbuni
Pe genele mele tristeţea urşinicului negru
Cârpeşte indolent văzul înrăirii lor,
În cerul gri hârcâind supărat.

Aburi turmentându-se, sfărâmând uşi putrezi,
Încleştară bicepşi de oţel albi-surii,
Giuvaiergii ceasuri montând minuţios.
Risipiţi-vă a fabricii mii-vorbitoare voci.

Clipind, electricitatea se fâstâci la poartă,
Cochetându-şi oboseala cu restrânsa zi gri,
Zile şi nopţi întregi audienţa la majestatea sa,
Excepţionalul dintre excepţionalii Medici.

(1913?)

* * *

Beam un ceai imposibil. Pe geam se prelingea şuvoi
Auriul cinabru al asfinţitului.
Iar seara se înclina tot mai aproape,
Şuşotind cu cineva de peste perete.
Lumânarea îţi adumbri privirile.
Cu degetele desenai– cam ce contur? –
Pe faţa de masă. Şi viţa de vie
Îşi ţâşnise stropii rubinii
Spre munţii îndepărtaţi.
Ah, asta-i prea încet ca s-o rosteşti,
Ca s-o strigi, – „Aici e fericirea! Aici eşti «tu»"!
Zângănea tandru argintul tăcerilor,
În vaza îngustă se ofileau câteva flori.
Ah, asta-i prea încet, ca să simţi aproape
Purpura buzelor şi mâinile în tremur, –
Peste lumânarea adumbritoare de priviri, fără risc
Fremătaţi, voi, fluturaşi ai dorinţelor discrete.

(1913)

DEDICAŢIE

Pe trotuarul inimii, pe trotuarele străzii,
În vălul lâncezelii ce ţi-a trecut dumitale
Peste adumbrirea serii,
Potolindu-se prin versurile amorezilor,
Secera – aurită cu cuvinte amicale.
Tuturor celor care în pat soarele îl vânează cu lâncezeala
Un fruct le va incendia rubiniu vazele.
Şi ţie, unico, versurile mele ţi le-a pregătit
Şeful restaurantului, zâmbitor ca o lustră sadea;
Parcă e posibil o cină comandată din timp
Să o improvizezi ca pe un zâmbet dus spre artă,
Pentru ca privirile să fie, peste genunchi,
Dar, o, nu, nu apropiate, lunecoase,
La o distanţă infimă.
Iar tu, precum ieri, să fii mângâioasă.
Pentru tine, o, unică ce eşti, parfumul pulverizează suflete,
Pe când arunci câte un zâmbet,
Trăgând mănuşa de pe inimă.

NUMĂR DE ATRACŢIE

Lui N. Terzi-Terziev

Scrânciob, scrânciob al tristeţii, scrânciobul tristeţii
leagănă: „taci",
Iar în plânsul tristeţii scrânciobul legăna, tristeţile
scrânciobului în noapte.
Răsturnându-se în tangaj,
Capul ameţi.
Se concentrau în alb felinarele.
Bagă de seamă să nu-ţi pătezi faţa
(Umbra nămolului e în trecere)
În purpuriul jar al asfinţitului...
Nesăbuitule... În amplitudinea zborului de scrânciob
Tristeţea a învăluit ochi luminoşi...
Minutele se nămoleau, se nămoleau
Acolo unde se aşternea gazul felinarelor...
Dar pe urmă? Iar pe urmă scrânciobul,
scrânciobul, scrânciobul legăna tristeţi – „taci".
Iar în plânsul tristeţii scrânciobul legăna
tristeţile scrânciobului în noapte.

(1913)

AMURG

Pentru Iu. A. Eghert

Înserarea o las în palmele tale, inimă mută.
Cu pasul de tramvai obosit spre-nflăcăratul apus
Mlădiul gât arcat nu se înalţă cu tristă îndârjire.

Gurile felinarelor dungate îşi rânjiseră dantura albă.
Amurgul – filfizon spilcuit purtând o
panama boţită ne-ntâmplător
Colindă de unul singur pe trotuarele potolit-înfiorate.

Vara, ca un ceasornic cu lanţ subţire, ticăieşte-ncet
În delicatul buzunar al vestei. În palmele tale
Las înserarea, inimă necuvântătoare.

(1914)

SEARĂ ROMANTICĂ

Lui V. Maiakovski

Seara era îngrozitor de îngreunată,
Abia de-ncăpea într-o poşetă stradală, –
Un cavaler neauzit în văzduhul obosit,
În cârlionţii zumzăitorului stup al înserării,

O ia pe trotuare, să reteze secundele,
Iar pe cadran sabia stă-n nehotărâre.
Zburând pe-alături, automobilele ameninţau –
vom decima, vom decima...
Încătuşată de muţenia în zale,

Închizând cu fanta minunatei tristeţi
Faţa, cel singur, neştiutul,
Parcă pe cineva nu-l va lăsa să treacă
Şi nu-i va spune tandru „pleacă".

(1914)

PRIMĂVARĂ

Aerul se sărută copilăreşte,
Prin arbori atârnă lacrimi,
Ca pe o găoace de ou paşii
Crapă zăpada. Iar în inimă-i dezastru...

Iar dumneata treci în grabă, pe-alături, ducând
Iubirea mea şi amintiri nenumărate
La streşini ţurţurii şi-au ascuţit năsucurile
Atât de fragile. Pe când dumneata acum...

O, sigur că spun: pe vară, naftalina
Pudrează toate veşmintele de iarnă,
Simţind că timpul devine mai prelung
Şi tristeţea mult mai haină.

LE CHEMIN DE FER*

„Să bem! Să bem!" – ne plângem tânguios
În veşmintele de atlaz ale cărţilor de joc?
Da, chiar noi, ca stelele, cu fericirea în loc de far am luminat
În lăcrimătorul dezgheţ al lui Martie,
Chiar noi, ca aripile, ne agităm, ne zbatem
Peste scara cu şurubul treptelor foarte şubred,
Când victorios matinal ieşi
Asul negru de sub liniştita carte de nouă.
Iar când disperarea trase cu ochiul în inimă
Cu privirea mândră a damelor şi rigilor,
Parcă s-ar fi înfiorat vântuleţul care, întâmplător,
Ajunsese aici din golaşele ogoare negre, –
Şi noi căzurăm în chip de ploi de aur,
Spre-a amesteca împreună nelinişti şi tristeţi,
Iar peste câmpul verde am tot risipit, am risipit
Atâtea bucurii învăţate pe de rost...
„Să bem! Să bem...", ne plângem tânguios
În veşmintele de atlaz ale cărţilor de joc?
Da, chiar noi, cu fericirea în loc de foc luminarăm
În lăcrimătorul dezgheţ al lui Martie.

(1915)

____

**Calea ferată* (fr.).

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

Manuscrisul (III)

<u>**Anul 1990 în Mittlestadt**</u>: Miliţienii n-au ieşit pe străzi. Stăteau ascunşi în casele lor ori în pivniţe. Strigam şi eu cu orăşenii: "ieşiţi măi, acuma să vă vedem, să vă luăm gîturile". Povesteam pe terasa cîrciumii de la Popicărie.

"Cine-ţi dă dreptul să faci atîtea plîngeri?", striga căpitanul Ion Pop, şef la Poliţia din oraş.

"Vai de el poliţist-şef", ziceam eu.

"Ai grijă, Kreutzer, că oricînd poţi comite un viol sexual", răspundea căpitanul.

"S-a dus morala voastră ceauşistă ce a fost în plină fructificare, măi. Oricare afirmaţie a ta **enervează**", strigam la el.

"Nevastă-ta e capra neagră de pe Dealul Minei, Kreutzer. Ne-am documentat", zicea căpitanul.

"Nu vă mai merge, ticăloşilor, nu mai sunaţi voi la ospiciu să-l puneţi pe Lehel să ţină oamenii pe timp nelimitat", răspundeam eu.

Mă ridicam de la masă. Plecam acasă la domnul **Kosa Pavel**. Kosa Pavel era vicepreşedinte la cooperativa meşteşugărească. Kosa Elisabeta era soţia lui. Kosa Elisabeta îşi păzea fetele.

Anul 1990 a fost al plîngerilor. Kosa Elisabeta o păzea pe fiica ei de violul sexual. Kosa Pavel îşi iubea fata ca un tată exemplar. Plîngerile au curs tot anul. Noroc că au ajuns pe masa domnului Otto care respecta cu sfinţenie morala magistraţilor. Otto era prietenul meu. Kosa Pavel era prietenul meu.

"Kosa Pavel să se potolească, Ludovic, s-o lase pe fată în pace. Curg plîngerile, Ludovic", mi-a spus Otto supărat. Era prin mai. "Sunt plîngeri sau afirmaţii, Otto?", l-am întrebat. "În vremuri tulburi, e tot un drac, Ludovic", mi-a spus Otto.

Kosa Pavel a solicitat un verdict de la Comisia de Expertiză medico-legală şi ginecologică despre starea fiicei lui. În septembrie a primit răspunsul. Fata era virgină. Kosa Pavel a arătat hîrtia nevestei lui. Kosa Elisabeta l-a strîns în braţe pe Kosa Pavel şi l-a sărutat apăsat pe gură. "Ştiam că aşa va fi", a şoptit femeia.

Dimineaţa am intrat în biroul de anchetă unde şef era Otto. Eram însoţitorul lui Kosa Pavel. I-am arătat hîrtia. Otto ne-a spus că e valabilă. Ne-a arătat un maldăr de plîngeri care sosiră la căpitanul poliţiei din Mittlestadt, Ioan Pop. Le-a aşezat în soba de teracotă din birou şi le-a dat foc. "Prea multe plîngeri", a zis Otto. "Cine le dă dreptul să facă atîtea plîngeri, Ludovic?", a zis îngîndurat Otto.

Kosa Pavel a ajuns primul mittlestadtian care a repornit proprietatea privată în oraş. "Aşa-s **numerele**, Otto", am zis eu.

În următoarele luni am făcut zeci de plîngeri la adresa căpitanului de poliţie. I-am spus lui Kosa Pavel: „Kosa, şi noi ştiam din astea cînd e pe dreptate".

„Cine-ţi dă dreptul să-i spui Postumiei că e capra neagră de pe Dealul Minei?", vorbeam singur pe drumul de la cîrciuma Popicăriei la casa de pe Valea Borcutului, unde locuiau Kosa Pavel şi Kosa Elisabeta cu fetele lor.

Trăiam vremuri născute din decembrie 1989. Au ţinut tot anul 1990 şi o parte din anul 1991.

Au trecut cinci zile de cînd căpitanul de poliţie, Ioan Pop din Mittlestadt, a numit-o „Capra Neagră de pe Dealul Minei" pe Postumia Kreutzer. La orele serii, m-am prezentat la poarta acestuia. Locuia în Colonia lui **Maier**, într-o casă în care au stat toţi comandanţii de poliţie din Mittlestadt timp de cincizeci de ani. M-a însoţit Kosa Pavel deoarece l-am rugat să mă însoţească. Şi bine am făcut. I-am scuturat poarta. Am strigat înspre casă. L-am somat să iasă în drum. A ieşit.

„Cine-ţi dă voie să vorbeşti despre Postumia aşa cum ai vorbit pe terasa cîrciumii Popicăriei. Cine-ţi dă voie să-i spui Capra Neagră de pe Dealul Minei Postumiei. Tu cel născut la 28 septembrie în anul 1948, într-o comună, Gheorghe Lazăr lîngă Slobozia, în judeţul Ialomiţa, măi. Fiu al Alexandrinei şi al lui Constantin care ai comis posibile fapte penale prin Bucureştii Noi, strada Subcetate, la numărutl 37, unde ai distrus imobilul de acolo care era proprietatea unchiului tău, Costel Dan, precum şi autoturismul său. Ai mai răsturnat, căpitane, şi un TIR de 16 tone cu carne în rîul Dîmboviţa că aşa ai crezut că e bine. Eşti şi bigam pe deasupra, cu două neveste legitime, din care pe una ai abandonat-o în Rodna Veche, judeţul Bistriţa Năsăud, unde ai fugit din Bucureştii Noi şi lucrai şofer pe la un **autolaborator** de Geofizică din Bucureşti. N-ai divorţat, ţi-ai distrus buletinul de identitate ca să te căsătoreşti cu proasta aia săraca pe care ai luat-o de nevastă în Slobozia şi pe care ai abandonat-o la scurtă vreme zicînd că aşa eşti tu, că nu poţi trăi prea mult cu o femeie a ta şi legitimă. Era în 4 martie, anul 1977, ziua cînd ai ajuns iar fără nevastă. În Mittlestadt ai luat o altă proastă recent divorţată de Tătar Ştefan din oraş, pe motiv că ăla e imoral şi infidel în căsnicie, şi fără ocupaţie, asta aşa şi este, proasta ţi-a adus şi două fete, una de cincisprezece ani şi alta de paisprezece ani, care-l au ca tată pe Tătar Ştefan din oraş. Care Tătar a rămas în curul gol şi s-a angajat la Mina Josza-Bela, la sectorul doi, ca mecanic manipulant pe Wagner. La mină i se spune „Securistul". De cînd ai luat-o pe nevasta lui Tătar, pe săraca Valeria, eşti văzut cu ea în barurile de lux din Mittlestadt, la chefurile de proporţii pe care le organizezi tu şi miliţienii tăi, că ai oraşului...nu-s! La chefurile alea vă buzunăriţi între voi, becisnicilor, tu avînd o lamă de cuţit de tip sabie. Nu contează că ţi-s colegi, căpitane Ioan Pop, şi pe mă-ta ori pe fratele tău i-ai jefui ca pe miliţienii pe care-i conduci. Pe mă-ta ai putea s-o ajuţi acolo lîngă Slobozia, în comuna Gheorghe Lazăr, că are 72 de ani şi e nevolnică şi umblă prin comună numai în stare de ebrietate. Nimeni nu s-a aflat în siguranţă niciodată cînd ai fost şi tu prin preajmă. Decît să trăieşti în mijlocul unei vieţi dezorganizate pe care o ai, mai bine deloc. Viaţa publicului din Mittlestadt se află într-un permanent pericol cît mai conduci tu miliţia din Mittlestadt, alcoolicule! Mai de curînd te-ai apucat să supraveghezi, nevolnicule, Exploatarea minieră Josza-Bela. Asta nu va rămîne aşa. Iar despre doamna (auzi, măi?), doooaaammna... Postumia, îţi interzic să mai rosteşti o vorbă, că dacă o faci, vorba ţi se va întoarce în gura-ţi spurcată plină de **uriifhgf** puturoase şi de **vhdgftztdfocu**!".

ILEA de Bârgău şi Ieud

Asta a fost tot ce i-am spus. Kosa Pavel era speriat. Căpitanul de miliţie, Ioan Pop, era alb la faţă. Eu eram roşu şi transpirat pe tot corpul. A doua zi au ajuns pe biroul lui Otto mai multe plîngeri. Căpitanul de miliţie scria că am distrus poarta de la intrarea în grădina casei. Că am fost însoţit de Kosa Pavel care a pus dinamită în dormitor. Că sub ameninţarea aia, s-a ascuns într-o coleşnă de lemne a unui vecin unde a săpat o groapă în care s-a ascuns. Şi alte bazaconii.

Otto ştia adevărul. Mare parte din informaţiile pe care le-am recitat răspicat erau de la el. Otto a cerut mutarea acelei lichele care a facut-o „capră neagră de pe Dealul Minei" pe Postumia, tocmai în Slobozia, adică la el în cocină.

Căpitanul de miliţie a dispărut din Mittlestadt şi nimeni n-a mai auzit de el pînă în ziua de azi.

Marian Drumur

Despărţitura

Compartimentul strâmt (clasa a II-a) era parţial ocupat de trei persoane – două întinse şi alta la geam; i-am împins picioarele unuia, care s-a sculat şi a ieşit, aşa că mi-am putut pune bagajul alături, să fiu cu ochii pe el. A intrat în schimb alt pretendent şi s-a trântit în stânga mea, adormind imediat. Mişcările pasagerilor induceau trepidaţii vagonului, eu îmi făceam socoteli privind împrejurările zilei următoare – oare va fi cineva? Anume?

Apoi a intrat un tinerel să întrebe dacă mai e vreun loc. Vedea şi singur. S-a apucat să-l urnească pe cel culcat, care s-a ridicat să întrebe dacă are curaj să pretindă locul. Arăta rău şi urât, intrusul a şovăit şi a dat să plece dar pasagerul l-a oprit.

– Punem pariu? a întrebat el scoţând o monedă. Cine pierde se dă jos din tren!

– Sau cineva ia o bătută, a zis pe neaşteptate vecinul de lângă geam.

M-am uitat, de jos în sus – avea mâini mari, cu monturi însângerate, o hălăciugă de păr legată cu favoriţi de mustaţă şi barba zburlită... tunică ponosită cu epoleţi...

– Sigur îmi amintiţi de cineva, i-am zis.

– Fidel, a pufnit el.

– *Acel* Fidel?

– Chiar el.

Şi a fost linişte.

Tinerelul a fost împins fără menajamente; o domnişoară înaltă a apărut în cadrul uşii şi, zâmbitoare, mi-a făcut semnul de recunoaştere.

– Ce întâmplare să te întâlnesc aici, a exclamat.

A intrat împreună cu o tovarăşă, s-au aşezat lângă mine, făcându-mă să mut bagajul şi a privit cum ceilalţi împărţeau paşnic bancheta, aşa că a întrebat ce mai fac, dar ai mei... trebuia să încep mărturisirile, începând cu cei ce muriseră.

– Aici pericolul raziei e mic, a şoptit, sunt răi, uneori scapi doar cu o bumbăceală de baston, alteori... fetelor le e mai uşor, d-aia nici nu poartă chiloţi... simt ei.

Treptat, discuţia a scăzut; vechea cunoştinţă adormind în braţele însoţitoarei; am profitat de lâncezeală să ies. De pe scara vagonului suflarea nopţii abia se simţea.

Când am revenit, fetele nu mai erau; locul lor fusese ocupat de un bătrân cu o barbă albă cât o lopată. Primul gând a fost să verific etuiul din geanta de voiaj: cerceii şi pandantivul erau la locul lor.

– Domnia-ta aduci cu un cunoscut, i-am spus bătrânului. O...

– Pedro, s-a recomandat. *Pedro Al Doilea*, primul s-a pustiit. Vreau să mai văd o dată dâmbul.

Vocea lui subţire nu se potrivea înfăţişării spătoase iar pâslarii ce-i purta, nici atât!

– Dâmbul?!

– Terasamentul este plasat pe vechiul dig... jos curgea râul... deviat în vremea Marelui Salt naţional.

A deschis geamul să intre ţipetele de bufniţă - fireşte, era vremea lor, rezemând apoi capul de perdeaua ponosită... se asortau.

– Ploaia a contenit, putem pleca, a rostit Fidel cu accentul său inconfundabil.

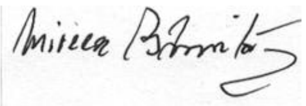
Priveam către geamul trenului când am perceput povaţa tatălui: *„Coboară repede; ai să găseşti pe acolo o cizmărie la care să te angajezi şi de unde să nu mai pleci vreodată!"*

Aşa am făcut; peste ani, gândind la soartă, mi-am amintit: în copilărie, dându-mă pe gheaţa râului, avântul m-a izbit de malul celălalt, lipindu-mă între rădăcinile sălciilor.

proză

Mircea Bârsilă

Un roman cu valențe fantastice

Privit din unghiul specificității discursului literar de tip fantastic, romanul doamnei Mona Vâlceanu lasă impresia că surpriza din final, apațినând planului sintactic al textului, nu este susținută, pe parcursul narațiunii, de anumite indicii (pregătitoare) de ordin semantic și verbal care să ambiguizeze mesajul și să adâncească misterul.

Romanul profesoarei *Mona Vâlceanu* din Pitești intitulat **Egor. O iubire imposibilă** (Editura Hertzog, Târgu Mureș, 2020) este alcătuit din două secvanțe contrapunctice. Cea dintâi se desfășoară în regimul prozei *verosimile* de orientare sentimentală.Cea de a doua secvență anihilează verosimilitatea secțiunii pereche, printr-o surpriză ce obligă la receptarea în codul literaturii fantastice a întregului roman.

Iată ce se întâmplă în prima parte a scrierii. Eroina (naratorul-personaj) este dusă de o prietenă a ei la conacul de la Traianu situat în câmpia din sudul Olteniei: „Conacul de la Traianu era așa cum îl descrisese Marinela, greoi și plin de tenebre, zidurile groase de un metru,din cărămidă specială, făcută dintr-un anume fel de pământ, scos de la mare adâncime, cu acoperișul enorm, să-l adăpostească de viscol și zăpezi"... (p. 9).

În galeria cu tablouri din aripa stângă a conacului, îi cunoaște pe cei doi pictori Tudor și Egor, legați unul de celălalt printr-o sinceră prietenie. Acolo, musafirii jucau noapte de noapte cărți, la lumina lumânărilor din sfeșnice, serviți de femeile care stau aproape de ei, cu vin, cafea și țigări. În noaptea aceea, Egor a piedut-o, la cărți, pe *Natașa*: tabloul pe care i se oferise o avere la Salonul de toamnă de la Paris, dar pe care nu s-a îndurat să-l vândă și de care nu se despărțea niciodată.

Eroina, care se îndrăgostește subit de Egor, află de la prietena ei că după povestea „groaznică" cu domnișoara Christina, el a rămas cu un zâmbet îndurerat și și-a schimbat semnătura pe care o plasa „în colț, cu roșu aprins ca sângele/(...)/, cu scris frumos, ușor înclinat în sus, ceea ce poate însemna aspirație."(p. 13). Urmează chiar o scurtă mărturisire a lui Egor („Am început să beau coniac de când a venit prima dată la mine Christina...eram la conacul ei de lângă Giurgiu, la vreo 30 de km de Dunăre. Noatea, în câmpia neagră și uscată simțeam mirosul pădurilor falnice care au crescut pe aici cu câteva mii de ani în urmă...atunci a venit în odaia mea domnișoara Christina... de atunci simt noapte de noapte parfumul ei de violete, ca să-l uit împrospătez proviziile de coniac" – p.p. 17-18) care nu-l face pe cititor să bănuiască, pe de o parte, că Egor este chiar *personajul* lui Mircea Eliade din *Domnișoara Christina* (1936) și, pe de alta, că iubirea sa imposibilă cu „strigoica" Cristina este reluată, într-o ecuație nouă, de iubirea dintre eroina *vie* a romanului și personajul eliadesc: Egor. Într-o zi, Egor îi arată un tablou nou („o fată cu părul lung privind o lumină galbenă"), spunându-i „Am pictat-o din nou pe Natașa, am refăcut-o"/ (...)/Dar aici nu e Natașa aici ești tu, ți-l dăruiesc" (p. 71)... În ambele variante, tablourile lui Egor sunt „replici" ale tabloului Christinei din conacul de lângă Giurgiu... La întoarcere, în București, de la o expoziție din Franța, eroina nu-l mai găsește pe Egor.Clădirea în care locuia este părăsită, șubredă, geamurile sparte. Din imobilul de vis-a – vis, un bătrân o informează că în respectiva clădire, locuită de securiști, *înainte cu 20 de ani*, nu mai locuiește nimeni de la revoluție... Situația respectivă amintește de întâmplarea trăită, la un moment dat, de profesorul de pian Gavrilescu din *La țigănci*. Derutată, eroina îi cere lui Alexandru, soțul ei, s-o ducă imediat la Traianu unde constată că impunătorul castel fusese distrus la revoluție: anarhiștii furaseră grinzile, cărămizile, ferestrele... De aici, pleacă la Brastăvățu, la vechea ei pritena din studenție (Elena), care dezleagă – așadar, în cea de a doua sevență a romanului - *adevărul*: în timpul studenției, eroina era fascinată de proza și de personalitatea lui Eliade și, într-o noapte, le-a citit colegilor, într-un amfiteatru, la lumina unei lanterne, scrierea lui Eliade intitulată *Domnișoara Cristina*. În încheiere, ea și Alexandru revin la București și urmează ca Alexandru să-și ducă soția, urgent, „la cel mai bun neuropsihioatru" din capitală.

Alunecarea eroinei într-un *vis* sau, mai bine spus, într-o *halucinație* ce durează, din punct de vedere epic, aproape un sfert de secol implică, în regimul fantasticului literar, așa-numita *interferență a planurilor*, cel real și cel imaginar, și, respectiv, tehnica *dilătării* dar și a încetinirii și, apoi, a accelerării *timpului*. Psihologic, visul pe care îl trăiește eroina are semnificația integrării sale într-o realitate complementară lumii obiective, a unei modalități de raportare și de sublimare a realității aride și chiar greșit întocmite: „Încercam să supraviețuiesc într-o căsnicie care mă sufoca, lipsită de dragoste, mie îmi lipsea dragostea, eu nu puteam iubi...Alexandru înțelesese asta, se îndepărtase de mine, bea din ce în ce mai mult... îi simțeam noaptea respirația otrăvită de alcool și mă umpleam de scârbă...ziua mă înjura cumplit" (p.7).

Opus realității, visul în care *realul* fuzionează cu *ipoteticul*, sub semnul căutării *idealului de neatins*, solicită ficțiunea (închipuirea) a cărei menire constă în desființarea hotarului dintre real și imaginar. Prin urmare, visul eroinei, trăit ca mijloc de evaziune dintr-o realitate ostilă, urâtă, într-o lume ideală și din care nu lipsesc fireștile bucurii femeiești de factură sexuală menite a sublima (!) respectiva relație („Egor mă iniția mai ales după-amiezile în tainele sacre ale dragostei, când mă trecea în brațe pragul în dormitorul său cu covoare albe...atunci începea marea lecție a iubirii dintre bărbat și o femeie, la fel, la fel de la începuturile lumii...alunecam în abis ca în prima zi și îl chemam șoptit" - p. 48) îi asigură necesara fericire sufletească. O fericire efemeră ce implică, literar, fuziunea între două modele „livrești": cel al Cătălinei din *Luceafărul* și cel reprezentat de Ana Karenina, la care eroina, devenită amanta lui Egor, se gândește adesea...

În analiza operelor literare romantice, Albert Beguin, autorul studiului *Sufletul romantic și visul* (Editura Univers, București, 1970) avea în vedere feluritele înțelesuri ale experienței onirice, de la simbolistica enigmatică a visului – ca discurs al inconștientului sau ca stare în care este auzită „vocea sirenelor lăuntrice" - la revelațiile trăite în starea de vis, care întregește experiența diurnă a omului și care, în general, are statutul de instrument de sondare a adâncurilor din *ființa visătorului*, ce nu pot să fie investigate pe calea rațiunii.

Privit din unghiul specificității discursului literar *de tip fantastic*, romanul doamnei Mona Vâlceanu lasă impresia că surpriza din final, apațînând *planului sintactic* al textului, nu este susținută, pe parcursul narațiunii, de anumite *indicii* (pregătitoare) *de ordin semantic și verbal* care să ambiguizeze mesajul și să adâncească misterul. Absența detaliilor aluzive (cu excepția referirii la surâsul, la semnătura lui Egor și la fugara sa mărturisire în legătură cu domnișoara Cristina), ce trebuie să sporească nedumerirea și impresia de *ezitare* între două interpretări simultane a situației fantastice, și a elementelor care să anticipeze, progresiv, surpriza din final mențin textul în litera și spiritul narațiunilor realiste.

Din perspectiva lui Tzvetan Todorov, evenimentul care tulbură coerența știută a realului trebuie să inducă o stare de ezitare a personajului (și, implicit, și a cititorului) între două explicații ale evenimentului respectiv, una *obiectivă* (rațională) și alta *subiectivă* (supranaturală) și, totodată, un sentiment de neliniște, de teamă, frică, oroare... În cazul în care trăirile fantastice își găsesc, în final, o explicație rațională, textul respectiv se încadrează în paradigma *straniului*.

Autoarea acestui roman a încercat să evite complicațiile – aș zice labirintice – ale unui text literar strict fantastic, preferând soluția, în final, a unei surprinzătoare „întorsături" a narațiunii, ce îl obligă pe cititor la stabilirea unor conexiuni dinspre final spre început, deși proza fantastică se citește, în genere, de la început spre sfârșit. Experiența onirică a protagonistei, trăită sub semnul unei patologioce *dedublări*, nu beneficiază, literar, de ofertele și de „legile" specifce genului fantastic.

Ieșind din sfera teoriilor despre categoria fantasticului literar, vom sublinia ceea ce se cuvine să fie subliniat în remarcabila secvență „verosimilă" a romanului: cursivitatea scriiturii, ritmul și lirismul obținute prin reluarea unor dialoguri semnificative, prin retrăirea unor situații și a unor stări și prin feluritele amănunte de factură culturală presărate pe suprafața povestirii: trimiteri la anumite versuri eminesciene, la tehnicile picturale ale unor pictori celebri, la obsesiva energie „de dincolo de materie" a picturilor lui Tudor, la flacăra culorii și „la lumina de dincolo de culoare" a picturilor lui Egor, la infidelitatea Annei Karenina sau la starețul Zosima...). Frecventele descrieri, cu valențe de pastel („un copac scăldat în lumina culorii alb, ca o mireasă, mi-a atras atenția. Era un copac pe margini de ape, o barcă se legăna gri închis pe undele pe care se stinseseră zeci de tonuri gri și albastru, și în colț, cu roșu aprins ca sângele, semnătura: Egor, cu scris frumos, ușor înclinat în sus, ceea ce poate însemna aspirație" - p. 13) și relatările de tip *cinematografic* („Fortul Saint Nicolas este aproape de Centrul Spiritual Relais Pascal. Trec întâi pe la capelă... aceeași liniște, armonie cerească parcă, preoții și călugărițele îmbrăcați în alb te primesc cu un surâs cald și cu vocea abia șoptită... muzica liturgică se ridică înaltă, ușoară, nepământeană... mă îndrept spre Fort, oceanul este acum maro deschis, punctat cu maro-ul mai închis al stâncilor. Valurile bat cu putere în aceste stânci, în dig, valurile ce vin din larg, călătoresc așa de mult și se sparg aici, la picioarele noastre, cu vuiet surd" - p. 61) oglindesc sensibilitate și un ascuțit spirit de observație. Atât descrierile (inclusiv cele de tablouri), cât și minuțioasele analize ale stărilor sufletești de ordin feminin – asamblate în text cu un evident simț al dozării raporturilor dintre parte și întreg – se circumscriu, alături de celelalte aspecte menționate mai sus, *scriiturii feminine* de o bună calitate literară.

Dumitru Augustin Doman

Vacanță în pandemie (II)

Sunny Beach – o zonă liberă de COVID

Ajunși la Sunny Beach, pe litoralul bulgăresc, în sfântă zi de duminică (2 august), avem un mic șoc. Stațiunea de la Marea Neagră, la 85 de kilometri sud de Varna și 30 nord de Burgas, este o zonă care pare a nu fi auzit de pandemia de COVID-19. La magazine vânzătorii nu folosesc masca, în restaurante se stă și înăuntru, nu numai pe terase, ospătarii nu poartă mască sau mănuși, clienții la fel, rar vezi pe câte unul „mascat", și acela este român (ceea ce înseamnă că noi suntem totuși mai disciplinați în fața pandemiei). Doar în autobuze, cam jumătate din pasageri poartă mască. Și totuși, nu aflu de pe internet cifre îngrijorătoare privind infectarea cu coronavirus în regiunea Burgas unde ne aflăm; doar de la noi din țară vin zilnic vești proaste cu peste o mie de infectări. Seara, zeci de mii de oameni umblă pe faleză fără mască, într-o înghesuială maximă. Cluburile de noapte sunt deschise până la 6,00 – 7,00 dimineața, când nemți grași și blonzi vin gălăgioși pe alei cu sticla de bere în mână, iar rusoaice tinere doar în bikini și sutiene și cu bluzele dechise la toți nasturii și atârnându-le neglijente pe umeri cântă pe diverse voci „Kalinka", în falset, dar cu însuflețire de Natașe cu sânge fierbinte.

Îți atrag atenția sute de pescăruși gălăgioși pe cerul stațiunii și pe terasele hotelurilor, un fel de vulturi degenerați cu aripile larg deschise care nu mai vânează nici măcar peștișori în mare, ci fură bucăți de pizza, clătite, biscuiți de la mesele de pe terase și de pe plajă.

Sunny Beach este poate una din cele mai mari stațiuni estivale din Europa. Are 9-10 kilometri de plajă lată de 50 de metri și nisipul cel mai fin posibil. Unele surse spun că stațiunea are vreo 800 (opt sute) de hoteluri de toate categoriile, dar mai ales de patru stele. Vreo zece dintre ele am văzut cu ochiul liber că au peste o mie de camere. Dacă suntem „la pachet" cu Bulgaria în Uniunea Europeană, pe ultimele două locuri din 27 la nivel de trai, în ceea ce privește turismul, suntem cu multe clase sub țara vecină, spunându-se că ei s-au dat pe mâna Germaniei care aduce aci milioane de turiști din Occident vară de vară, iar noi pe mâna Austriei care ne duc la ei acasă pădurile și profitul pe petrol și bănci. Prețurile sunt cam la jumătate sub litoralul românesc, iar serviciile în general cu mult superioare. Transportul în comun este impecabil, din sfert în sfert de oră poți pleca în orice altă stațiune din împrejurimi, cu bilete ieftine. Ca și în Grecia, până spre prânz barurile, cafenelele, restaurantele și magazinele de pe faleză și de pe plajă nu prea sunt deschise, dar după-amiază și noaptea stațiunea e o feerie. Parcurile de distracții sunt la mare căutare pe faleză. În programele TV de la hotel nu există canale românești, dar terasele anunță de la prânz meciurile de fotbal din România, inclusiv de Liga a II-a, pentru a-și atrage clientela, și le dau de pe internet pe ecrane uriașe. Astfel, am văzut „finala" campionatului Craiova-CFR Cluj, la goluri sărind de pe scaune mulți români, unii la cel al Craiovei, ceilalți la cele ale clujenilor. Și încă o observație. Până la vârsta mea înaintată n-am văzut mai multe mașini de lux la un loc precum la Sunny Beach, 90 la sută dintre ele cu numere de Bulgaria. Zeci de mii de mașini cu prețuri de firmă între 50 000 și 100 000 de euro. În drumul spre litoralul bulgăresc, pe șosele infinit mai bune decât la noi și pe autostrăzi impecabile observi că satele și orășelele au case mici și necăjite, construindu-se case noi infinit mai puțin decât în România, dar în ceea ce privește mașinile de lux nebunia e maximă. Lumea vorbește/șoptește că e vorba de interlopi. Oricum, eu m-am strecurat cu Loganul meu cu prudență maximă printre asemenea bolizi.

Sveti Vlas – un fel de parc liniștit

Într-o seară, am mers într-o stațiune mică și cochetă, prima spre nord: Sveti Vlas. E un orășel așezat pe terase, până spre coama Munților Balcani, cu 15-20 de hoteluri pe plajă, hoteluri de patru și cinci stele, dar și cu numeroase terase la etajul vilelor (toate în același stil arhitectonic, cu acoperișuri în patru ape și cu balcoane generoase) de pe pietonalul care traversează centrul. Peste tot prețurile sunt rezonabile, sub cele de la Sunny Beach sau de la noi de la Mamaia. Pe platoul din fața Casei de Cultură e un festival de folclor, cu cântăreți populari și dansatori tineri, lumea privind și ascultând cu halba de bere în mână de pe bănci și de la mese aflate sub arbuști de mătase sau arțari.

La Nessebar în cetate

Am fost de două ori la Nessebar, nu în stațiune, ci în orașul vechi, în cetate, care este corect geografic o peninsulă, dar de fapt o insulă pietroasă legată de oraș printr-o limbă de beton de vreo 200-300 de metri. Aceasta închide golful natural început la Sveti Vlas și continuat de Sunny Beach și stațiunea Nessebar. Așadar, orașul vechi are o lungime de 850 de metri și o lățime de 350 și este construit pe ruinele vechii cetăți trace Mesambria. Aci s-a bătut monedă de argint și de aur încă la anii 500 î.Hr. Patronul vechii cetăți era Apollo. Din 1983, Nessebar este înscris în patrimoniul UNESCO. Orășelul are străduțe pavate cu piatră de râu și case din cărămidă și piatră cu brâu de lemn de stejar și acoperite cu olane, case cu un singur etaj. Chiar și casele noi și micile hoteluri respectă arhitectura veche tradițională, probabil aceasta fiind o condiție sine qua non pentru supraviețuirea locului în patrimoniul UNESCO. Tot turismul din cetate pare a fi mica afacere a puținilor localnici, mai puțin muzeele și bisericile. Mașinile nu au acces, cu excepția celor de aprovizionare, restul sunt lăsate în uriașa parcare din port, la intrarea în cetate. Istoria consemnează existența în timp a 40 de biserici, dar descoperite cu certitudine sunt 26, unele dintre ele funcționale, altele doar ruine, unele scoase la suprafață în anii din urmă, dar bine conservate. Dacă în toate stațiunile de pe litoralul bulgăresc, ca și în cel românesc și grecesc, mai găsești „oaze" de bălării și gunoaie, locuri virane, în fosta cetate Nessebar fiecare metru pătrat de spațiu este îngrijit exemplar: anticariate, magazine de suveniruri și de bijuterii, de pește și de vinuri, locuri de odihnă pe bănci de lemn cu ronduri de flori sub arțari și platani bătrâni sau arbori de mătase și smochini, iar de jur-împrejurul insulei un brâu de terase mai mari și mai mici deasupra stâncilor izbite non stop de valurile mari ale Mării Negre. Chelnerii te invită la ospăț în toate limbile. Auzindu-ne vorbind românește, unul dintre aceștia ne-a acostat imediat: „România? Elena Udrea, Băsescu, Tăriceanu, Boc, șmecheri!... Poftiți! Avem calamar, caracatiță, pește, berbecuț la grătar, pizza..." Până după-amiază te mai poți mișca în voie prin orășel, dar seara n-ai unde arunca un ac. Mii și mii de turiști umplu îngustele străduțe, cumpără nimicuri, se pozează, beau bere și vin pe terasele răsunând de muzică bulgărească și grecească, dar și de manele, descoperind noi că și bulgarii au maneliștii lor. Pe ruinele zidului de apărare, un bătrân cântă din cimpoi din amurg până spre miezul nopții iar lumea îi pune mărunțiș într-o cutie de pantofi de pe alee.

Marea Neagră la Nessebar

Ravda – o stațiune mică și cochetă

La numai câțiva kilometri mai la sud de Nessebar e o stațiune mică, Ravda, un fost sat de pescari. Se deschide cu un hotel uriaș de patru stele, având trei corpuri de clădire și se încheie cu hoteluri mai mici, familiale și cu vile. Străduțe mici, în pantă, te scot pe plaja plină de terase mirosind a pește, scoici și caracatiță. Plaja propriu-zisă e îngustă, de cinci-șase metri, dar pitorească. Aici prețurile sunt și mai accesibile, pentru toate buzunarele, cum se spune.

Cum luna trecută am fost în Creta în vacanță, am putut face o comparație între turismul din Grecia și cel din Bulgaria. Timp de zece zile, la Sunny Beach și la Nessebar m-am surprins adesea uitând că sunt în Bulgaria, serviciile și locurile fiind foarte asemănătoare cu cele din însorita Eladă. Chiar și Marea Neagră pe aici este curată și limpede amintind de Mediterana sau de Egeea.

hoinar

Adrian Alui Gheorghe

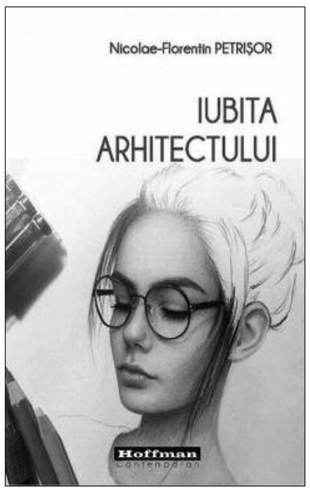
Tipologii și toposuri carcerale

* ”Staze şi metastaze carcerale” de Ioana CISTELECAN

Cartea ”Staze și metastaze carcerale” (Editura ”Charmides”, 2019), scrisă de Ioana Cistelecan, se citeşte cu creionul în mînă. Nu ştii ce să reţii mai întîi, informaţia, stilul alert în care este scrisă sau empatia autoarei cu subiectul în discuție. De altfel, în ”cuvîntul înainte” Ioana Cistelecan recunoaşte că subiectul care incumbă termenul de ”carceral” cu tot ce are acesta văzut sau nevăzut, reprezintă pentru ea ”o declarație de amor” care s-a concretizat ”într-o cercetare doctorală” la Universitatea de Vest din Timişoara, sub coordonarea ”devotată” a lui Cornel Ungureanu. Care a fost punctul de pornire al studiului o spune tot autoarea, limpede, ca un reproș retoric aruncat unei lumi pe care nu o încurcă mai defel memoria, chiar dacă e vorba de istoria recentă: ”Mi s-a părut potrivit și binevenit să-ncerc o limpezire a apelor detenției comuniste autohtone, să-ncerc o clarificare a valențelor suferinței și ale creației născute din suferința damnării, acum, în mileniul trei, într-un peisaj literar, și nu numai, încă încărcat de resentimente și acuze, suspiciuni, dar și mai îngrijorator: abandonat parcă tot mai acut uitării și nostalgiei născătoare de monştri”. Şi mai reţin din acelaşi ”cuvînt înainte” cîteva observaţii de bun simţ despre modul în care ne desprindem de trecutul imediat: ”În arderea bagajului de trădări, minciuni, delaţiuni şi laşităţi apropiate comunismului, calea cea mai lesne, mioritică, este cea a negării şi a aruncării suave în derizoriu a tot ceea ce s-a consumat nu demult”.

În studiul său, un adevărat ”discurs amoros” la temă, Ioana Cistelecan percepe trei voci: a damnatului, a străinului şi a tovarăşului, fiecare ”cu adevărul său”. Comunismul este, după observaţia extrem de exactă a autoarei, perioada în care ”individul devine duşman al poporului, iar tovarăşul – celula de bază a societăţii, drept exponent al colectivităţii docile, lesne verificabile şi pertinent înspăimîntată, îndoctrinată şi înregimentată dezideratelor noii stăpîniri”. Pe acest fond, deţinutul politic este ”un actant al individualizării”, iar ”individualitatea” într-o lume în curs de agregare, forţată sau voită, este un păcat pe care sistemul nu îl iartă. Psihoza colectivă este asigurată de către spaimă, insinuată sub diferite forme prin mijloace dintre cele mai subtile, în aceste condiţii ideologia este, după Soljeniţin, ”o credinţă de un anume tip” care, în final, legitimizează şi autorizează teroarea cu asentimentul ”majorităţii obediente”. Dezideratul dar şi efectul final se concentrează în apariţia ”omului nou”, fără însuşiri ”individualizate”, mai apropiat de animal, decît de fiinţa evoluată, cu aspiraţii spre transcendent. De altfel, teroarea sistemului s-a bazat, după cum spune strălucit autoarea, pe o idee simplistă, aceea că omul era considerat ”un animal” şi putea/ poate fi îmblînzit, supus prin privaţiuni la nivelul celor mai elementare necesităţi, ca mai apoi să fie subjugat şi mental.

Străinul, în acest context, este ”ideologul” care este fixat, după cum spune Ioana Cistelecan, în paradigma lui NU: ”nu are prieteni, nu iubeşte femeile, nu li se dedică, nu are certitudini, nu are decît victorii rezultate din înfrîngerile celorlalţi, nu întrezăreşte decît capcane şi comploturi pretutindeni, nu crede decît ceea ce vede, ceea ce pipăie, nu rosteşte şi nu articulează decît discursuri invadate de o retorică negativă, de o retorică răsturnată astfel încît să-i servească obiectivului pentru care a fost instruit, acela de a deconspira inamicul tovarăşului şi de a-l expulza, poate chiar re-educa pe damnat”. Minciuna este, în acest context, dusă la nivel de politică sistemică, iar zvonul este tehnica de propagare şi fixare a minciunii. Prin minciună şi zvonistică modelele trebuie transformate în antimodele, vectorii de imagine trebuie umiliţi, înjosiţi, decredibilizaţi, scoşi din planul lor şi mutaţi într-un alt plan, eventual în puşcărie. Scriitorul/ artistul nu este neglijat în această situaţie, fireşte, el devine un ”artefact comunist” care are responsabilităţi şi datorii, prima dintre ele fiind aceea de a combate pe cei care nu urmează linia partidului. Literatura proletcultistă, schematică, tezistă a înlocuit literatura valabilă esteticeşte, ”stahanovismul” pătrunde şi în artă creind o mitologie ”a dezinformării, a minciunii regularizate, a super-eroului inexistent”.

Ioana Cistelecan identifică ”tipologii şi toposuri” carcerale, anticipate de Franz Kafka de altfel, ”gulagul” fiind ”colonia penitenciară” în care răul ”a fiinţat confortabil”, scopul final fiind sufocarea individului. Numai că multe lucruri scapă logicii comune, există inversări de receptare a ”răului carceral”. Ioan Ioanid, de exemplu, spune că ”Jilava fusese singura închisoare în care, odată împins în una din celulele ei şi uşa ferecată în urma mea, avusesem senzaţia de a fi scăpat de orice supraveghere”. N. Steinhardt consideră că ”lecţia închisorii este o lecţie de realism” şi că ”situaţia limită pe care o reprezintă închisoarea ne ajută să vedem lucruri elementare, estompate de ritmul normal al scurgerii timpului”. Mai mult, Valeriu Anania spune că ”există o bucurie a suferinţei, şi ea e suprema dovadă că suferinţa ta are un sens”.

Ioana Cistelecan intră profund în intimitatea închisorii, reluînd mărturii ale celor care ”au mărturisit”, reţinem ilustrativ cîteva dintre aserţiunile din ”decalogul închisorii” a lui Radu Ciuceanu: ”În puşcărie să nu faci azi ce poţi face mîine; În temniţă Dumnezeu se poate ascunde sub orice formă de miliţian, iar dracul în hainele vărgate ale oricărui deţinut; În celulă nu ai decît un singur duşman: tu însuţi; Orice mîncare e bună în celulă, cu excepţia aceleia care lipseşte; Dacă-ţi vine să plîngi, nu consuma toate lacrimile; În temniţă te eliberezi în fiecare zi” etc.

O consistentă parte a studiului este dedicată literaturii carcerale şi post-carcerale, cu ilustrări din poezia de închisoare, cu ilustrări din proza memorialistică, cu un accent sporit pe scrierile lui Paul Goma. Lena Constante, de exemplu, consideră poezia ”atributul miracolului, al evadării misterioase şi atît de personalizate din universul terorii”, ca şi Iustin Pârvu, care spune că poezia a salvat viaţa multora dintre încarceraţii din închisorile comuniste, lista fiind deschisă de poezia lui Eminescu, memorat, rememorat de mulţi ”damnaţi”, continuată de poeziile semnate de Gyr, de Crainic, de Voiculescu, de Ioan Victor Pica, alţii, care au scris în condiţii de recluziune. Dar mai mult decît poezia, cei intemniţaţi recunosc, fără excepţie, că elementul care i-a ajutat să supravieţuiască în condiţii extreme a fost ”credinţa în Dumnezeu”. Constantin Tăculescu spune: ”Dacă n-aş fi fost credincios, n-aş fi reuşit. Cei care n-au crezut, au rămas acolo pentru totdeauna”. Lena Constante defineşte dependenţa încarceratelor de rugă drept ”rugăciune-drog” iar în altă parte Grigore Caraza, în ”Aiud însîngerat”, carte care nu a intrat în bibliografia Ioanei Cistelecan, povesteşte cum a repetat ”rugăciunea inimii” pînă a levitat atingînd cu vîrful nasului plafonul carcerei. Concluzia Ioanei Cistelecan este că ”literatura post-carcerală se comportă ca un generator, ca unic mecanism care nu permite instalarea uitării în sinele oprimat colectivizat”, este, am spune noi, o victorie tardivă dar semnificativă a ”damnatului” asupra ”străinului” şi a ”tovarăşului”.

Portretele şi ”aplicaţiile” carcerale, pe opera şi biografia unor Nichifor Crainic, Radu Gyr, Andrei Ciurunga, Ioan Ploscaru, Ioan Victor Pica completează acest studiu strălucit despre o epocă ”recentă”, dar pe care contextele şi o condamnabilă ”iresponsabilitate” a mediului educaţional şi academic chiar o marginalizează, fie din laşitate, fie din lipsa educaţiei corecte. Şi atîta timp cît ”recuperarea memoriei istorice”, cu bune şi rele, nu va face parte din ”proiectul de ţară”, în Europa vom avea statutul de ”populaţie indistinctă” care mai tresare doar cînd aude imnul cîntat la vreo competiţie sportivă.

Scriind cu nerv, cu patimă chiar în multe pagini, Ioana Cistelecan ne-a dat în ”Staze şi metastaze carcerale” o carte reper despre perioada cînd întreaga societate românească era, practic, încarcerată. Şi încă o observaţie: literatura şi autorii la care a făcut referinţele Ioana Cistelecan au fost, practic, ”suport” pentru un discurs cu totul personalizat, de atitudine şi implicare ”pro memoria”.

Piatra Neamţ, 14 iulie 2020

N. Georgescu

Să presupunem că..

cronici

Nicolae-Florentin Petrișor se prezintă pe sine ca profesor de limba franceză, interpret, traducător (a tradus, între altele, Françoise Dolto – *Cuvinte pentru adolescenți sau Mic tratat de manipulare pentru uzul oamenilor cinstiți* este coautor la *„Horizons Phrancophones”*, apărut la CLE International, Paris), publicist. Dintre cărțile sale amintesc: *Isabelle la Catholique* – proză rom.-fr., *Umbra care pălmuia trecătorii* (roman), *Portretul profesorului* (roman), *Ne privesc iubirile care mor* – nuvele, *Transatlantica,* proză onirică. Am în față cartea *Iubita arhitectului*, un roman eseu care mă atrage/intrigă prin cele trei finaluri posibile, invitându-l oarecum pe cititor să aleagă unul dintre ele. Sunt, de fapt, trei evoluții previzibile – poate chiar mai multe, în realitate – ale unui personaj-tip pe care autorul îl construiește din locuri comune ale realității. Cine n-a auzit de o fată frumoasă care administrează admirabil o sumă de bani reușind, prin devotament și energie, să iasă din condiția umilă în care se afla – către suișurile înaltei societăți? Cine n-a auzit de artiști ratați care nu-și pot trage viața din necazurile viciului și-și consumă inteligența în petreceri abia începute dar căzute în somnolență? El este Ovidiu, iar ea este Laura; el moștenește o avere fabuloasă pe care nu știe cum s-o epuizeze și, ca atare, străbate barurile, în țară și peste hotare, plictisit de toate cele – ea este săracă-lipită și se hotărăște s-l sprijine, să-l „îndrepte”. De fapt, nimic nu este premeditat, relația începe cu o iubire puternică, picată din senin între ei, continuă câtva timp prin acele baruri și spelunci – dar Laura își dă repede seama că ea poate renunța la această viață ușoară, și se încrede că-l poate salva și pe el. Mai departe, pare a ne spune autorul, „să ne imaginăm că”: el își revine și ea câștigă pariul cu sine; el decade iremediabil și ea devine simpla lui îngrijitoare; el iese din viață...Situațiile sunt prefigurate, acțiunea este condusă cu mână fină de narator, „schemele” abia se bănuiesc – nimic nu pare fabricat în acest roman, totul este adus spre natural – și asta, mai ales pentru că personajele trăiesc în cultură, citează, recunosc ⟶

Ana Dobre

Chipuri reprezentative ale satului românesc

Pe parcursul anului 2019, an declarat de Patriarhia Română – Anul omagial al satului românesc, Daniela Șontică a scris, cu aplecare comprehensivă și empatie, o serie de articole, unele tablete, altele însemnări de lectură, despre modul în care au fost reflectate satul și oamenii săi în conștiința, în scrisul unor personalități care și-au pus amprenta asupra fenomenului cultural românesc. Acest scrieri au fost reunite în volumul *Chipuri din satul românesc*.

Sub faldurile acestei strălucite inițiative, demersul Danielei Șontică nu putea fi decât la fel de entuziast, de bine venit, făcând vizibilă, pe fondul globalizării și al politicii corecte, realitatea și realitățile dintotdeauna ale satului românesc.

Cela mai multe dintre articolele care fac obiectul acestui volum aparțin evocării unor personalități ca Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Duiliu Zamfirescu, Alexandru Vlahuță, Ocatvian Goga, Ion Pillat, Ion Agârbiceanu, Gala Galaction, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Ștefan Bănulescu, Marin Preda, Marin Sorescu, Nicolae Steinhardt, Ioan Alexandru, Ștefan Mitroi, dintre scriitori, Nicolae Grigorescu, Octav Băncilă, Camil Ressu și Corneliu Baba dintre pictori, care, în trecut și în prezent, au integrat ruralul în conștiința și în opera lor. Daniela Șontică aduce în dimensiunea prezentului conștiinței aceste mărturii de apartenență la spațiul satului românesc, creând un *prezent al trecutului* și un *prezent al prezentului*, prin care sensibilizează și trezește, poate, din letargie sentimentul național identitar, amintind de necesitatea de a valorifica și cultiva elementele de identitate națională. Volumul este bogat și generos ilustrat de fotografii cu valoare artistică și documenatră, deopotrivă, realizate în perioada interbelică de artistul fotograf Ion Berman.

Negoiul dintre nori

Apelul la publicistica lui Mihai Eminescu în *Mihai Eminescu și „sărmanul țăran român”* are valoarea unei introduceri, acționând ca un *memento* al istoriei și al originilor rurale ale societății românești. Singura clasă pozitivă, țărănimea, stârnea în conștiința lui Mihai Eminescu admirația pentru calitățile recunoscute țăranului român și revolta împotriva clasei politice, indiferentă și, de aceea, criminală în această indiferență. Educația, credea jurnalistul *Timpului*, era necesară pentru îmbunătățirea vieții, pentru emanciparea socială și culturală.

Alte articole – *„Humuleșii sunt centru lumii”, Ioan Slavici, monograful satului transilvănean, Octavian Goga și literatura „desrobitoare”, Oamenii din Miorcanii lui Ion Pillat, Ion Agârbiceanu avea „dragoste față de poporul sărac și obidit”, Gala Galaction și o întâmplare de la Didești, Lucian Blaga – „satul, ca zariște integrală”, Marin Preda, un scriitor pentru psihologia țăranului român, Ștefan Mtroi: Când cerul era satul de deasupra* etc. urmăresc să releve modul în care satul și țăranul s-au reflectat în opera unor scriitori, reflectare ce se constituie ca viziune asupra vieții, dar și ca viziune artistică, atinsă de realismul sau lirismul transpunerii în cuvânt.

„Nicolae Grigorescu a definit sufletul poporului”, Octav Băncilă, pictorul Răscoalei de la 1907, Țăranul „pârguit de soare” al lui Camil Ressu, Țăranii gravi ai lui Corneliu Baba, Ioan Măric și picturile cu tâlc din lumea satului relevă imaginile plastice purtătoare și ele ale înțelegerii comprehensive și afective ale acestor artiști care au fixat în culori, tonuri și nuanțe *chipuri din satul românesc*.

Interesante sunt și evocările celor două regine cu înclinații artistice, Carmen Sylva – *Carmen Sylva, inspirată de cultura noastră națională*, și Regina Maria – *Regina Maria: „Țăranii români sunt plini de demnitate”*, care surprind, din perspectiva înaltei aristocrații, spiritualitatea românească în reflexiile de lumină ale iubirii și prețuirii regale. Iată o confesiune a Reginei Maria: „Când am văzut întâi un sat românesc, cu colibele-i mărunte ascunse între pomi, singurele colțuri verzi pe nemărginitele câmpii, abia de puteam crede că familii întregi pot locui în case așa de mici. Păreau casele pe care le schițam în copilărie cu o ușă la mijloc, o ferestruică de amândouă părțile și fum mergând undeva în rotocoale din coperișul buhos. Adesea, aceste coperișuri par prea grele pentru asemenea căsuțe; par că le zdrobesc, și ușile date în lături le dau o înfățișare de parcă ar striga după ajutor”. Compunând *Poveștile Peleșului*, Regina Elisabeta, Carmen Sylva, nota admirativ în totală empatie: „Știam numai că idei frumoase treceau furtunoase prin creieri și că întreaga pădure de afară mă aștepta pe mine, și Peleșul îmi șoptea plin de nenumărate povești și că trebuia să scriu, dacă nu voiam să mă sufoc. Câteodată călăream în munți și aveam creion și hârtie pe genunchi, lăsam calul să mă ducă și scriam mereu, fără a ține seama de drum”.

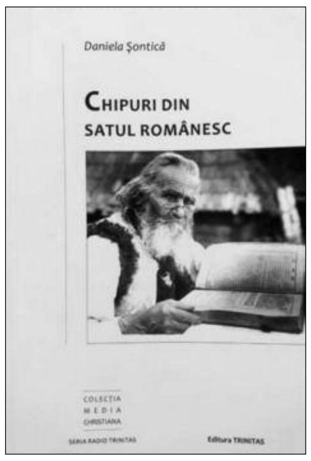
Satul evocat de Liviu Rebreanu sau de Marin Preda are particularitățile sale. Ceva îi leagă, însă, pe cei doi: Ion Boldijeri, prototipul real al personajului Ion din romanul omonim, îi scria lui Rebreanu în toamna lui 1930, cerându-i, nici mai mult, nici mai puțin, să împartă veniturile obținute din vânzarea cărții cu el! Se pare că țăranul din Siliștea-Gumești care i-a cerut lui Marin Preda același lucru a avut un model între înaintași!...

Lupta pentru demnitate umană și pentru drepturi sociale este evocată și relevată prin figura lui Horea în *Horea, țăranul rămas în istorie drept împărat*, dar tragic, trădat de rude și de cei pentru care luptase; prin Badea Cârțan, „țăranul dornic să cunoască istoria neamului”. Acestora li se adaugă chipul Ecaterinei Rizea, „eroina de la Nucșoara”, simbol al luptei anticomuniste.

Nu lipsesc chipurile luminoase ale unor boieri, interesați de progresul agriculturii, ca și de îmbunătățirea vieții țăranului: Nicolae Cornățeanu, „un ministru pentru rentabilitatea agriculturii țărănești”, Aurelian Pană, „moșierul cu viziune modernă asupra agriculturii”, ferma model de la Perieți creată de Aureliu Popescu, Dumitru Seceleanu, moșierul „coborât dintr-un neam de oieri”, familia Berindei, al cărei urmaș, istoricul Dan Berindei, a donat moșia Academiei Române.

Toate aceste fotografii mișcate realizează o imagine de ansamblu, coerentă și veridică, a satului românesc, văzut de-a lungul timpului. Daniela Șontică formulează sintetic în titluri cu impact, fraza are claritate și precizie, cu efect persuasiv și afectiv.

Chipuri din satul românesc de Daniela Șontică prilejuiește o lectură agreabilă și instructivă care-și relevă și își dovedește utilitatea și importanța într-o lume ca a noastră care, paradoxal și absurd, a ajuns, sub temerea politicii corecte, să eludeze și satul și realitatea românească, și identitatea națională. *À bon entendeur*...

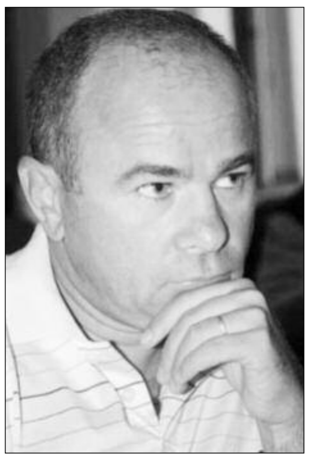

***Chipuri din satul românesc* de Daniela Șontică prilejuiește o lectură agreabilă și instructivă care-și relevă și își dovedește utilitatea și importanța într-o lume ca a noastră care, paradoxal și absurd, a ajuns, sub temerea politicii corecte, să eludeze și satul și realitatea românească, și identitatea națională. À bon entendeur...**

→ scene din literatură pe care le retrăiesc, inventează abateri de la model. Nu e vorba de textualism, situațiile antropologice sunt sugerate însă avizat. Cartea devine, pe nesimțite, un eseu despre supraviețuire, cu replici inteligente și acțiune construită, parcă, pentru a prelungi drumul spre prăpastie. Un singur lucru își interzice sieși Laura în această zbatere dublă (pentru a spori averea și a-l îngriji pe Ovidiu): parvenirea politică. Deși are drumurile deschise, invitații din mai multe părți, deși se vede, la un moment dat, chiar viitoare soție a unui deputat, tânără, frumoasă, elegantă, cu lumea la picioare, gata și ea să urce pe un podium de acest fel (poate senator) – asta nu i se întâmplă, autorul, ca stăpân al personajelor sale, nu lasă să i se întâmple (iar episodul cu tânărul și insolentul șef la un serviciu de Pompe Funebre care intră în parlament doar ca să facă o lege ce-l îmbogățește este un adevărat pamflet dresat împotriva deraierilor democratice de azi). În fond, acest roman este o poveste despre cum nu pot fi schimbați oamenii ca indivizi, despre cum nu poți face nimic cu banii dacă nu ești „din lumea lor” (și, implicit, un avertisment dat celor care cred că acele mult visate „clase de mijloc” se nasc de la sine dacă sunt ajutați financiar indivizii: dimpotrivă, trebuie o tradiție și aici, a te îmbogăți este o artă și un destin, se dobândește din tată-n fiu când e să fie, nu e un procedeu mecanic financiar...), despre plonjare într-o lume a abundenței pe nepregătite. Ovidiu, arhitect, vrea să-și construiască o ființă care să-l iubească și să-l protejeze, în parte reușește s-o facă pe Laura să se depășească, dar nu se poate depăși pe sine însuși. Fata devine atât de îndrăgostită de el, încât, după moartea lui, se răzbună pe o altă fată, despre care află că i-a fi fost iubită. În fond, ca pentru un final de cititor, Laura ar merita mai degrabă destinul Ofeliei decât pe cel al Aidei – sau, Doamne ferește, decât spitalul de nebuni (ca Lefter Popescu) ori pușcăria (unde să nască un copil... e prea ca în realitate)...

Nu pot încheia, însă, aceste notații fără a atrage atenția că dl. Nicolae-Florentin Petrișor este un scriitor format, deplin stăpân pe uneltele scrisului – dar și pe teoriile noului roman francez – și vreau să reiau câteva repere din austera autoprezentare ce însoțește această carte: „A publicat proză scurtă și poezie în reviste literare în țară și în Franța. Formator de formatori de limba franceză, bursier al guvernului român, bursier al guvernului francez, bursier european, coordonator a numeroase proiecte europene, participant la conferințe, colocvii, stagii de cercetare naționale și internaționale”. Iată preocupări ale unui intelectual de marcă, de noile realizări ale căruia dorim să auzim cât mai curând.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Bibliotecarul fericit

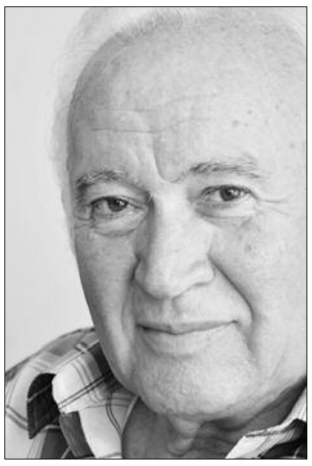
Mi se întâmplă de câteva ori pe an să-l vizitez pe domnul director Octavian Sachelarie în biroul său de la Biblioteca Județeană "Dinicu Golescu" din Pitești. După cuvintele schimburi de amabilități începem o discuție despre "mersul lumii" atât de pasionantă încât, pentru mine, cel puțin, cotidianul cu grijile și neplăcerile sale dispare undeva în fundal, prim-planul fiind luat de "lucrurile cu adevărat importante": statutul cărții în era internetului, rostul culturii în societatea mercantilă, rolul intelectualilor în viața publică, starea culturii locale s.a. Mă uimește faptul că deși nici unul dintre noi nu este prea optimist plec de acolo tonifiat, mai împăcat cu mine și mai dispus să accept lumea așa cum este. Desigur, în timpul discuției mi s-au clarificat anumite probleme, dar motivul principal cred că este acela că am reușit să comunicăm. Într-o realitate dispusă oricând să contrazică habitudinile noastre, întâlnirea unui om care gândește și simte ca și tine rămâne unul dintre puținele puncte de sprijin reale. De altfel. amândoi avem sentimentul că trecerea timpului, oricâte acumulări de ordin tehnologic mai ales ar aduce, – căci progrese interioare, morale nu par a se produce atât de repede la specia umană – ne răpește ceva din ființa noastră, de care bănuim că se leagă fericirea. Este, cred, vorba de umanitatea din noi de care aparțin cele două entități tradiționale, sufletul și spiritul, cărora știința și mentalitatea curentă mai materialistă decât chiar pe vremea comunismului materialist-dialectic, tind să le nege existența. Nu-i de mirare că majoritatea oamenilor par să fi uitat de existența lor în favoarea exclusivă a nevoilor trupului. Puse în joc în timpul conversațiilor noastre, aceste gânduri despre decadență depășesc lamentațiilor subiective, un rol important în dobândirea obiectivității avându-l cu siguranță formația de sociolog a domnului director, dispus mereu să aducă drept argumente, fapte, statistici, informații inedite și relevante.

Lectura cărții *Imposibila reîntoarcere. Confesiuni afective* (Ed. Scrisul românsc, Craiova, 2016) m-a convins de faptul că temele noastre de discuție sunt și cele ale meditațiilor solitare ale scriitorului Octavian Mihail Sachelarie. Încă din scurtul discurs introductiv, el atrage atenția celor care nu-l cunosc decât sub latura profesională că de fapt are și o viață interioară a cărei expresie și mărturie se află în aceste "confesiuni afective". Temperamentul introvertit este dublat de o latură sentimentală, care, consider, a inspirat titlul cărții, *Imposibila reîntoarcere*. Este vorba de neputința revenirii în paradisul copilăriei de care viața ne îndepărtează cu fiece clipă. De aici provine și singurătatea autorului ce-și pune amprenta pe toate meditațiile din care este alcătuită cartea, dar și, în compensație, nevoia de prietenie, de comunicare, de muzică și mai ales de lectură. Pentru Octavian Mihail Sachelarie acestea sunt nevoi vitale, căci prin ele pot fi, dacă nu vindecate, măcar oblojite rănile alungării din paradis. Ele sunt – îmi dau seama scriind aceste rânduri - și condițiile de posibilitate ale întâlnirii noastre. În anumite momente privilegiate, muzica și lectura mai ales pot oferi chiar scurte regăsiri ale bucuriei paradisiace, a plenitudinii vieții. Confesiunile afective ale lui Octavian Sachelarie, deși suferă uneori de un exces de locuri comune, sunt de fapt un elogiu adus cărții și oamenilor de cultură întâlniți. Și nu sunt puțini, căci la Biblioteca "Dinicu Golescu" se organizează constant lansări de carte, conferințe, întâlniri cu scriitori, ba chiar există, la inițiativa directorului, și un târg de carte. Față de aceștia se manifestă și alte calități ale iubitorului de cultură, plasat într-un loc atât de conform cu vocația sa (biblioteca): capacitatea de a admira deschis, fără rezerve sau ranchiune și generozitatea de a-l pune pe celălalt în valoare, răsplătindu-l pentru o muncă atât de puțin valorizată de societatea românească actuală.

Octavian Mihail Sachelarie nu crede în totalitate în imaginea borgesiană a Paradisului ca o Bibliotecă, căci, spune el, ar fi doar un Paradis intelectual, însă, afirmă cu tăria unei adevărate profesiuni de credință relația strânsă dintre livresc și fericire: "Cred cu sinceritate că lectura, cartea și biblioteca pot fi indicatori ai fericirii". Imposibila reîntoarcere în paradisul afectiv al copilăriei se dovedește a fi de fapt – acesta consider că este mesajul fundamental al cărții – o șansă de a menține vie, prin cultură și credință, nădejdea Paradisului.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă" (*Levantul*).

Dotă à la grecque

Omul se mai schimbă, la fel și judecata lui. Când troienii amenință să incendieze corăbiile, Agamemnon nu mai izbește autoritar cu sceptrul să-și evidențieze puterea. De fapt nici nu stă în sceptru – deși dăruit de Zeus – puterea, Tidid Diomene i-o spune *apriat* (N1) comandantului oștirii (*ánax andrõn*): *„Sceptrul îți dete să fii în domnie mai mare ca alții, / Nu și tăria de suflet, în care stă culmea puterii.*" (IX, 38-39). *Tărie de suflet, halké*, îl avertizează tovarășul de arme cu mult mai vizibil în arenă pe comandant, este aceea care dă măsura *puterii* (N2).

Din felul în care se umilește, se vede că Agamemnon este *făcut* să fie comandant: *„Nu e minciună ce spui; orbirea-mi văd bine, moș Nestor, / Păcătuit-am, așa-i"* (IX, 115-116). Nu se abate Agamemnon de la învinuirea ce i se aduce nici cu un cuvânt; zice Nestor: *„Orbit erai de trufie"*, răspunde supus Agamemnon: *„orbirea-mi* ..." Va trebui acum să-și vâre mâna până la cot în buzunar să-și răscumpere *orbirea*, umilința este o vorbă ușoară pentru a defini „prestația" căpeteniei ahee. Iată *in extenso* pledoaria *pro domo* a Atridului: *„Pentru că eu sunt de vină și-urmat-am ispita pierzării,/ Voi să mă-mpac și să-i dau de la mine o mulțime de daruri./ Eu vi le număr aici ca odoarele să le cunoașteți. / Șapte tripeduri nepuse pe foc și o sumă de aur, / Zece talanți, două zeci de cazane și doispre'ce zdraveni / Cai de-alergare ce-avură la jocuri răsplata izbândei. /* (...) *Da-voi și șapte femei care știu o minune de lucru; / Sunt lesbiene, pe care,când el luă Lesbos frumosul, / Eu le-alesei, că erau ca femei fără seamăn de mândre./ Eu și pe-acestea-i le dau; între ele va fi și Briseis, / Roaba-i luată de mine.* (...) */ Astea cu toate urma-vor pe loc. Dacă însă pe urmă / Face-vor zeii să cadă măreaț-a lui Priam cetate, / Poate corabia el să-și încarce cu aur și aramă, / Când o să-mpartă prădatele averi între dânșii aheii. / Poate s-aleagă chiar el douăzeci de femei de la Troia, / Cele mai gingașe după Elena, frumoasa din Argos. / Când o să fim în Ahaia, în țara-ne îmbelșugată, /Poate fi ginere al meu; îl voi prețui ca pe-Oreste /Cel care drag îmi e foarte și crește-n prisos de avuție. / Am eu în țară trei fete-n palatele-mi bine-zidite, / Pe Hrisostemis, pe Ifianasa și pe Laodice. / Una, pe care-ar dori-o, s-o ia fără daruri de nuntă / Și la Peleus acasă s-o ducă. Eu da-voi ca zestre/ Bunuri cum nici-un părinte n-a dat unei fete mirese: / Șapte orașe frumos locuite i-oi da pe deasupra, / Ira bogată-n pășuni și sfânta Enopa și Fera / Și Cardamila și Antia spornică-n pajiști, Pedasos / Cea cu belșug de podgorii și Epia, o frumusețe. / Toate-s aproape de țărm la hotarul prundosului Pilos / Și locuite de oameni cu turme de oi și de vite. / Oamenii ca la un zeu închina-se-vor lui cu plocoane, / Ba ca supuși i-or plăti ei și dări felurite și grase. / Iată cu ce-l dăruiesc, dacă el se dezmânie acuma*". (IX, 119-124; 128-132; 135-157).

Cititorul va înțelege de ce am lăsat să curgă această litanie de la prima la ultima slovă. Pentru că fiecare este, a fost ori va fi un Ahile, un voinic, un viteaz în pragul logodnei. Pagina aceasta așadar să o țină drept carte de învățătură. Un cazan de aramă, acolo, care să-i servească să fiarbă boasca de prune, îl va face să vadă cu alți ochi farmecele consoartei.

Din partea autorului acestor rânduri, dacă tot suntem la daruri, ca unul care a trecut prin toate, congenialul bătrânului Nestor, cum ar veni, i-aș recomanda să mai renunțe la unele de la greci și să mai ia și de la romani. Spre exemplu, vorba aceea venită de la Vergiliu: *„Mă tem de greci chiar și atunci când aduc daruri"* (N3).

1. *Clar, pe șleau,* cuvântul fiind preluat din „invenția verbală" (G. Călinescu) a traducătorului.

2. Cum de va fi ajuns limba greacă să desemneze prin aceeași vocabulă, *halké* și *vigoarea, forța, tăria de suflet,* dar și animalul numit *elan*? Cine o învață să împletească înțelesurile?

3. *Timeo Danaos et dona ferentes* (Vergiliu, *Eneida*).

Geo Vasile

SCURTĂ ISTORIE A POEZIEI ITALIENE: DE LA CREPUSCUL LA MILENARIȘTI (I)

1) CREPUSCULARII

Dacă poetul, eseistul şi dramaturgul Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944), fondator al mişcării futuriste (prima avangardă istorică în literatura italiană), ridica în slăvi noua civilizaţie mecanică din care face un mit al promovării propriei arte poetice, crezând astfel că anihilează viaţa interioară a eului liric, substituindu-i obsesia lirică a materiei şi tehnologiei (a se vedea Manifestul Futurismului publicat în 1909 în ziarul „Le Figaro"), în aceeaşi perioadă există literaţi care continuă să se întrebe asupra propriei existenţe, propriei arte poetice, asupra propriei spiritualităţi şi fragilităţi umane; aceştia din urmă determină o mişcare, ba chiar o atmosferă, mai mult decât o şcoală, pe care criticul Giuseppe Antonio Borgese o va numi în toamna anului 1910 „crepusculară". Să ne oprim o clipă la câteva versuri ale poetului Sergio Corrazzini, unul dintre cei mai reprezentativi exponenţi ai crepuscularismului: „De ce îmi spui poet?Eu nu sunt un poet./Eu nu sunt decât un copilaş ce plânge./Vezi: nu am altceva de dat tăcerii decât lacrimi./De ce îmi spui poet? (...)Oh, eu sunt într-adevăr bolnav?/Şi mor câte puţin în fiecare zi./Vezi: precum lucrurile./Nu sunt aşadar un poet:/ştiu că celui numit: poet,/ i se cuvine/a trăi cu totul altă viaţă!/Eu nu ştiu, Dumnezeule, decât să mor. Amin.". Cât de departe ne aflăm de ideologia vitalistă de soginte dannunziană! Şi cât de discreditată apare afirmaţia – tot dannunziană – că „versul e totul", pe când la Corrazzini versul e „cu neputinţă" sau „nimic". Dificultatea de a face poezie pentru Corrazzini este dificultatea însăşi de a trăi. Eventuale ecouri din „Poemul paradisiac" al lui d'Annunzio, sau din *Il fanciullino* ("Copilaşul") de Giovanni Pascoli, se resimt la unii simbolişti francezi, de la Jules Laforgue la Albert Samain. În definitiv divorţul dintre viaţă şi literatură părând a fi fost complet abolit, va să devină o genune a inexistenţei făgăduite de boală (iată teribila descoperire!). Boală care nu e doar fizică (Corrazzini va muri doar la 21 de ani, în 1907, de tuberculoză), ci mai curând existenţială.

Pentru torinezul Guido Gozzano, celălalt mare poet crepuscular, ale cărui tematici şi importanţă, însă, sunt mai cuprinzătoare decât această definiţie – literatura, poezia devin „spaţiul în care trebuie încercată o decepţionare a bolii", a unei boli istorice, în afara celei biografice (Gozzano însuşi va muri în 1916, la 33 de ani, tot de ftizie). Boală istorică, fiindcă societatea antebelică în care poetul trăieşte, deja marcată de criză, îi apare coruptă şi meschină. Într-un asemenea context de izolare, Gozzano exprimă refuzul condiţiei lirice, parodiind şi ironizând o lume şi un limbaj poetic ce nu se mai pot justifica, lipsite deja de orice drept la existenţă.

Un refuz, cel al lui Gozzano, care amestecă registrul aulic cu cel prozaic, optând pentru o poetică a lucrurilor obişnuite, cotidiene. De-aici şi roadele unei poezii colocviale (*Colloqui* se intitulează volumul său cel mai important), o poezie cu caracter narativ, preluată de mulţi autori, de la Saba la Montale până la Pavese, ca să cităm doar câteva nume. O dicţiune poetică adecvată acelui „a se privi trăind", acelei sciziuni între sentiment şi raţiune ce vor face carieră în decadentismul veacului XX. Concret, poetul nu va mai fi altceva decât un supravieţuitor care..."fixează îndelung folotografia/ sinelui acum de nerecunoscut./Puţin bolnav...frivol.. monden/Da, mi-amintesc... Ce-ntristător". Supravieţuitor al propriului eu, aşadar.

Conştientizarea divorţului existent între societate şi cultură, şi, de ce nu, între politică şi cultură, îi determină pe câţiva intelectuali (Giovanni Papini, Giuseppe Prezzolini, Giuseppe Antonio Borgese etc.) să fondeze la Florenţa o seamă de reviste ("Leonardo", "Il Regno", "Hermes", "La Voce"). Intenţia lor era tocmai de a genera o nouă mişcare de idei, atât în domeniul artelor, cât mai ales în cel al angajamentului social. O tentativă eşuată însă, mai mult din pricina mareei devastatoare a naţionalismului, care a ajuns, cum se ştie, să favorizeze după 1914 intrarea Italiei în război. O primă mărturie a eşuării proiectului unui intelectual angajat devine făţişă prin transformarea revistei "La Voce", între 1914 şi 1916, într- un periodic exclusiv literar. Semn că literatura pură redevine singurul refugiu, sau realizarea neputinţei culturii de a înrâuri realitatea. Astfel ia naştere poetica fragmentarismului, în amontele căreia se află lecţia poeziei decadente franceze şi exemplele inevitabililor Pascoli şi d'Annunzio din anumite etape; la care însă trebuie adăugată aceeaşi concepţie impusă de Benedetto Croce, a artei ca „intuiţie pură" (în ciuda vajnicei bătălii antidecadente a filosofului abruţez).

2) FRAGMENTARIŞTII SAU POEZIA PURĂ CA REFUGIU

Arturo Onofri, adevăratul teoretician al fragmentarismului, încă din 1915 se exprimă în paginile revistei "La Voce" destul de clar: "Toţi poeţii sunt citiţi şi gustaţi pe fragmente, căci absolut toţi sunt fragmentari. În continuare susţine că „poezia trebuie separată net nu numai de oricare altă activitate umană, practică sau teoretică, ci şi, mai ales şi categoric, de literatură. „(...). În poezie nu este nimic de înţeles, de explicat, de tradus, de comentat, de promovat". Onofri îşi adapteză perfect versurile concepţiei sale estetice, a fragmentului pur, urmat fiind de Clemente Rebora, Camillo Sbarbaro etc. Sbarbaro, în chip deosebit, prin volumul său *Pianissimo* exprimă unul dintre cele mai neliniştitoare aspecte ale omului contemporan, surprins, după cum scrie A. Frattini, „în calma spaimă a unei progresive aridităţii, dornic după o inocenţă deja pierdută, îngrozit în faţa vidului şi a îngheţului spiritual în care se răsfrânge misterul chinuitor al destinului uman". În acest sens este relevantă poezia „Taci, anima stanca di godere" (Taci, suflete vlăguit de a-ţi fi bine). În acelaşi deşert în care Sbarbaro se priveşte pe sine cu detaşare, cu ochi secătuiţi de lacrimi („Nel deserto/io guardo con asciutti occhi me stesso"), răsună versul scăpat de sub control al lui Dino Campana: fragmentarismul acestuia „se naşte" din suferinţa spiritului care se străduieşte să concretizeze în cuvânt şi ritm fulgerătoarele tresăriri ale unei inspiraţii „furibunde şi totodată evanescente".

3) GIUSEPPE UNGARETTI

Din celălalt deşert, al războiului, Ungaretti trimite la aceeaşi revistă "La Voce" fragmentele sale, care vor alcătui ulterior volumele *Il porto sepolto* (1916) şi *Allegria di naufragi* (1919). Foarte scurtele versuri, analogiile, lipsa punctuaţiei, scandarea semnificativă a pauzelor, spaţiile albe, constituie (în ciuda provenienţei lor futuriste) formele elective pentru un lamento care răsună în golul spaţiilor fără de sfârşit, echivalentul deşertului: „(...) atunci când aflu/ în tăcerea-mi/ un cuvânt/ se cască-n viaţa mea/ca o genune" („Il commiato"). Ca şi pentru Mallarmé, şi odinioară pentru Rimbaud, şi pentru Ungaretti cuvântul are o funcţie revelatoare, în măsură să ilumineze zbuciumul vieţii interioare; pentru poet, aşadar, a găsi un cuvânt înseamnă să pătrundă în propria beznă abisală, putând astfel să acceadă la profunzimile arhetipale, originare ale fiinţei.

Punctul de plecare al unui astfel de demers poetic este disperarea, durerea extremă prin care omul poate recupera sentimentul elementar, primordial, al condiţiei sale, înălţându-se către divinitate chiar şi prin mijlocirea celui mai banal obiect. Acest plan al religiozităţii va fi ulterior aprofundat prin meditaţii existenţiale mai ample, a se vedea mai ales unele poezii din *Sentimento del tempo* (1933). Între acestea, deosebit de semnificativ este textul „Senza più peso", (Imponderabil) în care durerea se transfigurează în uimire şi lumină a duioşiei, înlăuntrul unui sentiment de tandreţe, pietate şi bunătate divine, ivite din inocentul surâs al unui copil.

Daniel Mariș

Lumea ce ar fi putut fi o poveste

Oricât de scurte și intense (ca niște vise în stare de veghe), poemele lui Ioan Matiuț din „contraatacul de panică-poeme vechi și noi" (Ed. Tracus Arte 2020) creează un cadru adecvat revelației obținute prin zbatere și convulsii ontologice ale tragismului existențial, ca o proiectare a eului asupra unui dat preexistent, în condiții și cu efecte ce vizează practic activarea vederii lăuntrice: „ochiul meu/ vede/ ceea ce vrea/ cel/ ce vrea/ cu ochiul meu/ să vadă". O asemenea autoreprezentare, fără a fi tragică în esența ei, lasă loc unei restituiri a divinului, calcinat sub soarele torid, drapat în culori grele, al oglindirii și reconstrucției în spirit: „bate din/ aripi/ poate Dumnezeu/ va avea milă de/ tine/ vei zbura/ până/ la prima treaptă/ ai inițierii/ unde/ se termină pământul/ începe/ cerul tău/ cel de toate zilele".

Același drum al ochiului, deasupra oricărei experiențe sau suferințe, ce decodează viziunile și le conotează prin procese devenirii, în fond reflexe ale lui însuși. Acest context metaforic și sensibil al depășirii absurdului succede unei stări filosofice în care „ochiul nu e sesizat întâi ca un organ sensibil al văzului, ci ca suport al privirii", după cum nota Sartre. Starea de „a scutura/ privirea de ochii/ ochiul/ de privire" acționează în consonanță cu un anumit rafinament poetic ce vizează adâncurile cele mai inefabile și intraductibile.

Iată deci dialectica salvării prin fiorul extincției, analog unui act de credință, purtat pe marea ochiului minții: „dincolo/ de trupul împrumutat/ vedere/ cuvinte/ moarte/ acolo începi", acolo este acea posesiune magică spre care își reliefează arderea, transgresând limitele întrupării ascezei și solitudinii sale: „sus/ numai tu/ jos/ numai tu/ unde să mă ascund/ Doamne". Din aceste momente ale devenirii, mecanismele interpretării încearcă să își extragă semnificațiile și interacțiunile iluminării prin propria lumină, renunțând la luxul onest al eșuării în limanurile irelevante ale emoției.

Poate de aceea, descărcarea lirică inundă memoria, invocată ca un refugiu, așa cum doar poeții adevărați știu să o facă: „în fiecare dimineață/ mă trezesc din moarte/ lângă mine", ca o premoniție a irealului, a inevitabilului sfâșiate de neliniștea timpului și a spațiului invocat. Din acest traseu al cunoașterii, care nu duce deloc cu gândul la o experiență în vitro, ființa tentaculară, femeia, singura care poate păstra intactă prospețimea și înălțarea din imponderabilitatea lumii atâta timp cât „plouă/ și tu curgi pe obrazul/ meu" iar „cel mai frumos loc/ pentru somnul/ tău/ sunt visele mele".

Poemele lui Ioan Matiuț au ceva din ritmul precipitat al bătăilor inimii, cu simțurile deschise peste imaginile unui univers suprapus, de o unitate oarecum fluidă în care aparențele par a-se plia unei coagulări prin extensie a imaginației: „aici/ totul e în ordine/ lumea asta/ nu e lumea cealaltă". Dintr-un unghi favorabil purificării, loviturile sacadate ale derizoriului pot fi depășite ca niște depărtări vaste și aride.

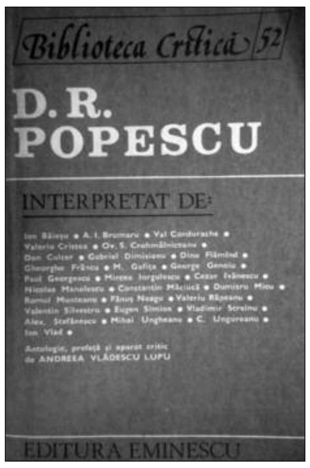
Iată deci cum odată cu îngustarea irisului lumea nu trebuie să devină mai puțin vizibilă: „dacă/ vezi acum/ ceea ce citești/ aici/ încă/ te mai poți/ salva". Dar poate, Ion Mureșan face ce mai plastică descriere a acestei stări extatice și febrile: „Ioan Matiuț scrie o poezie gen trambulină. Te aruncă apoi te lasă în aer. Nu ai decât să te descurci".

Dumitru Radu Popescu - 85

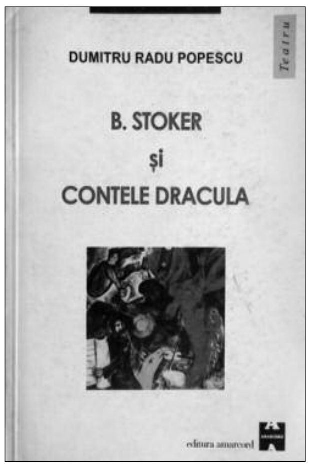
Mircea Bârsilă

O dublă aventură: a povestirii și a scriiturii

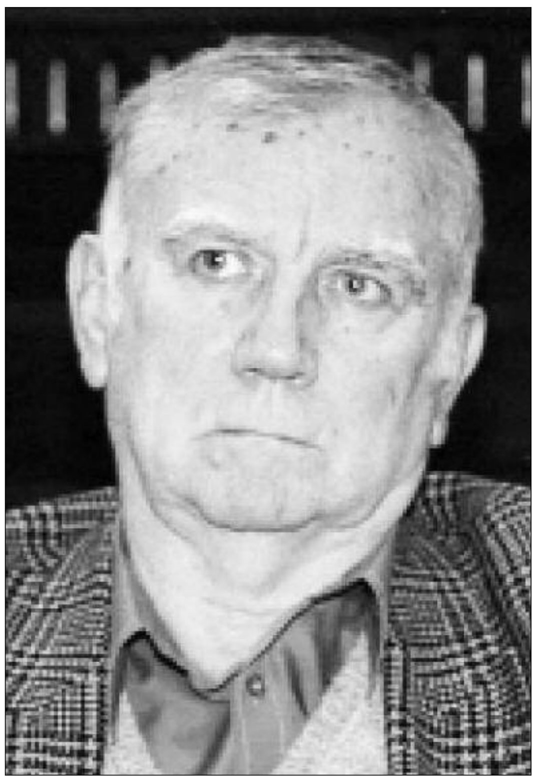

În nuvelele și în romanele lui Dumitru Radu Popescu, întâmplările nu au o ordine prestabilită, alcătuind, în desfășurarea lor epică, un amalgam din care nu lipsesc semnificațiile simbolice, alegorice, satirice, biblice...și chiar și cele lirice. Toate aceste aspecte, în relație cu suprapunerile temporale și, respectiv, cu frecventele pendulări între real și ireal, creează, prin aglutinarea lor, confuzie și ambiguități, într-o lume în care visul și întâmplările fantastice se circumscriu realității obiective. O lume în care spațiile geografice sunt spații ale atrocității, spații protectoare, spații paradisiace sau spații incerte, în funcție de motivul, mereu altul, al povestirii: motivul morții nedrepte, violente, cel al fraților vrăjmași, al lăcomiei, al foametei, al crimei abominabile, al labirintului vieții și al istoriei, al adevărului sub a cărui crustă „afirmația și negația se confundă".

O puzderie de fapte ilustrează o realitate în largul căreia trecutul și prezentul au drept factor unificator conflictul, iar personajele acționează fără a bănui că participă la facerea, în spațiul literar, a lumii lui Dumitru Radu Popescu. Un flăcău tomnatic se căsătorește cu o fetiță de doisprezece ani care se mai juca - și măritată - cu păpușile. Severul soț îi aruncă păpușile, iar pe cea mai frumoasă dintre ele o spânzură (*Păpușa spânzurată*). O țărancă (Rina) și iubitul ei (Milu) îl ucid pe Dumitru (soțul Rinei), iar Lena (fiica Rinei și a lui Dumitru) care se îndrăgostise nebunește de Milu, ajuns logodnic al ei, îi demască pe cei doi ucigași. Întreaga dramă este o transpunere în mediul țărănesc autohton al tragediei antice care îi are ca protagoniști pe Clitemnestra, Egist și Oreste. Motivul unei alte tragedii antice, în care Antigona, sfidând porunca regelui Creon, îl îngroapă pe fratelei ei Polinice, este prezent în nuvela *Duios Anastasia trecea* a cărei acțiune se petrece în timpul celui de-al doilea război mondial, într-un sat din apropierea graniței cu Iugoslavia. Anastasia nu acceptă ca trupul neînsuflețit al unui partizan sârb, aruncat de nemți în centrul așezării, să nu fie îngropat. Ea - o „Antigonă dunăreană" - îl consideră pe sârb frate, „în înțelesul umanitar al cuvântului", și, în pofida interdicției puse de nemți, îl îngroapă, în numele unei ancestrale datorii morale. Un personaj malefic, dar bogat (Cămui) cumpără, pe o anumită cantitate de alimente, cu puțin înainte de îngropare, un mort, spre a-și dovedi puterea, într-un sat unde oamenii erau flămânzi (în *Ploaia albă*). Dimie (personajul din al doilea capitol al romanului *F)* locuiește în vârful unui plop ținând într-o mână o umbrelă neagră deschisă, iar în cealaltă, receptorul unui telefon. O femeie beată bocește pe altcineva, la un priveghi. Proprietarul unui motor de tăiat lemne moare despicat în două, ca un buștean, de propriul să utilaj. Costică Țeavălungă i-a tăiat fratelui său gâtul cu secera, după ce stătuse, din pricina lui, vreme de 13 ani, la pușcărie. La o nuntă, tatăl miresei, despre care se crede că a turbat, este închis într-o cușcă unde este ținut până când reușește să-i rupă gratiile cu dinții și, evadând, se aruncă într-o fântână. Baba Sevastița, care călătorește în rai și în iad, schimbă numele oamenilor să nu-i găsească turbarea și tot ea tălmăcește ce spune calul Mișu, aducând, astfel, în lumina prezentului fapte ce fuseseră uitate: crime, trădări, dispariții misterioase. Asemenea cailor din ținutul în care ajunge Guliver, Mișu este „imaginea instanței morale, a purității necorupte". Moise deshumează morți și le cercetează cadavrele. Țăranul Noe și-a construit o corabie și așteaptă, calm, potopul. Nicanor vede în coșmarurile sale oameni cu capete de câini. Florentina Firulescu, din *Vânătoarea regală*, cea care vaccinează oamenii împotriva turbării inoculează în sufletele lor spaima de turbare, psihoza, „acționând mai mult ca un agent al diavolului decât ca agent sanitar". O vacă înghite monede și cuie, un bărbat intră gol în biserică și latră la sfinți, o femeie crede că-l va naște pe Hristos. În *Cei doi din dreptul Țebei*, doi preoți sunt crucificați și umflați cu pompa de bicicletă. Într-un roman din ciclul *Viața și opera lui Tiron B.*, Estera alege divertismentul erotic ca modalitate de a ieși din timp. Nebunia sa, o nebunie erotică, este expresia instinctului de supraviețuire, al spaimei animalice de moarte, în lagărul lui Frank. Nu lipsesc din proza lui Dumitru Radu Popescu *bofonii,*care, cum s-a mai spus, amintesc de bufonii din dramaturgia lui Shakespeare, după cum ancheta lui Dunărințu-fiul se raportează, subtextual, la cercetările lui Hamlet în legătură cu moartea tatălui său.

Dacă la scriitorii preocupați de poetica realistă evenimentele sunt aranjate în funcție de un proiect „arhitectural", în proza „hiperealistă"

a lui Dumitru Radu Popescu, evenimentele sunt lăsate să se desfășoare în absența unei scheme auctoriale de organizare epică, pe considerentul că realitatea, în revărsarea ei, haotică, barocă (grotescă, anostă, bizară, onirică sau fantastică...), le oferă un sens cu mult mai surprinzător și mai natural decât cel construit metodic de autorul care o manipulează literar, pentru a o pune în scenă. Versiunea fiecărui martor asupra unui eveniment, fantasmagoricul, violența, ticăloșia...sunt „elemente" pe care prozatorul la amestecă spre a *transpune* realul, prin intermediul fragmentelor disparate ale sale, și nu pentru a-l reconstitui. Dumitru Radu Popescu extrage din realitate, din folclor și din mitologie subiecte pe care le remodelează în scopul reprezentării lumii ca spectacol și a istoriei – dar și a destinelor individuale - ca farsă.

Următoarele secvențe critice (indispensabile în ceea ce privește receptarea prozei lui D.R. Popescu) pun în lumină mai multe elemente esențiale ale scriiturii și ale universului său epic:

«Este la mijloc o ambiguitate, dacă ne raportăm la realism: iluzia realistă este promisă și, în același timp, compromisă. Realul pare a suferi de o anumită inconstanță,...ca o mănușă care poate fi în orice clipă întoarsă pe dos. Explicația constă în faptul că „motivația realistă" , cum o numește B. Tomașevschi, nu mai este suverană: în orice punct al textului, funcționează concomitent cel puțin încă un tip de motivație pe care am pute-o numi „simbolică" >> (Nicolae Manolescu, *Arca lui Noe*, Editura 100 + 1, 2001, idem, p. 639).

„O umanitate sudică, solară, trăind sub impulsul momentului, deschisă exaltărilor, generoasă și candidă în anumite împrejurări, iar în altele înclinată spre violență și chiar spre cruzime. Această disponibilitate pentru trăirile extreme, acest clocot al sângelui, acest climat de pasionalitate, acest preaplin interior, mereu gata să se reverse creează între indivizi tensiuni ireductibile, ajunse uneori la conflicte cu nu au altă ieșire decât suprimarea uneia dintre părți de către cealaltă" (Gabriel Dimisianu,*Nouă prozatori*, Editura Eminescu, 1977, p. 113).

„Visul, când terifiant, când grotesc, dacă nu chiar hazliu, este liantul care coagulează toate fragmentele epice. El deschide noi porți imaginației scriitorului și închide altele" (Fănuș Băileșteanu, *Refracții*, CR, 1980, p. 165).

«„Lumea „fantastică" a prozatorului coboară mereu în cea reală, nu pentru a-i descoperi acesteia o dimensiune fantastică, ci pentru a lumina complexitatea și mai ales morala adevărurilor ei" (Cornel Ungureanu, *Proză și reflexivitate*, Ed. Eminescu, 1977, p. 140).

„Scriitorul român cel mai puternic influențat de stilul faulknerian a fost fără îndoială D.R.Popescu, care de la un moment a renunțat pur și simplu la modul său de a scrie și a început să scrie ca Faulkner. Din fericire, nu este vorba de o imitație sterilă, ci de o descoperire a propriei individualități prin adoptarea cu fervoare a stilului unui autor străin original și lipsit de complexe, care nu s-a sfiit să facă abstracție de gustul publicului și să redacteze mii de pagini de proză dezordonată și energică, amintind de lava încă fierbinte revărsată dintr-un vulcan" Alex. Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Mașina de scris, 2005, p. 562).

Începând cu primul roman al ciclului **F**, scriitura lui D.R. Popescu a făcut saltul de la condiția dorico-ionică a prozei la cea *corintică,* dependentă de multiplicarea – uneori, parodică - a unghiurilor de vedere asupra aceluiași eveniment și asupra aceluiași personaj. Felurittele procedee ale dezintegrării personajului, dar și cele ale narațiunii și, implicit, și ale realității, de la tehnica pulverizării sale și a sfărâmării în numeroase „fragmente de oglindă", la „dezrobirea" personajelor de influența autorului și, apoi, și de cea a naratorului, implică trecerea de la *omogenitatea* scriiturii la *fragmentarism,* de la *acțiunea verosimilă* la *fascinația utopiei* și de la povestirea unei aventuri „la aventura povestirii". Cu alte cuvinte, macrocosmosul este potențat și crește din microcosmos. Această metodă romanescă ilustrează, sub multe aspecte, moderna terorie a *fractalilor*. Propusă, în 1975, de matematicianul B. Mandelbrot, această teorie are la bază concepția că *viața este un sistem foarte complex de fractali ale căror combinații sunt de tip brownian, hazardate și discontinue.*

Pe de altă parte, procedeele în care constă moderna *dezintegrare a narațiunii, a personajului* și a *realității*, impuse de Joyce, de reprezentanții noului roman francez și, prin anii șaptezeci, de Faulkner, procedee prin care care relația *scriitor – narator – personaj* a cunoscut numeroase mutații, sunt, totuși, străvechi și trebuie căutate în literatura în care eroul (epopeic) a fost înlocuit de omul obișnuit, banal sau chiar de personajul cu statut de anti-erou: în romanul antic *Măgarul de aur*, de Apuleius, în *Satiricon*-ul lui Petroniu, în scrierile lui Lucian din Samosata sau în *Broaștele,* de Aristofan, unde procedeele utilizate în spirit parodic vădesc o incontestabilă modernitate, fapt ce justifică, peste secole, în literatura modernă, calitatea lor de modele literare. În *Satiricon*, un roman de moravuri și, respectiv un roman al condiției umane, personajele burlești sunt, în esența lor, niște *antieroi*. Așadar, Petronius păstrează scheletul romanului grec și, totodată, îl persiflează, așa cum, mai târziu, vor proceda și Cervantes față de romanele cavalerești și Joyce față de *Odiseea*...(autor care tratează „materialul" homeric, adoptând „maniere" specifice lui Petronius și Lucian din Samosata).

În opinia noastră, prozatorul Dumitru Radu Popescu, un autor de Premiul Nobel, va fi fost mai atent la romanele cu statut de „arhetip" în domeniu decât la scrierile „moderniste" ale vremii, pe care, desigur, nu le va fi ignorat.

Dumitru Radu Popescu - 85

Nicolae Iliescu

Aniversarea unui bun de patrimoniu

Pe D.R. Popescu l-am cunoscut prima oară la Cluj-Napoca, în biroul din redacţia „Tribuna". Trimisesem, împins de Croh, profesorul şi îndrumătorul nostru de cenaclu, Ovid S. Crohmălniceanu, o proză, „Fuga", care îmi place şi acum foarte mult şi scrisesem în plic că mă cheamă Nic. Elian şi că după mine cel mai bun prozator este adrisantul, adică taman Dumitru Radu Popescu. Crohul îmi spuses că este cel mai deschis redactor şef de revistă literară şi are să-i placă textele mele. Am luat „Tribuna" de la chioşcul de ziare de vizavi de Dinamo trei săptămâni la rând până mi-am văzut textul apărut. Am impresia că spuneam undeva că sunt de fapt Iliescu, iar Tudor Dumitru Savu, care va deveni unul dintre cei mai dragi prieteni ai mei, îmi va povesti cum DR umbla prin redacţie şi întreba cine mă cunoaşte. Într-un târziu şi-a amintit Tudorică zis Vusea că a băut nişte coniace la bufetul facultăţii de pe strada Horia cu unul cu acelaşi nume şi cu ocazia „Zilelor Eminescu" şi că nu sunt actorul cu fix şi din nou acelaşi nume, care jucase la Teatrul Naţional din urbea transilvană ! Distanţa dintre Colocviul Naţional Eminescu şi întâlnirea povestită este de fix un an, vara lui 1977 şi cea a anului următor, 1978.

O continuă proză, căci atât teatrul lui, nuvelele, schiţele, romanele şi romanţurile, cât şi articolele, pastilele, scrisorile şi planetele de însoţire ale câte unui debutant, toate în proză sunt scrise. Şi proza este îndeletnicirea de bază a lui DRP. Când era redactor şef la „Tribuna" din Cluj, cea mai iscusită revistă a Ardealului de pe vremea aceea, revistă ce cuprindea rubrici de sport, de şah – DR Popescu este un redutabil şi extrem de nesuferit şahist care pierde foarte greu ! - , de filosofie, de jazz de etc, avea un birou pe care tronau trei dosare : două dintre acestea erau mai subţiri, cel rămas al treilea foarte voluminos. Pe cele două, sub influenţa limbii maghiare, scria Verşec şi Criticuş, iar pe ăl voluminos scria cu carioca, mare, cu verzale şi bolduit : PROZĂ. Acest concept, că un prozator poate scrie şi articole despre iepuri, despre însămânţarea grâului în hectarul de nămol, cronică plastică, cronică sportivă şi critică de întâmpinare mi-a plăcut întotdeauna. Ca un antrenor de fotbal, el îşi alegea redactorii şi colaboratorii apropiaţi din rândul acestor vietăţi, prozatorii. Sigur că nu numai, dar cu precădere şi mai ales. Aşa folosea pe vremuri, cred eu, un mare antrenor de fotbal german pe cei mai buni fotbalişti de la fiecare echipă din campionatul intern, neapărat intern, că dacă pleca vreunul, nu-l mai selecţiona. Sau olandez să fi fost ? Cert este că Dereul, cum i se spune zdravăn şi zgomotos, este unul dintre acei autori care au introdus cultura fotbalului în roman mai abitir decât alţii şi nu i-au subapreciat funcţia politică. Iar această proză, dacă zgârâi cu unghia pojghiţa subţire, are pe dedesubt straturi de cor antic, zumzete flegmatice şi corpolente din teatrul elisabetan, rumoare şi colorit de Biblie, precum şi desene, frunze uscate şi anotimpuri din folclorul nostru cel mai neaoş. Putem numi asta, cum s-a mai scris prin cele dicţionare, „realism nelimitat". Adică se extrage o poveste veche din terfeloagele Eladei, se mijlocează cu mărturii ale altor istorici şi se aplică peste un conflict nelămurit din insuportabila noastră lume contemporană prin dese flexionări verbale scoase din toate culcuşurile sociale şi prin salturi grupate peste calul cu mânere al simbolului.

De aici sar la alta : DRP este generos şi cu ideile. Te trezeşti dimineaţa că te sună să-ţi propună să scrii cutare schiţă sau cutare carte, că-i pe stilul tău, pe potriva ta. A avut o idee năstruşnică să inventăm o poetesă şi criticeasă, şi George şi cu mine am debutat-o cu niscai cronici pe Wilma Dumbravă, care a dispărut din păcate şi s-a apucat de altă meserie ! Ne-a împins să facem o carte de interviuri cu scriitori şi cu oameni de cultură care au depăşit optzeci de ani şi care nu mai sunt în lumina reflectoarelor. Tot aşa l-a îndemnat pe bunul şi regretatul meu prieten, Sorin Preda, să scrie o saga a familiei Moromete, a dat idei, se zice, prietenilor săi prozatori, neprietenilor care se împotmoleau la cenzură, l-a pus pe cutare amic să scrie teatru, că i se potriveşte, a dat titluri (se zice că Biblioteca din Alexandria lui Sălcudeanu e a lui, a lui Dere !). Mai mult, a intervenit pentru destui ca să primească o garsonieră, un apartament, un bilet de favoare, o viză, o internare, un premiu. În noaptea de 21 decembrie, i-am dat numărul lui Traian care l-a sunat şi l-a rugat să intervină pentru Florin Iaru, ce fusese reţinut şi care era insulinodependent. După câteva ceasuri acesta se întorsese la domiciliu, colea, pe Făinari. Era, este foarte generos cu confraţii, pe Preda îl adula, pe Barbu la fel, pe Petru Dumitriu, chiar şi pentru romanele proletcultiste, pe Titus Popovici, pe Sadoveanu şi Agârbiceanu, din ăi vechi, spunea că nu e în stare să aibă sclipiciul frazei încrustate de Fănuş Neagu sau de Bălăiţă. Chiar dacă este generos cu alţii, nu-i place să iasă în faţă, nu dă interviuri. La "România literară" poruncise ca numele său să nu apară în nicio înşiruire, în nicio citare. L-am văzut la premiera unei piese la Teatrul Mic când nu îndrăznea să stea în sală, mototolea cortina de la intrare şi se ascundea după ea. La şedinţele Academiei are locul lui în aulă, niciodată în stal, ci în pungile laterale, mascat de o coloană. Secţia de Filologie şi Literatură nu a prea dat mare atenţie propunerilor pentru acordarea mult râvnitului Premiu Nobel şi nu s-a prea ostenit să le trimită. Întrebat mereu de mine, coordonatorul ei îmi spunea mereu, poate şi pentru a auzi eu : "Păi, în afară de Dereu, pe cine să propui ? Şi aşa se supără ăilalţi.". Sorescu se prăpădise între timp.

Acum, la aniversarea unui bun de patrimoniu, ce-ai mai putea adăuga decât firescul şi strămoșescul „la mulţi ani, cu sănătate!".

George Vulturescu

”DRP” sau despre flautul lui Shakespeare

De fiecare dată când îi citeam cărţile eu am visat vulturi, potcoave de aur, cimitire cu cruci vechi scurgându-se în pământ (cei care mi-au citit ”poemele din Nord” ştiu asta...) şi un ins cu goarnă vorbindu-mi ”despre Marea Roșie"... dar, niciodată, nu am visat că voi primi un premiu din mâinile celui care scria despre vulturi şi armăsari care duceau în burtă scheletul unui om şi nici că, peste ani, eu îi voi înmâna un premiu care, de fapt, mă onora tot pe mine...

Aşadar, precum în rândurile de început ale importantului roman VÂNĂTOAREA REGALĂ (”N-aş putea spune că nu l-am cunoscut...") voi spune că l-am întâlnit prin 1981, în redacţia revistei Tribuna, dus de mână de prozatorul sătmărean Vasile Sălăjan, iar în 1982, într-un moment fast, la Focşani... Se permisese o primă ”Consfătuire pe ţară a cenaclurilor şi cercurilor literare" (15-16 mai). În program a avut loc şi un ”dialog" între conducerea Uniunii Scriitorilor şi reprezentanţii cenaclurilor literare. Pentru intervenţiile în plen şi pentru lecturile de poezie s-au acordat 10 premii constând în râvnita, pe atunci, ISTORIA LITERATURII ROMÂNE a lui George Călinescu. Eram între ”cei zece" şi ”DRP" (de curând preşedinte al U.S.) ne-a înmânat cartea adresându-ne, fiecăruia, câteva cuvinte. Între cei pe care mi-i amintesc erau - Mircea Bârsilă, Gheorghe Ene, Dinu Olăraşu, Nicolae Sava, Ion Burnar, Viorel Munteanu, Ion Lică Vulpeşti... (o relatare despre acest ”dialog" a semnat, în Scânteia/21 mai 1982/C. Stănescu).

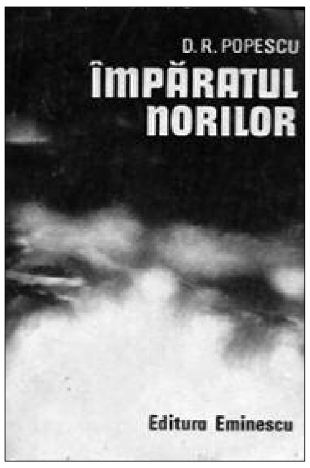
Ei bine, după ani, se întâmplă că Eugen Uricaru (atunci preşedinte al U.S.) să mă desemneze ”preşedinte al juriului" (eram în Consiliul Naţional din partea Filialei Cluj-Napoca) pentru Festivalul de Poezie ”Emia" (organizat admirabil, cu un mare număr de participanţi, la Deva, de poeta Paulina Popoa), ediţia a IV-a, 5-6 septembrie 2003.

”Zarurile" şi ingeniozitatea Paulinei Popa au ales ca ”Premiul pentru întreaga Operă" să-i fie înmânat prozatorului şi dramaturgului Dumitru Radu Popescu. Când i-am înmânat premiul (în Sala Dietei de la Castelul Corvineştilor, Hunedoara) emoţia m-a răscolit cu memoria prozatorului care a rostit - ”... E o mare bucurie, ca scriitor, să acorzi un premiu unui tânăr care scrie şi, apoi, peste ani, acel tânăr să fie într-un juriu care îţi va acorda prestigiosul ”premiu pentru întreaga activitate", aşa cum mi se întâmplă mie, azi... ”O ”întorsese" şi aici, răsucise fraza precum în romanele sale, pentru că rememorarea întâmplării de la Focşani nu îmi era adresată numai mie, ci, se transformase într-o pledoarie pentru ”tânărul scriitor" de oriunde...

Asta şi recunosc - ca atunci, la Deva - m-am lăsat ”dus" de fraza lui ”DRP", îmi părea că se apleacă, se răsuceşte precum iarba din câmpiile mele ”de Nord-Vest" , atingând acel uimitor stagiu liric al lumii arhaice (Cine nu-şi aminteşte de capitolul ”**Orizontul ni se pare întotdeauna mai departe decât zenitul**"?). Alteori, fraza naratorului mi se părea asemănătoare, greu de stăpânit, precum coama unui armăsar, pe care-l voi fi călărit pe păşunea Tireacului meu de subt Codrii Sălajului (cititorii îşi vor aminti şi ei cu mine de acel capitol intitulat ”**Moartea e un armăsar care nu se mai întoarce**"). Mult timp nu am ştiut de ce mă captiva ”fraza lui DRP", de unde îşi ia forţa polifonică, până nu am găsit în comentariile sale din presă o trimitere la... **flautul** din Hamlet, atunci când îi spune lui Guildensten: ”...**să-mi cunoşti clapele, să pui mâna pe cheile tainelor mele, să mă faci să sun de la nota de jos până la cea de sus a gamei mele!... Să crezi c-ai putea să cânţi cu mine mai uşor decât cu un flaut**?..." (Rubrica Scrisori, ”**Japonia şi Preoţii diabolici**", în Scrisul Românesc, nr. 3, martie 2011). Când am găsit această trimitere - adresată prietenului meu, criticul sătmărean Gheorghe Glodeanu - mi-am amintit, brusc, de cei ”cinci păstori cu fluier" şi de interdicţia, ştiută din satul meu, de a cânta fetele la fluier, pentru că le cresc ”prea mari gurguiele de la ţâţe" (VÂNĂTOAREA REGALĂ). Iar mai recent, în plină pandemie, mergând la cimitirul din cătunul meu mi-am amintit de ”semnul rău" văzând... ”pe sub nor, un cârd de păsări necunoscute, poate vulturi, poate pelicani cu capete de vulturi, poate pescăruşi cu ochi de ereţi, zburând peste turnurile bisericilor şi coborând peste imaşul de la marginea satului, între cele patru fântâni la care se adăpau seara venind de la păscut bivoliţele şi vacile..."(pag.15, ORAŞUL ÎNGERILOR, C.R., 1985).

Scena îmi părea scrisă pentru mine, cel de azi (mai ales că fântânile de pe imaşul Tireacului fuseseră săpate de tatăl meu, fântânarul) şi nu puteam închide ochii (degeaba ştiam că a scris - ”**Dacă închizi ochii, timpul nu mai există**") pentru că fraza lui năvălea asupra mea cu stolul de păsări, părea să aibă straturi de aluviuni, trape - care se închid şi se deschid - spre ceva tainic.Aflasem: pe aceste ”trape" puteam coborî, când voiam, până în mitografia satului meu...

Pentru toate aceste ”daruri", primite prin vreme, îi sunt dator marelui scriitor Dumitru Radu Popescu şi îi spun, la apropiata sărbătoare a anilor săi, din Nordul meu - la mulţi ani cu sănătate!

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Românește, în spirit american

Silviu Buzan (n.1973) este un nume nou în proza românească... Fără ca încercările sale în materie să stârnească cine știe ce ecou la debut, deloc descurajat, ardeleanul a continuat să scrie, iar în contul său, după debutul cu *Scara lui Iacob*, Grinta, 2011, putem trece deja volumele *Pentagon* și *Salon șase*, apărute la aceeași editură, în 2013. De obicei, Buzan nu-și etichetează nici măcar din calinerie productele prozastice - nici n-ar fi nevoie -, fiindcă, *exempli gratia*, un construct diegetic de genul *Palmetto 361,* de peste 350 de pagini (despre care vom vorbi în continuare), nu poate fi revendicat decât în cadrul speciei romanului. Sigur, de când cu eradicația purității genurilor și speciilor literare, din cauze de înțeles, scriitorii evită deliberat să-și încercuiască deosebirile de grad ale clasei sau categoriei de literatură pe care o practică. După întinderea operei - primul criteriu al definirii speciilor epicului, totuși-, refuzând orice experiment în materie (dacă ignorăm visul straniu din capitolul XIV, intitulat *A treia poartă*!), *Palmetto 361* este un *un roman social* de natură panoramică, în cel mai bun sens al termenului. Scris la persoana a III-a de un autor omniscient, completat în detalii submisive de discursul interior, indirect liber, izvorât din *sinele* personajului principal (înțelegând aici sinele ca produs, deopotrivă, al conștiinței și rațiunii), *Palmetto 361* exchibă o scriere destul de interesantă care, chiar dacă lipsită, în aparență, de orice coloratură stilistică, nu se constituie nicio clipă în simplu bavardaj, cum se întâmplă în atâtea cazuri. Cu *Palmetto..*, ar trebui spus din capul locului, cititorul e important să aibă răbdare pentru a face priză într-un sfârșit, pentru că romancierul (asemeni tuturor creatorilor adevărați de lumi concurente din marile eposuri) posedă cu asupra de măsura secretul de a coagula gradual - subliniez - materia etroclită a narațiunii, știința de a moși netulburat, pe parcurs, întregii povești un skepsis; a pune în act cu temeinicie, cu alte cuvinte, un continuum semnificativ și a face, astfel, să vorbească, în sfârșit, ideile. Factologia incoloră inerentă din urzeala textului modern al lui Buzan este clar că nu e cea mai bună soluție pentru a-l seduce pe cititor, în schimb, e un mod cum nu se poate mai potrivit de a acompania și caracteriza mediile emigrației economice pe care el le are în vedere în romanul său. Şi mai e ceva. Nu este exclus ca materia întregii construcții romanești să nu fie decât transfigurarea și înțelegerea tardivă, pe toate coordonatele existențiale, a unei experiențe de viață trăită de Buzan ca emigrant în *United States*, același spațiu, în genere, pe care îl traversează și anti-eroul său.

...*Palmetto* 361 este un un roman social de natură panoramică, în cel mai bun sens al termenului.

Locuind în Regat, n-am avut încă prilejul să-l cunosc personal pe clujeanul Silviu Buzan, dar, dintr-un marginal înscris pe voleta primei coperte a cărții sale apărute în 2017 la Editura Şcoala Ardeleană, am aflat că, întrerupând în anul trei Facultatea de Filosofie, în 1999 a plecat în SUA, unde a stat următorii cinci ani de zile. În vara lui 2004 s-a întors în România, în 2010 s-a căsătorit, iar la finalul anului 2011 și-a publicat cartea de debut; parcurs destinal, pe momentele evenimentelor esențiale, și nu numai (plecarea, reîntoarcerea în țară, hotărârea de a scrie și căsătoria...), oarecum asemănător, ca aspirație de viitor, până la un punct, cu al lui Botăș Pavel Daniel; *pe scurt, Dani*, personajul central din *Palmetto 361*.

SILVIU BUZAN,
Palmetto 361,
Ed. Şcoala Ardeleană, 2017

Încerc să rezum și să comentez aici conținutul foarte tortuos, deși cît se poate de pedestru al cărții. În plină tranziție, la sfârșitul anului 1998, începutul anului 1999, Dani, un tânăr de 21 de ani din Cluj, student la drept, construcție atletică, ușor supraponderal, ochi albaștri verzui, păr creț, trăia din plin drama tuturor tinerilor din România acelui timp, confruntați dramatic atât cu cenușiul gros din viața lor (de unde o inactivitate nerușinată, conflictul surd cu părinții, considerați iremediabil îndobitociți de experiența comunistă, și din acest punct de vedere, contraexemple pentru ei; tentația alcoolică, vocabular jemanfișist agresiv-vulgar etc., etc.), cât și cu lipsa de o perspectivă socială reală privind viitorul lor, gerat *pe moment* de un regim politic anacronic, cu tot mai evidente apucături securiste și criptocomuniste... Pentru un ban în plus de buzunar, Dani lucra atunci în tura de noapte, ca vânzător, într-un chioșc (gen *non-stop*) de lângă fabrica „Farmec", loc în care îi e dat să cunoască întâmplător un client, emigrant probabil, întors din America, plin de bani și - din perspectiva mărginită a neofitului, neieșit în lume nici măcar până la Budapesta - deplin realizat. E momentul declanșării subiacente a *crizei*, în sensul filosofiei și etimologiei cuvântului grecesc (să nu uităm o clipă formația filosofică a lui Buzan, deseori pusă serios la treabă pe tot parcursul constructului romanesc!), lexem care înseamnă și acțiunea de *a alege*, *a distinge*, dar și *judecată*, *decizie*. Cert este că după o discuție cu un prieten, survenită cam în același timp, Dani conștientizează tensiunea explozivă a momentului, ia hotărârea, îi promite prietenului său și își jură lui însuși să părăsească România, pe care nu ezită să o considere un loc blestemat. Nimic nu pare să-l împiedice de la un asemenea gest: acasă, împărțea cu tatăl sau un apartament meschin de două camere, în care el venea mai mult ca să doarmă; la prietena sa, studentă la chimie, nu găsea cu adevărat nici intelectualitatea, nici refugiul sufletesc căutat (el însuși nu oferea mai nimic) și, cu atât mai puțin, încurajările necesare pentru a putea să scrie în continuare poezii (ce e drept de o stupiditate incredibilă); inconștienți, prietenii de club și de la nelipsita bere se bălăceau cu toții într-un conformism provincial necritic etc., etc.

Extras cu penseta din Cacania postcomunistă de tranziție dintre Carpați și Dunăre, personajul lui Buzan este înfățișat din capul locului ca un ins fără însușiri, cu o viață sufletească searbădă, o instrucție și o educație extrem de precare. Ceea ce îl ține desupra și îndreaptă tacit, totuși, interesul scriitorului spre el este *încredințarea oarbă în steaua lui* și *în poezie*, văzută deocamdată ca un mijloc de "a fi cunoscut și admirat, iubit și invidiat". În urma deciziei luate, căutarea căii practice de a părăsi România il transformă cu încetul pe Dani dintr-un ins debutonat, intoxicat de somn și alcool, într-o persoană care începe să se trezească, cu greu, e adevărat, dar salutar, în orice caz, din toate punctele de vedere. Invariabil, la nivelul lui de înțelegere de acum, pentru insuccesele demersurilor sale de orice natură, la zi ca și din trecut, personajul da automat vina pe șansă și pe noroc, amândouă răspunzătoare, împreună cu caracterul fatidic al locului nașterii, de "situația de tot rahatul" în care se afla. Zeci de pagini din carte, de altminteri, sunt pline de considerațiile înveninate ale personajului cu privire la rolul sorții, norocului, destinului ori astrelor în viața bietului om, mai curând, în optica sa, obiect al unui joc perfid al predestinației, decât actor și făuritor al drumului spre propria menire. Alegând, în sfârșit, pentru a ieși din bolgia românească, varianta americană *work and travel* (ianugurată pe plan internațional, dacă nu mă înșel cumva, chiar în acei ani), cei doi români din Cluj (respectiv, Botăș Pavel Daniel și Mehedințan Cristian) ajung în așa-zisul Paradis al Lumii Noi de peste Ocean în chiar ultimul an al Mileniului doi. Plecați din țară, în realitate, fără a avea nimic de-a face cu vectorul cultural al proiectului mai sus menționat, numai pentru a câștiga bani, indiferent cum, în tabăra tranzitorie de copii cu handicap din Cleveland, pentru care semnaseră în țară un contract, problema lui Dani și Cristi este cum să se fofileze și să muncească mai puțin; în această notă, la un moment dat, ei se apucă chiar să fure din hrana copiilor, până când, prinși dormind în timpul programului, sunt dați evident afară din tabără. Momentul e dramatic, căci, singuri și fără de niciun sprijin, cei doi, poate pentru prima dată în viața lor, trebuie să-și pună problema supraviețuirii și să iasă în sfârșit dintr-o prăpădită de utopie pe care și-o construiește orice desperado, grăbit foarte să se înfrupte copios din democrația și bunăstarea americană. Dormind prin autogări sau direct sub cerul liber în incinta unor șantire, prestând pe apucate muncă necalificată în construcții, de bine de rău, tandemul ajunge să aibă într-un final un adăpost deasupra capului într-un apartament subînchiriat de alți români în New York-ul visurilor lor, pe strada Palmetto la numărul 361...

Înainte de a înfățișa în zbor de pasăre problemele cât se poate de reale ale vieții comunității de emigranți ilegali români stabiliți pentru o vreme într-o casă de pe stada Palmetto 361 din New York(ul) începutului secolului XXI, revin, în antiteză cumva, la capitolul IV al cărții intitulat *Umbră și fum*, conținând, sub canavaua gri a mundanului grosier al tranziției românești fără sfârșit, sâmburele utopiei atât de ciudat-delabrată și absolut incontrolabilă a dorinței de evadare al anti-eroilor noștri. Interesul ei, însă, dincolo de înfățișarea unei viziuni existențiale mai mult decât fanteziste, reînfiripată expansiv, aievea, la poalele Statuiei Libertății, sub influența consumului de droguri, constă în atitudinea batjocoritoare a autorului narator care o șarjează și o aruncă în derizoriu nemilos. *Am să fiu cel mai tare*, își spune Dani, trăgând pentru prima dată dintr-un *joint, eu unul am să fiu deasupra tuturor. Voi fi un fel de Bill Gates. Ba nu, dă-l dracului de fraier, am să fiu cu mult mai tare. Eu am să dețin Federal Reserve. Orice îmi voi dori să îmi cumpăr îmi va aparține. Pe lângă asta am să iau și Premiul Nobel pentru literatură ...dar am să-l primesc și pe ăla pentru pace.* [...] *Când am să mă ridic eu, am să îi zdrobesc pe toți. De fapt, nu îmi trebuie niciun ban, ci doar vreau să pot*

obține orice vreau, adică eu să dețin totul și restul să nu aibă nimica, să depindă întrutotul de bunăvoința mea. Am să pot avea orice femeie vreau, oricând și în orice condiții... Nu în ultimul rând vreau să am cunoștințe temeinice din toate domeniile, dar fără să fac efort să citesc ci să pricep instant fără să îmi bat capul să înțeleg cum stă treaba. Toți mă vor admira și mă vor invidia. Mă opresc aici cu reproducerea elucubrațiilor narcozei, deși, în continuare, la fel de inflamat, anti-eroul nostru ar vrea, *expressis verbis*, să ducă o viață veșnică și, până la urmă, să ia locul lui Iisus Hristos... Evident, galimatiasul întregii abnormități narcotice nu se vrea decât o satiră a fantasmelor celui ce traversează fără niciun proiect de viitor Oceanul, numai pentru a încerca marea cu degetul și a ghici – cine știe! - cheia filozofiei de viață a așa-zisului vis american... Numai că acesta nu se lasă atât de ușor de citit din prima, nici măcar de medicul emigrant, *par egzamplu*, asta ca să nu mai vorbim de insul fără nicio calificare. Căruia, totuși, o știm deja, democrația americană îi oferă, fără nicio diferență, aceeași șansă...

Pe *Palmetto 361*, Dani, Cristi și ceilalți ocupanți români ai unui spațiu locuibil de câtiva zeci de metri pătrați, cu bucătărie, dependințe comune, și mobile adunate de pe stradă, sunt obligați de la bun început să înțeleagă că, pentru a se integra economic (să-și plătească, cum ar veni, chiria, diligențele agențiilor de plasare a forței de muncă necalificată, hainele, țigările, berile, vizitele la *puf* (casa de toleranță) trebuie să pună serios cârca la treabă, în rând cu ceilalți uvrieri, de la 7 dimineața până la 8 seara, când, înfometați, trebuie să dea fuga câtiva kilometri să-și cumpere de pe la magazine ceva de mâncare. În restaurantele chinezești, italiene sau franțuzești, unde preferă mai toți să muncească, cu o jumătate de oră pauză, nu numai că nu sunt în stare să facă vreo observație, de exemplu, asupra "fizionomiei" clientelei ori a rafinamentului meniului pe care se presupune că îl servește clientela, la o adică, dar se poate spune, la propriu, că de-abia au timp să respire. Zilele de muncă se scurg, ca trase la indigo, una după alta, fără evenimente notabile, doar cu satifacția unică de a avea cu o sută de dolari mai mult în buzunar ca în ziua precedentă. În această stereotipie pe care Camus a definit-o atât de bine în *Mitul lui Sisif* (*Muncitorul de astăzi îndeplinește în fiecare zi din viața lui aceeași muncă și destinul său nu e mai puțin absurd*), relațiile cu colegii de muncă, azilanți din mai toate colțurile lumii, nu pot fi decât exclusiv profesionale și, doar arareori, și cu totul întâmplător, ele părăsesc acest nivel. În America visurilor românilor noștri de dincolo de Carpați (dar nu numai) nu se încape nicio clipă de repaos sau de gargară levantină, nicio reverie... Munca este singurul idol, singurul *knock-out drops*. Întrebându-se, după o zi de muncă: "Ce am făcut eu astăzi în afară de faptul că am muncit?, sătul până peste cap de condiția de vânzător bruto al forței de muncă proprii, Dani izbucnește: *Pe cuvânt că americanii își petrec viața la muncă, iar cel mai important lucru pentru ei este jobul. Pentru mine contează mai mult să mă pot distra, să călătoresc, să mai scriu o poezie, să mai fac ceva sport... adică să mă ocup un pic și de mine. În țara asta ar fi totul perfect dacă nu ar fi trebuit să și lucrez.* Citind o asemenea remarcă, nu poți să nu te întrebi, la rându-ți, de ce acest Dani a refuzat să ducă până la capăt, totuși, programul *work and travel,* program gândit de partenerul american să ofere tinerilor sub 30 de ani, în afara celor trei luni de zile de contract de muncă în State, încă o lună de ședere pe continent, pe care ei ar fi putut-o oricând folosi pentru a călători în toată America, prilej tocmai bun pentru un tânăr normal la cap să profite, cu toată forța curiozității și nevoii de cunoaștere a vârstei, pentru a vizita o serie de monumente și de locuri pitorești, încercând să pătrundă și înțeleagă mentalitățile oamenilor, modul lor de gândire și gradul de civilizație real al "lumii noi"; în acest fel, îmbogățindu-și, prin exercițiu direct, și abilitățile de limbă, legând prietenii și construind posibile relații pentru viitor cu alți tineri de vârsta lor, cum se întâmplă în mod normal.

Problema lui Dani - ca și a tuturor celorlalți chiriași români din *Palmetto 361* (în mic, dacă vrem, imaginea condensată a emigrației economice ilegale românești în Sate!) – nu este numai aceea că el nu are maturitatea și nu e în stare să găsească suficiente resurse psihice pentru a aștepta ca lucrurile și evenimentele în curs să evolueze și să se coacă în chip firesc, cât aceea că, efecticv, plecat în orb din țară, fără nicio idee sau plan de viitor cât de cât conturate, neștiind, așadar, nici măcar dacă se va mai întoarce sau nu în România, personajul este la fel de incapabil să întrezărească ori să dezvolte o perspectivă cât de modestă de viață trăită cu demnitate în noua țară. Nici măcar Helen, prietena (!?) lui newyorkeză, care l-ar fi putut stabiliza sau face mai congruent cu noua realitate, nu reușește să miște în vreun fel lucrurile din loc. De altminteri, trebuie să arăt aici că în viața mea nu am citit un roman mai lipsit de prezența elementului feminin și, mai ales, de iubire (motorul, de când lumea, al acestei specii literare) decât *Palmetto*... Forțând grosier, în mod constant, propriile-i limite, fizice și morale, și luând cu asalt, adesea, ușile deschise ale celei mai evoluate democrații, situația lui Dani, care se îmbunătățește, totuși, vizibil după doi, trei ani de muncă sălbatică, în loc să-i furnizeze reale motive de satisfacție, mai curând îl face robul unei singure obsesii maniace al distopiei în care trăiește provizoriu: banii. Or, banii, se știe prea bine, nu au absolut nici-o valoare în afara unei temeinice culturi a cheltuirii lor în mod superior.

Într-un târziu, după evenimentele din 11 septembrie 2001 și un concediu cu prietenii în Vegas (singurul pe care și-l permite, dacă nu mă înșel, pe continentul american), tot mai obosit atât de primitivismul muncii pe care o presta, cât și de unele apucături ale unei lumi pe care nu reușește să le înțeleagă ("pe mine mă seacă politica asta corectă de a trata cu mănuși pe toată lumea, de a nu supăra nicio minoritate, indiferent cât de deviantă"), Daniel Pavel Botăș ia hotărârea fermă să se întoarcă în țară ("îmi cumpăr în România nu unul, nu două, ci trei apartamente. Două le dau în chirie și în unul am să stau eu ..., e de fapt vechiul meu vis din copilărie, acela de a trăi din chirii. [...] Ar fi foarte fain să scriu poezii de tot felul, inspirit dintr-o mulțime de teme, persoane și situații". Momentul consacră, alături de stagiul la zi al maturizării personajului, configurarea, în sfârșit, în câteva linii ferme, a proiectului existențial personal, unul, trebuie să recunosc, orice s-ar spune, de negreșită inspirație americană... În fața cu celebra Satuie a Libertății, Dani monologhează semnificativ: "strict pentru mine ca individ, a fi liber înseamnă să pot beneficia de timpul meu după cum vreau și astfel să nu fiu nevoit să îmi ocup ziua cu treburi care nu mă interesează. [...] Pot să vreau să dorm toată ziua sau să mă uit la televizor, să citesc sau să mă îmbăt ca porcul. Important este ca decizia să fie a mea. [...] Eu am venit aici pentru a căuta fericirea. Dar, până la urmă, ce naiba mă face pe mine fericit? Cred că ar fi mai multe lucruri... printre care să fiu liber, să am o siguranță financiară, să cunosc o fată ok., la care să țin și care să țină la mine, eventual să mă apuc să scriu poezii... Toate astea sunt mai lesne de îndeplinit în România decât aici, așa că, tocmai **în spirit american** (s.n), am să îmi caut fericirea în România. Probabil că, într-un fel, va fi deprimant să văd acolo o droaie de săraci și disperați. Pentru mine va fi totul ok., că eu unul m-am scos din rahat. Îmi pare rău pentru ei, dar nu am ce le face. *Așa e în viață, nu există soluții colective, ci doar individuale* (s.n)". Capitolele XI și XII, din care am montat citatele de mai sus, conțin paginile cele mai vii, mai coceptive și mai bine scrise din întregul roman. Ele dau măsura unui prozator care se face și reinventează, dacă luăm ca martor scriitura din povestirile *Salon*(ului) *șase*, cu o inteligență și o anvergură a ideației care nu au cum să nu atragă atenția. Cu pregătirea filozofică de care beneficiază, potențată, dublată și chiar triplată, evident, de experiența americană trăită direct, înțeleasă, ca atare, după părarea mea, de-a abia în operația de punere în act și transubstanțiere romanescă, Silviu Buzan este la ora de față un prozator matur în stare să-și verifice și valorifice resursele scriitoricești pe absolut orice partitură.

În această ideee, finalul romanului aduce în prim-planul interesului cititorului un autor realmente nou care face deja proba unei personalități artistice polytrope, în stare să confere personajului, prin intermediul căruia se exprimă despre realitatea românească (și nu numai), atât nota critică (vezi, între altele, de pildă, considerațiile despre furtul identității omului strămutat de comuniști de la țară la oraș, de unde înclinația spre minciună, trândăvie, etc. și lipsa de caracter a multora dintre conaționalii noștri), cât și dimensiunea pozitivă a recăpătării încrederii în zestrea umanistă a românilor în genere, protejați și chiar salvați, începând cu anul 2004, de sistemul de apărare NATO, iar în viitor, trăind bucuria integrării în U.E. *Încep să țin la faptul că sunt din România, la faptul că sunt român*, monologhează Dani. *De asta mi-am dat seama cel mai bine de când sunt în America. E cea mai mare cretineală să nu fii mândru de originile tale. În primul rând, pentru că sunt ale tale, iar dacă le renegi sau dacă le blamezi prea mult, atunci, dând în ele, de fapt, în tine ca individ dai... [...] În al doilea rând, dacă mă compar cu puzderia asta de oameni ce au venit aici din întrega lume, păi atunci nu sunt nici mai rău și nici mai bun decât marea majoritate a emigranților din orice colț al lumii ăsteia.* Cu atari convingeri, reîntors în țară, personajul lui Buzan va putea trece și peste moartea tatălui său (de care începuse să se apropie, intuindu-i până la urmă drama) și peste înstrăinarea evidentă față de foștii prieteni; înțelegând în sfârșit, pe seria nesfârșită a digresiunilor despre șansă și noroc, pe care le-a emis mai tot timpul cât s-a aflat la ananghie, că "soarta este opera celor tari și scuza celor slabi..."

Românește, în spirit american, profitând de siguranța fiancială căpătată de pe urma închirierii celor trei apartamente cumpărate cu banii agonisiți în America, Botăș Pavel Daniel se va înscrie la Filologie, ca primă etapă a pregătirii carierei de scriitor (din limba greacă știm doar că *poietes = poet*, marele lui vis, înseamnă și *creator*), va căuta o fată ok etc., etc.

Silviu Buzan, un prozator care, la a patra carte, s-a maturizat și promite mult!

Pe cuvânt că americanii își petrec viața la muncă, iar cel mai important lucru pentru ei este jobul. Pentru mine contează mai mult să mă pot distra, să călătoresc, să mai scriu o poezie, să mai fac ceva sport... adică să mă ocup un pic și de mine. În țara asta ar fi totul perfect dacă nu ar fi trebuit să și lucrez.

Cosmin Victor Lotreanu

Charles de Gaulle în Irlanda (10 mai 1969-19 iunie 1969)

De la povara gloriei la refugiul singurătății

În 1959 de Gaulle a scris profetic în „Memorii de Război”: „În vâltoarea evenimentelor am fost tentat de singurătate. Acum ea este prietena mea. De ce altceva să fii încântat atunci când ai întâlnit Istoria?”

„Orice formă de putere este copilul singurătății” **Goethe**

Charles de Gaulle a fost președintele Franței în perioada 1958-1969. La moartea sa, survenită la data de 9 noiembrie 1970, succesorul său, Georges Pompidou, avea să țină o alocuțiune extrem de emoționantă. „Generalul de Gaulle a murit. Franța este văduvă..”.. Președintele țării însă a mai adăugat ceva și anume faptul că de Gaulle „a salvat onoarea Franței la 1940”, a salvat-o de asemenea de amenințarea războiului civil la 1958 și a creat un sistem politic instituțional, și astăzi în vigoare, Republica a-V-a.

Finalul carierei politice a lui Charles de Gaulle nu a fost însă unul obișnuit. Urmare unui referendum convocat la 27 aprilie 1969 referitor la proiectul de reformare a Senatului respectiv la o nouă organizare teritorială (apariția regiunilor), de Gaulle s-a confruntat cu un răspuns negativ. (52,58% pentru “NU”) Câteva zile mai devreme (10 aprilie 1969), într-un dialog televizat cu Michel Droit, de Gaulle a afirmat că „de răspunsul țării la ceea ce i-am cerut va depinde evident continuarea mandatului meu sau plecarea mea imediată.” În consecință, a doua zi după anunțarea rezultatelor referendumului (28 aprilie 1969), președintele Franței și-a anunțat demisia, cu efect imediat. “Încetez să îmi exercit funcțiile de președinte al Republicii. Decizia aceasta intră în vigoare astăzi la prânz.”

Charles de Gaulle a menționat că “în fața provocării, omul de caracter recurge la el însuși.” Demisia sa, ca act unilateral și voluntar, a marcat finalul unei epoci, anticipate de General cu mai mult timp înainte. Nu el a spus că ”puterea este neputință”? Iar în 1946 același de Gaulle a precizat că „în privința puterii voi ști, în orice caz, să o părăsesc înainte să mă părăsească ea pe mine.” Constatări interesante ce îndeamnă la reflecție față de relația între omul politic și puterea pe care o exercită. Charles de Gaulle, omul care a crezut cu obstinație în 1940, printre cei foarte puțini, în victoria finală aliată și în necesitatea absolută a continuării de către Franța a rezistenței, același om care, în 1944, intra triumfător în Parisul eliberat, rostind cuvintele intrate în istorie „Paris outragé, Paris brisé, Paris martyrisé mais Paris libéré” (“Parisul ultragiat, Parisul frânt, Parisul martirizat dar Parisul eliberat”), sau cel care în 1958 a răspuns chemării unei țări aflate în cumpănă, acum a înțeles necesitatea retragerii în spatele cortinei. A fost un gest asumat, poate anticipat (afirmase că „francezii doresc ca eu să plec”/”les Français veulent que je m’en aille”) dar efectuat imediat, în onoare, fidel crezului său de o viață, cel al reprezentativității. Președintele francez a demisionat pe 28 aprilie 1969 și, concomitent, s-a retras din viața publică, evitând complet orice fel de implicare inclusiv în desfășurarea ulterioară a vieții politice interne respectiv a succesiunii sale. În acest caz tăcerea autoimpusă, după cum a rostit el însuși “Nimic nu înalță mai mult decât tăcerea, măreția celor puternici și refugiul celor slabi” a fost nu numai o formă de auto-protecție ci și una menită a conserva imaginea unui om de stat cu totul remarcabil. După un asemenea gest de retragere, distanțarea și tăcerea completează un tablou al asumării și conștientizării încheierii unei etape a vieții. De Gaulle a spus, nu mai puțin înțelept, cu o deplină clarviziune, că „autoritatea nu funcționează fără prestigiu și nici prestigiul fără distanțare.” De cele mai multe ori, poate paradoxal numai la prima vedere, renunțarea voluntară la putere nu știrbește cu nimic ci dimpotrivă aduce substanță profilului de om de stat. Singurătatea, apanaj inevitabil al omului politic ce a părăsit arena, trebuie asumată și asociată din păcate, nu o dată, cu ingratitudinea. Până la urmă este vorba de viață în cel mai concret sens al cuvântului. „Și cei care se simt împovărați de singurătate trebuie să își amintească aceasta: În momentele cele mai importante ale vieții vom fi mereu singuri”, scria Paolo Coelho iar cele sus-menționate nu vin decât să întregească un tablou al existenței, dacă vreți al „condiției umane” de ieri, astăzi și mâine. În 1959 de Gaulle a scris profetic în „Memorii de Război”: „În vâltoarea evenimentelor am fost tentat de singurătate. Acum ea este prietena mea. De ce altceva să fii încântat atunci când ai întâlnit Istoria?”

Charles de Gaulle

La două săptămâni de la demisia sa din funcție, Charles de Gaulle a plecat pentru o perioadă (10 mai-19 iunie 1969) în Irlanda. Întrebarea firească, la care încercăm să răspundem, a fost de ce Irlanda? Care au fost cauzele pentru care de Gaulle, alături de soția sa (Yvonne de Gaulle) respectiv aghiotantul François Flohic, a ales această destinație?

Un prim răspuns ne oferă chiar generalul de Gaulle. Într-o discuție cu Jack Linch, prim ministrul irlandez, acesta spunea că „în circumstanțele importante și actuale ale vieții mele, o anumită formă de instinct m-a adus în Irlanda, poate datorită sângelui irlandez care îmi curge în vene - ne întoarcem mereu la propriile origini - și apoi pentru că este vorba de Irlanda, ce dintotdeauna și astăzi mai mult ca niciodată ocupă în inima francezilor un loc de excepție.”

Sejurul privat al familiei de Gaulle în Irlanda s-a desfășurat sub semnul discreției. Au fost restrânse la maximum întrevederile oficiale, acestea rezumându-se la întâlniri cu președintele țării (Eamon de Valera) respectiv primul ministru (Jack Linch). De asemenea un rol important însă nu mai puțin sensibil l-a avut ambasada Republicii Franceze la Dublin, personal ambasadorul Emmanuel D’Harcourt, fost combatant alături de Charles de Gaulle în “Forțele Franceze Libere.” Este de menționat și rolul reverendului irlandez Robert Flavin, acesta convingându-l pe general să asiste la slujba religioasă de duminică (18 mai 1969) de la biserica “St Michael” din Sneem. (familia de Gaulle a fost cazată la hotelul „Heron Cove” din localitatea Sneem, pentru câteva săptămâni) Prelatul respectiv avea să își amintească: „Le-am spus că oamenii din Sneem speră să îl vadă în mijlocul lor la fel cum a făcut-o Sfântul Patrick odinioară, cel care a evanghelizat Irlanda.” Sigur, cuvintele reverendului Robert Flavin trebuie interpretate cu înțelegere, în strânsă legătură cu profilul vorbitorului (dispus poate puțin mai mult unei tonalități cu un anume tip de dramatism), climatul epocii și, de ce nu, statura mitică istoric-politică a celui căruia i s-a adresat. Primirea făcută lui de Gaulle la biserică a fost una caldă, cei prezenți strigând “Cead Mile Failte” („O sută de mii de bine ați venit”). Manifestarea descrisă mai sus a reprezentat una din foarte puținele ieșiri publice ale familiei de Gaulle.

De ce Irlanda? Răspunsul a fost deopotrivă personal și național. Charles de Gaulle, prin bunica sa maternă (Julia Delannoy-Maillot) avea ascendență irlandeză. În egală măsură a fost vorba și de o componentă istorică mai îndelungată de relație bilaterală statală ce poate fi exemplificată prin evenimentele din secolul XVII. Regele francez Ludovic al-XIV-lea (supranumit “Regele Soare”) s-a implicat într-un conflict preponderent religios, motivația fiind însă încercarea de a controla cumva Anglia. În sensul celor afirmate, în anul 1689, flota franceză condusă de François-Louis Rousselet a învins pe englezii amiralului Herbert în bătălia navală din golful Bantry și a debarcat un număr de aproximativ 8000 de soldați la Kinsale, în Irlanda. După ciocnirea terestră de la Boyne soldată cu înfrângerea trupelor franco-irlandeze, acestea din urmă s-au retras în Franța. Irlandezii au constituit ulterior o Brigadă ce a luptat în cadrul armatei regale franceze. Revenind la voiajul lui de Gaulle în Irlanda, istoricul Jean Lacouture, citat de Pierre Joannon, avea să explice rațiunea alegerii acestui spațiu prin următoarea afirmație: „Nu dorea să moară înainte să descopere pământul de unde moștenea o trăsătură de caracter proprie acestuia anume fermitatea.”

De ce Irlanda? Generalul de Gaulle a dorit să se distanțeze de Franța pentru a nu fi, nici măcar indirect, utilizat politic în problema legata de propria sa succesiune. Aspect simbolic, pentru prima dată de la sfârșitul celei de a doua conflagrații mondiale a secolului XX, ziua de 18 iunie a petrecut-o în afara Franței.

De ce Irlanda? Poate pentru că acest stat era o republică mai puțin vârstnică, insulară, neutră, legată de de Gaulle, după cum am menționat, printr-o legătură îndepărtată de familie. Pierre Bitard, (citat în studiul lui Pierre Joannon „De Gaulle et l’Irlande, un retour aux sources”, referință bibliografică de primă importanță) la acea dată consilier diplomatic în cadrul ambasadei franceze la Dublin menționa că „mereu a dorit să vină în Irlanda având strămoși irlandezi. Dacă a plecat din Franța, a făcut-o pentru a nu influența prin prezența sa campania prezidențială dar și pentru a fi departe de Mont Valérien, pe 18 iunie.”... În fiecare an, printr-o ceremonie găzduită de Mont Valérien (loc simbolic al Rezistenței franceze din anii celui de al doilea război mondial, situat în localitatea Suresnes), reprezentanții cei mai înalți ai autorității publice depuneau coroane de flori. În anul respectiv (1969), după cum, printr-un inspirat joc de cuvinte s-a pronunțat Dominique De la Tour, atitudinea lui de Gaulle a fost „mai degrabă Valera decât Valérien.” De Gaulle, începând din 28 aprilie 1969, a înțeles să rămână „simplu spectator al vieții națiunii” („Le Monde”, ianuarie 1970) evitând cu maximă atenție orice alăturare cu un personaj sau altul al vieții politice interne. Raymond Tournoux a sintetizat această atitudine prin două cuvinte sugestive și anume „serenitate istorică.”

În Irlanda, după aterizarea la Cork, familia de Gaulle a locuit la Sneem, apoi în regiunea Connemara/Cashel Bay respectiv la Killarney/Kerry. Soţii de Gaulle au efectuat plimbări zilnice îndelungate iar generalul a lucrat susţinut la redactarea „Memoriilor Speranţei" (în original „Mémoires d'Espoir"), menite a acoperi perioada exercitării preşedinţiei Republicii. (1958-1969) Din păcate lucrarea memorialistică nu va fi finalizată datorită decesului lui Charles de Gaulle (9 noiembrie 1970) Într-o discuţie anterioară purtată cu jurnalistul Jean Mauriac, de Gaulle a afirmat că „nu mai îmi rămâne decât să îmi scriu Memoriile şi aceasta va fi, pentru mine, singurul mijloc de a servi Franţa".

În rândurile următoare am să prezint succint întrevederile oficiale ale generalului de Gaulle cu preşedintele irlandez Eamon de Valera, cu premierul Jack Linch respectiv cu ambasadorul Emmanuel D'Harcourt, cu acesta din urmă mai ales din perspectiva sărbătoririi, cu măsură şi sobrietate, a zilei de 18 iunie. Este vorba de aniversarea "Apelului" din 18 iunie 1940, rostit de Charles de Gaulle la microfonul BBC (Londra), „Apel" fundamental pentru istoria Franţei, adevărat certificat de naştere al Franţei Libere şi al renaşterii naţionale.

Puncte comune au existat, păstrând proporţiile, între cei doi oameni politici. Precum Charles de Gaulle, Eamon de Valera a fost un luptător pentru independenţă şi, totodată, un partizan al consensului naţional, al depăşirii "clivajelor partizane." Aghiotantul generalului, amiralul François Flohic, prezent alături de Charles de Gaulle în Irlanda, a spus că „destinul lor a fost comparabil: Simbolurile pe care le reprezentau pentru popoarele lor erau practic aceleaşi." Istoricul Jean Lacouture a folosit termeni destul de direcţi, vorbind de "doi gemeni fabuloşi", poate şi datorită unei asemănări fizice între cei doi oameni politici. Încă din 1945 de Gaulle a afirmat că „simţea pentru Eamon de Valera o mare admiraţie pentru maniera cu care a apărat neutralitatea ţării sale." Deopotrivă, pentru preşedintele irlandez "de Gaulle semnifica Franţa."

Prezenţa lui de Gaulle în Irlanda a fost salutată de preşedintele Eamon de Valera prin următoarele cuvinte: „Sunt sigur că poporul nostru va fi încântat că generalul de Gaulle a ales ţara noastră pentru o vacanţă. Sperăm că acest sejur va fi pe măsura aşteptărilor sale, conforme cu dorinţa sa de discreţie." Întrevederea propriu-zisă (referinţa fiind acelaşi studiu al lui Pierre Joannon), desfăşurată în prezenţa soţiilor, la reşedinţa prezidenţială din Dublin, a fost foarte interesantă. Pe lângă componenta simbolică, cu atât mai mult cu cât era ziua de 18 iunie 1969, anume plantarea unui arbore în parcul din incinta reşedinţei prezidenţiale "la doar câţiva metri de cel plantat de regina Victoria a Marii Britanii în anul 1900", a avut loc şi o convorbire oficială foarte interesantă. La remarca lui de Gaulle („nu sunteţi continentali ca ţară") de Valera a răspuns că „vrem să fim. Marea Britanie este un ecran pentru noi în raport cu Europa." Reţine atenţia şi concepţia unei "Europe a naţiunilor" aşa cum o percepeau şi susţineau cei doi oameni de stat la momentul respectiv. Eamon de Valera a afirmat că „în America, acum mult timp, am rostit cuvinte imprudente. Am spus că trebuie sperat la crearea Statelor Unite ale Europei. Am revenit acasă şi am reflectat asupra erorii mele. Niciun individ nu poate renunţa la personalitatea sa. Este de la sine înţeles pentru o familie şi o naţiune." De Gaulle a completat cele afirmate cu remarca „exact aşa gândesc şi eu." Eamon de Valera a fost profund impresionat de figura lui de Gaulle: „Mă găseam în faţa unui mare patriot francez. Nu am avut mult timp pentru a ne apropia de o manieră personală. Atât cât mi-a fost permis să îi cunosc caracterul, nu am încetat să îl admir. Cu cât mi-a fost dat să îl cunosc mai mult, cu atât l-am iubit mai mult."

Pe data de 18 iunie 1969, Charles de Gaulle a fost invitat la ambasada Republicii Franceze la Dublin. Dialogul cu ambasadorul Emmanuel D'Harcourt a fost foarte interesant, subiectele de discuţie pendulând permanent între trecutul mai mult sau mai puţin recent şi legătura sa directă sau indirectă cu prezentul. Ambasadorul a adus în discuţie domnia lui Ludovic al-XIV-lea (1643-1715) afirmând că „nu este cel care a angajat Franţa pe o cale la care finalitatea nu putea fi decât Revoluţia franceză?" Răspunsul generalului a fost edificator: „Este ceea ce se spune dar, după părerea mea, tot ceea ce are mari dimensiuni şi în primul rând administraţia de Stat, a început cu el. Cu metodele sale de guvernare a pus bazele Franţei moderne. Astfel şi-a asigurat respectul străinătăţii precum şi o puternică structură internă." Totodată, la remarca ambasadorului privind „vidul politic" survenit ca urmare a unei lungi domnii a aceluiaşi Ludovic al-XIV-lea, de Gaulle „a surâs" menţionând că „succesiunea a fost problema lui Ludovic al-XV-lea, nu a sa...." Pentru toţi cei prezenţi analogia cu situaţia actuală, aferentă prezentului pe care îl trăiau, a fost mai mult decât transparentă.... A existat şi va exista întotdeauna nu numai un model statal istoric (bineînţeles nepreluat „ad litteram"/„Historia Magistra Vitae") ci şi o fascinaţie faţă de marile personalităţi, nu o dată devenite surse de inspiraţie. Este vorba nu numai de subiectul de mai sus în care realizările centralist-statale precumpănesc ci şi poate, de ce nu, asemănarea dintre exilul napoleonian de pe insula Sfânta Elena versus, păstrând proporţiile şi contextul epocilor diferite, prezenţa "insulară" (în Irlanda) a lui Charles de Gaulle. Aceeaşi singurătate ca "suferinţă multiplicată la infinit" (Honoré de Balzac), de ce nu aceleaşi decepţii, dar şi aceeaşi senzaţie că, peste ani, înţelegerea faptelor va fi alta. Punctul comun şi aici este singurătatea, după cum scria Rainer Maria Rilke: „Încredinţaţi-vă mereu mai ales singurătăţii. În rest lăsaţi viaţa să îşi desfăşoare cursul. Credeţi-mă, viaţa are întotdeauna dreptate."

Prezenţa lui de Gaulle la ambasada franceză la Dublin, pe 18 iunie 1969, nu putea să nu fie punctată şi de aniversarea acestei zile. Ambasadorul D'Harcourt a rostit următoarea alocuţiune: „Vă rog să îmi permiteţi, în această a-29-a aniversare, să vă spun că gândurile noastre se îndreaptă cu emoţie către ziua din iunie 1940 când aţi determinat francezii să vi se alăture în acţiune, în sacrificiu şi speranţă." În puţine cuvinte fostul combatant al „Franţei Libere" a surprins esenţa unui act istoric fundamental. Răspunsul lui de Gaulle nu a fost mai prejos: „Vă mulţumesc pentru cuvintele pe care tocmai le-aţi pronunţat. Această aniversare, prin ceea ce a reprezentat, a fost un mare moment. ...Închin acest pahar în onoarea dumneavoastră şi a doamnei D'Harcourt. Evident ne gândim la Franţa." Îmi îngădui să fac aceeaşi remarcă, a puţinelor cuvinte ce cuprind modestie, patriotism şi, nu în ultimul rând, curtoazia proverbială a lui Charles de Gaulle.

Tabloul unui eveniment atât de simbolic nu poate fi substanţializat fără a menţiona cele scrise de Charles de Gaulle, ca o triplă dedicaţie, pe al treilea volum al "Memoriilor de Război", oferit ambasadorului Emmanuel D'Harcourt. Este vorba de un vers din „Cântecul lui Roland" („Mult a învăţat cel ce a cunoscut suferinţa"), de versuri ale lui Nietzsche („Nimic nu valorează nimic/Nu se întâmplă nimic/Si totuşi totul se apropie/Dar asta este indiferent") precum şi de un citat din Sfântul Augustin („Voi, care mă veţi cunoaşte prin această carte, rugaţi-vă pentru mine.") O scurtă incursiune prin istorie, religie, mitologie, literatură, totul prin prisma unui destin excepţional, asumat în totalitate.

De ce Irlanda? Poate răspunsul, căutat pe parcursul acestui articol, devine complet prin lectura cuvintelor lui Charles de Gaulle, pronunţate cu ocazia dineului oficial oferit de preşedintele Eamon de Valera, în seara zilei de 18 iunie 1969: „În acest moment grav al vieţii mele am găsit aici ceea ce am căutat: Să fiu faţă în faţă cu mine însumi. Irlanda mi-a oferit această ocazie de maniera cea mai delicată şi amicală."

Ultima întrevedere oficială a lui Charles de Gaulle a fost cea din 19 iunie 1969, cu primul ministru Jack Linch. (prezentată pe larg de acelaşi Pierre Joannon, în studiul sus-menţionat) De Gaulle a vorbit de dorinţa sa de a vedea „o politică europeană independentă", iar premierul irlandez despre necesitatea ca ţara sa să adere la Piaţa Comună. Foarte interesant a fost răspunsul lui de Gaulle la întrebarea primului ministru („Ce sfaturi, ce sugestii aveţi în ceea ce ne priveşte?") „Dacă mă întrebaţi am să vă spun direct: Trebuie să vă afirmaţi personalitatea; trebuie să vă industrializaţi; aveţi mijloacele, aveţi independenţă politică. Trebuie să vă obţineţi independenţa economică..." Primul ministru a rostit o alocuţiune plină de simboluri, legând în mod inspirat două personalităţi şi punctele lor comune, anume piesa de teatru a lui George Bernard Shaw („Saint Jeanne"/Ioana d'Arc), cele scrise la 1923 de marele dramaturg irlandez („Sufletul vostru este intact şi sunteţi sufletul Franţei") şi personalitatea ilustrului oaspete. Jack Linch a încheiat citând din „Memorii de Război": „Ne-aţi spus că viaţa duce o luptă pe care nu a pierdut-o niciodată."

Vizita în Irlanda a generalului Charles de Gaulle a fost una simbolică, sub semnul regăsirii unei părţi a originii sale familiale dar şi sub cel al asumării singurătăţii şi distanţării temporare faţă de Franţa. Paolo Coelho ne spune că „iubirea este condiţia divină iar singurătatea este condiţia umană." În Irlanda, toate acţiunile şi vorbele lui de Gaulle au însemnat aceeaşi afecţiune profundă pentru patrie, acelaşi patriotism dintotdeauna. Participarea sa la serviciul religios oficiat într-o mică biserică irlandeză a fost, de ce nu, confirmarea a ceea ce a afirmat Jean-Paul Sartre: „Dumnezeu este singurătatea oamenilor." Redactarea asiduă a „Memoriilor Speranţei" a însemnat de asemenea o alegere. Marguerite Duras spunea că „singurătatea înseamnă moarte sau carte." De Gaulle a ales cartea, a ales să scrie pentru a păstra, parafrazându-l pe Nicolae Iorga, „florile gândului său." Demisia preşedintelui Franţei Charles de Gaulle, ca act voluntar, nu a semnificat un sfârşit ci doar un alt început. În articolul intitulat „Souverainetés", Alain Juppé (ministru al afacerilor externe, prim ministru, primar al oraşului Bordeaux etc) îl citează pe Jacques Chirac (preşedinte al Franţei în perioada 1995-2007, în cartea publicată de acesta în 1994 şi intitulată "O nouă Franţă") şi afirmă că „declinul ireversibil apare atunci când omul spune *Ce se va întâmpla?* în loc să spună: *Ce voi face?*" Până la sfârşitul existenţei sale Charles de Gaulle a ales să scrie, să lase posterităţii proba unei vieţi închinate patriei sale.

Înainte de a-l cita pe Michel Onfray care a scris că, prin dispariţia lui de Gaulle (9 noiembrie 1970) „arta politică franceză a pierdut ultimul său poet", îmi îngădui să închei acest articol prin cuvintele lui de Gaulle însuşi, de o certă valoare testamentară şi totodată profund umane şi pline de dragoste părintească, adresate fiului său, Philippe de Gaulle (militar în Marina franceză, aflat la Brest, pe nava „Jeanne d'Arc"), cu un an înainte de a muri, la 9 noiembrie 1969: "Încerc cu atât mai multă satisfacţie văzând cum rolul tău creşte în timp ce al meu se încheie. Îmi rămâne - dacă pot - să lămuresc prin Memorii ceea ce am dorit, am încercat şi în parte am reuşit în timp de pace. Judecata contemporanilor-toţi cu angajamente în diferite sensuri-mă preocupă cu adevărat destul de puţin. Dar ceea ce vor crede francezii de mâine, cel puţin cei mai buni dintre ei, va avea o mare importanţă. În 13 zile voi intra în al-80-lea an de viaţă. Trebuie să mă grăbesc, în pofida îndoielilor, oboselii vârstei şi a încercărilor... Cred că furtuna suflă la Brest pentru că aici este dezlănţuită. Jeanne d'Arc a început voiajul pe o Mare fără îndoială agitată. Mama ta şi cu mine te îmbrăţişăm cu toată afecţiunea noastră.

Tatăl tău care te iubeşte."

Judecata contemporanilor - toţi cu angajamente în diferite sensuri-mă preocupă cu adevărat destul de puţin. Dar ceea ce vor crede francezii de mâine, cel puţin cei mai buni dintre ei, va avea o mare importanţă. În 13 zile voi intra în al-80-lea an de viaţă. Trebuie să mă grăbesc, în pofida îndoielilor, oboselii vârstei şi a încercărilor...

Doina Chereches

ÎNTRE DOUĂ TRENURI...

Pe peronul gării din Țăndărei, Victor îl zări pe fostul său coleg de bancă. Îl știa încă de la grădiniță, dar, pentru o clipă, tot se mai întrebă dacă o fi sau n-o fi Vasile Turcitu, căci așa îl chema pe coleg. Îl studie atent: parpalac la modă, bleumarin, cu croială raglan, care dădea amploare doar umerilor înguști ai posesorului, iar în rest cădea lălâu, acoperind o siluetă slabă și deșirată, pantaloni la dungă, pantofi negri lustruiți oglindă, cămașă albă, cu cravată bleumarin, dar de o nuanță puțin mai deschisă decât parpalacul, și pălărie neagră de fetru, trasă până peste frunte. Îmbrăcămintea elegantă a bărbatului pus la trei ace îi atrase atenția mai mult decât chipul șters al acestuia, cu bărbia adânc băgată în piept. Îmbrăcămintea, dar și geanta diplomat nou-nouță și mare cât o jumătate de geamantan, pe care bărbatul o tot plimba dintr-o mână în cealaltă. „Deși o asemenea geantă n-are cum să fie prea grea, că doar ce să care în ea? Hârtii, acte, iar nu pietre de moară. Dar, mai știi?" își spuse Victor și deja i se aprinse un beculeț. „Și cum o mai fâțâie individul, de parcă ar fi fanionul șefului de gară." Iar de la chip, îmbrăcăminte și diplomat, nu mai fuse decât un pas până să-i pice lui Victor fisa: „Stai, mă, că ăsta nu e altul decât fostul meu coleg de bancă. Vasile și cum dracu' îl mai chema?" se întrebă înciudat pentru că nu-și putea aminti pe loc, dar n-așteptă să se dumirească, ci o luă glonț într-acolo.

Fața în fața cu bărbatul care mirosea a proaspăt spălat și a deodorant scump, se dovedi stângaci și se pierdu puțin cu firea, dar își reveni repede. Își dădu un scurt răgaz înainte de-a deschide gura și de-a spune ceva, revizuindu-și ținuta. Modest îmbrăcat, Victor se simți în fața celuilalt precum un soldat prăpădit în fața superiorului dichisit și cu multe stele pe umăr. Dar nu lăsă această percepție să-i taie avântul. El era el și, tacticos, își petrecu pardesiul descheiat parte

Pestera Urșilor

peste parte, acoperindu-i astfel măcar una din laturile tocite și un nasture lipsă. O gaică lărgită, mai să se rupă, îi rămase la vedere, dar își puse peste ea servieta jerpelită, cu vinilinul șters pe alocuri și cu fermoarul desfăcut, din care ieșeau marginile unor caiete școlărești învelite în hârtie albastră. Pierdut în gesturi, lăsă servieta mai jos și își încrucișă mâinile peste ea, cu grijă să-și ferească manșetele la fel de uzate ca și restul îmbrăcămintei. Nu-i era frig, dar se zgribuli tot, prilej cu care își potrivi mai bine pe cap bascul cu moț în vârf.

De basc îi era cel mai jenă, deși nu-l purtase cine știe ce, dar lui i se părea că îl făcea să pară caraghios, un fel de bișnițar, care face contrabandă cu țigări, cafea și blugi în spatele blocului, sub ochii neatenți ai milițianului pus să vegheze la ordinea și disciplina publică. Nu era caraghios, dar așa i se părea lui și nici nu avusese de ales, pentru că i-l cumpărase Eleonora. Ea ajunsese să-i fie nevastă, alegând-o din grupul de învățătoare în care nimerise la absolvirea Școlii Pedagogice. Se ghidase după faptul că era cea mai tăcută dintre celelalte guralive care îl speriaseră cu vorbăria și bârfa. Nu-i trebuise însă prea mult timp până să se convingă că și Eleonora vorbea până te amețea de cap, dar acasă, deci cum era mai rău. De exemplu, pentru amărâtul ăla de basc, îi vorbise două zile încheiate, că e bun, că e de calitate, că abia a făcut rost de el, că s-a milogit și că de-abia i l-a dat pe sub mână un vânzător care ținea mai toată marfa sub tejghea, iar, la vedere, numai borcanele cu murături și conservele de fasole cu costiță, că îi folosește la navetă, ca să nu-l prindă curentul la urechi sau la dantură, iar el, ca să n-o mai audă, se hotărâse să-l poarte, chit că nu-i plăcea deloc.

Dând peste moțul bascului, râse strâmb și se uită jenat la bărbatul cu diplomat, care îl privea fără pic de interes. Îi veni să-și smulgă bascul de pe cap și să-l arunce între traversele de cale ferată și să înjure ca un birjar. Se stăpâni, dar gura tot i-o luase înainte:

– Parascovenia mă-sii de viață, mă, Vasile, mă! i se adresă el direct, căci acum nu mai avea niciun dubiu că despre colegul lui era vorba, chiar așa înțolit cum era el și cu trăsături maturizate, dar ceva din copilul de altădată se mai păstra încă... Era vorba de aceleași sprâncene împreunate, de aceeași uitătură ușor încruntată, de dinții de sus din față, încălecați unul peste celălalt și, mai ales, de urma lăsată de buza de iepure. Se vedea că între timp fusese corectată chirurgical, pentru că defectul nu mai era atât de mare ca atunci când era copil și buza de sus îi era despicată până aproape sub nas. Acum despicătura era cusută, dar rămăseseră semnele alipirii și ale aței chirurgicale. Își lăsase el o mustăcioară care să-i acopere și aceste semne, dar peste linia albă și îngroșată a cicatricii nu-i crescuse fir de păr și era tot la vedere. După acest semn se luase Victor cel mai mult când îl abordase. Era sigur că n-avea cum să se înșele. Doar el și cu Vasile fuseseră colegi de bancă timp de opt ani de zile în școala generală și semnul acela stătuse mereu sub ochii săi. Nu putea să fie o simplă coincidență, mai ales că defectul era pe aceeași parte, adică tot pe stânga, iar la acesta se adăugau și celelalte trăsături particulare.

Când Vasile îi răspunse la salut, conturul buzei de sus i se strică, arătând ca marginea unei căni ciobite. Nu scosese decât două cuvinte și alea cu jumătate de gură, de parcă avea în față un necunoscut, întrebându-l ceva de mersul trenurilor. Poate că nu-l recunoscuse pe Victor, dar nici după ce acesta îi spusese cine este, colegul său nu se entuziasmă prea mult.

- A, da? Ca să vezi ce întâmplare, cum ne întâlnitărăm noi doi după atâți ani tocmai aici, în gară.

Victor înghiți cu noduri, dar trecu și peste această piedică. Îi dădu înainte cu una, cu alta, chiar și cu vremea câinoasă a acelei dimineți de toamnă târzie, dorind, de fapt, să afle amănunte din viața colegului său, deoarece prea îi stârnise curiozitatea prin bunăstarea la care te ducea cu gândul aspectul lui vestimentar. Nu aflase mare lucru, pentru că celălalt nu se lăsase tras de limbă și nici timpul de întâlnire nu fusese prea generos. Se anunțase deja sosirea acceleratului de București și Vasile dădu semne de nerăbdare, ca atunci când te pregătești de drum și nu mai ai niciun chef de vorbă. Își mută diplomatul dintr-o mână în alta, își îndesă pălăria pe cap și mormăi câteva cuvinte abia auzite din cauza scrâșnetului puternic al roților de tren oprite în stație:

– Hai, Victore, că ne-om mai vedea și-om mai discuta și cu altă ocazie, că dacă ne întâlnitărăm acum, poate că...

„Poate pe dracu' să te pieptene, prostule! Tu ai rămas tot la *ne întâlnitărăm*, ca atunci când erai elev și nu te ducea capul să legi două vorbe la română sau să rezolvi o problemă simplă la matematică, iar la teze și la lucrările de control copiai pe rupte după mine sau după fițuici făcute de-acasă. Prost făcut grămadă de când te știu, dar acum, pus la punct ca un prezentator de modă și cu un aer de diplomat până să deschizi gura, că dacă o deschizi e vai și-amar acum ca și atunci... E tot cu *ne întâlnitărăm*... - își spuse repede Victor, trecând în revistă condiția de elev a lui Vasile. Și zicându-și acestea, se cătrăni deodată: Măi, stai așa! Aici, nu e lucru curat, dar aflu eu despre ce e vorba. Mă interesez eu. De la cine, bre? se întrebă, singur. Direct de la ăsta", își răspunse tot el, pe cât de cătrănit, pe atât de hotărât să afle cum se ajunse unul ca Vasile.

Contracronometru, e greu să-ți dai seama care e șansa vieții tale, dar mintea dezghețată a lui Victor își făcuse datoria, șoptindu-i că atunci era momentul și el se grăbise să n-o piardă. Câteodată, șansa e ceva fulgerător, o scânteie care scapără preț de o secundă. Cam așa fusese și șansa lui Victor, însemnând timpul de staționare în gara din Țăndărei a două trenuri, dintre care unul mergea la București, iar celălalt la Ciulnița. Chiar în acel loc apăruse șansa lui Victor, iar el, fire iute, ca a oricărui oltean, chiar dacă se afla la a treia generație de strămutați în Capitală, se repezise s-o prindă. Și o prinsese, nu chiar din zbor, dar din mersul trenului, da. Când văzu că Vasile puse piciorul pe scara trenului, iar roțile monstrului de fier începură să se pună în mișcare, îi țâșni și lui din cap ideea:

– Auzi, colega - și nu-i mai zise Vasile, ci Turcitu, pentru că așa cum se întâmplă în momentele de criză, își amintise instantaneu și de numele lui de familie- tu ai un număr de telefon la care să te caut? "Zic și eu așa, ca să ieșim cândva la o bere", mai dori să adauge, dar timpul devenise dintr-odată mult prea scump, presant de-a binelea, și el rămase cu cuvintele-n gură, numai ochi și urechi la ceea ce spunea celălalt:

– Da, am. Notează! Zero, doi, unu...

Auzi vorbă, să noteze, că era timp berechet, când trenul o luase deja din loc, iar Vasile, om afurisit, vorbea dintr-o parte și pe deasupra și morfolit, de parcă avea prune-n gură. Era încă pe scară, agățat de bara vagonului, dar capul nu și-l întorcea neam, ca să înțeleagă și el ce spune. Și o lălăia într-o veselie, reluând: Zero, unu, doi, șase, șase...

– Colega, deci doi de șase sau ai repetat? se țînu el cât putu de îndeaproape.

Se văzu nevoit să ridice și tonul, din cauza șuieratului prelung al locomotivei și al scrâșnetului strident al roților mari și grele. Trenul plecase, el o luase repejor pe lângă, lăsând picioarele să-i depene automat, în timp ce îl căuta din ochi pe Vasile. Îl pierduse din vedere, dar asta nu însemna că îl pierduse de tot. Doar nu era un ac să intre-n pământ, ci ditamai matahala de om, care nu avea cum să se piardă așa deodată. L-ar fi zărit măcar pe culoar, înghesuindu-se printre ceilalți călători.

„Deci pe-aici trebuie să fie. Nu-mi scapă el mie", își spuse Victor și punându-și mâna

proză

streașină la ochi, se zgâi la toți cei care intraseră în primul compartiment al vagonului în care urcase Vasile, dar nici urmă de el. Trenul mergea încă destul de încet, hâcâind și chiar oprindu-se din când în când, dar lui Victor acest lucru nu-i era de prea mare folos, pentru că tot nu putea să vadă mare lucru prin geamurile groase, murdare și cu colțurile acoperite de particule de păcură și de cărbune ale compartimentelor de vagon, deși le luase la rând cu mare viteză. Enervat la culme, reveni în dreptul primului compartiment. Acolo trebuia să fie Vasile, că doar urcase ultimul și n-avea cum să răzbată prea departe. Transpirația îi șiroia pe spinare, dar el nu mai purta decât grija picioarelor care să nu-i alunece între șine. Și se subînțelege că și grija lui Vasile, pentru care își apucă mâneca pardesiului și șterse mijlocul ferestrei, atât cât să poată vedea ceva înăuntru. Și văzu multă vânzoleală, bagaje și iar bagaje, chipuri care nu-l interesau, dar nu și pe cel al mustăciosului de Vasile, pe care îl căuta el cu atâta îndârjire.

Trenul prinse oarece viteză, obligându-l să alerge de-a binelea, pentru a nu scăpa din vedere fereastra cu pricina. Deocamdată, nu-i era nimic clar în minte și nu știa de ce aleargă ca disperatul, dar nici nu-și punea întrebarea, continuând să se sforțeze din toate răsputerile sale. Ai fi zis că pe Victor îl apucase un soi de nebunie și se luase la întrecere cu trenul. Bascul îi zburase de pe cap, iar servieta și-o azvârlise singur, având grijă să fie cât mai departe de tren. Pardesiul i se dusese mult în spate, fluturându-i și împiedicându-l la alergat. Gulerul îi ajunsese pe la jumătatea spatelui, piepții i se strânseseră în îndoitura brațelor, curenții puternici de aer îl umflau ca pe un balon ce stătea să se ridice de la pământ, dar acestuia nu-i dăduse drumul în ruptul capului, ceea ce însemna că bărbatul nu-și pierduse mințile chiar de tot. Cu bruma de minte ce-i mai rămăsese, se gândi să renunțe. Puterile i se împuținau cu fiecare pas, aerul nu-i mai ajungea să respire, gâfâia mai rău decât locomotiva, inima îi bătea nebunește, sufletul stătea să-i iasă din piept, iar în gambe i se pusese o mare greutate. De fapt, nici nu-și mai simțea picioarele, iar distanța dintre el și geamul pe care nu-l pierduse până atunci din ochi se mărea cu fiecare clipă care mai trecea. Părea totul pierdut și un efort făcut absolut degeaba, când se deschise un geam - cu totul altul decât cel pe care îl vizase Victor - iar în crăpătura îngustă se ivi figura oacheșă a lui Vasile.

Cât ai zice pește, Victor fuse în dreptul acestuia. Nu putea să vorbească de gâfâit ce era, dar mintea îi mergea brici ca de obicei și îi făcu semn cu bărbia, îndemnându-l să vorbească: „Hai, Buză de Iepure, zi o dată ce ai de zis, că ne apucă noaptea aici!" voia să spună gestul lui disperat. Astfel îi urlase gândul și-ar fi urlat și el de-a adevăratelea precum un lup la lună, dar era prea vlăguit de la cât alergase după tren. Era totuși pe fază, atent să nu-i scape niciun sunet care ar ieși din gura colegului său. O clipă, neputința îi fuse foarte mare și crezuse că își va pierde cunoștința. Aerul nu-i mai ajungea să respire. Inspira adânc și cu toată forța plămânilor săi, dar îi era tot mai greu să își asigure oxigenul de care avea nevoie. Din alergat, nu se oprise însă, mai ales acum când știa unde se afla Vasile. Văzut din profil, cu buzele țuguiate ca o pâlnie, iar capul, gâtul și umerii proiectați înaintea trunchiului și a picioarelor ce-i rămâneau puțin mai în urmă, Victor părea o fantomă pe care vântul o bătea mereu într-o parte. De fapt, nu era vântul, ci curenții puternici de aer din preajma trenului, în contra cărora, el alerga stors de puteri și năclăit de transpirație.

Pe moment și spre disperarea lui Victor, colegul său își retrase capul din cadrul ferestrei întredeschise, dar apoi reapăru, ținându-și pălăria cu mâinile. Încerca să-i spună ceva, chiar stropșindu-se pentru ca vocea să-i fie mai puternică, dar la el nu ajungeau decât frânturi de cuvinte din care nu înțelegea mare lucru. Totuși, simpla vedere a acestuia îi dădea puteri pe care nu și le-ar fi bănuit vreodată. Picioarele i se întăriră pe dată și îi zvâcniră ca două arcuri de oțel, reducând în fracțiune de secundă distanța de aproximativ doi-trei metri care-l separa de geamul la care stătea Vasile. Ca printr-o minune, nu mai simți niciun fel de oboseală și chiar se înzdrăveni. Și tot ca printr-o minune, pulpanele pardesiului, care până atunci îl trăseseră înapoi, împiedicându-l să alerge, acționau acum în sens invers, împingându-l înainte asemenea unei veritabile forțe de propulsie. Se trezi că din spate, pardesiul i se înfășură în jurul trunchiului, al coapselor și al genunchilor, iar partea din față i se umflă și îl poartă pe sus. Nu mai mergea pe pământ, ci zbura prin aer. Trecuse ca o sfârlează pe lângă geamul de la care colegul său îi făcea semne disperate. Nu mai apucase să-l vadă pe Vasile decât cu coada ochiului, pentru că el avea acum o viteză mai mare decât trenul. La scurt timp, ateriză însă ca un pietroi, zdrelindu-și palmele și rupându-și turul pantalonilor în pietrele ascuțite și pline de smoală de pe lângă traversele de tren.

„Doamne, ce-a fost asta? Oare mai sunt viu?", se întrebă Victor, năucit și se ciupi repede de obraz. „ Daaa, mai sunt!" vorbi el de unul singur. Că era încă viu stătea drept mărturie un firișor de sânge care i se prelingea în palmă, șerpuind jucăuș printre cele câteva pietricele care i se înfipseseră direct în carne. „ Sunt viu, viu, mai viu ca oricând!", urlă cât îl ținuse gura, râzând și plângând în același timp. Buzele încă îi rădeau când sufletul îi înghețã de spaimă. Se afla la numai o aruncătură de băț de roțile grele de fier ale trenului. „ Tâmpitule, puteai să fii sub ele, făcut terci, că te-a apucat pe tine alergatul după tren, ca să afli ce, neghiobule și om fără minte ce ești?" se certă singur și fiori reci ca gheața îi trecură prin șira spinării. Tone de fiare și de șuruburi unsuroase ar fi putut să treacă peste mâna de carne și de oase ale trupului său, zburându-i creierii. Și asta nu era o secvență dintr-un film de groază, ci realitatea care se înfățișa ochilor săi în tot ce putea să aibă ea mai înspăimântător. Se părea că mintea i-o luase razna, atinsă de o nebunie ce-l apucase din senin, pentru că altfel care om normal s-ar fi apucat să alerge după tren, ajungând până aproape sub roți? Iar roțile trenului se mai învârteau încă sub ochii lui, încet și leneș, ca niște imagini luate cu încetinitorul, făcându-l să conștientizeze și mai mult nenorocirea din care scăpase. Ca dintr-o altă lume și dintr-o altă dimensiune, în care ființa cu un corp diferit și cu o simțire nouă, Victor își puse iarăși la îndoială propria-i existență, întrebându-se dacă mai era pe acest pământ sau trecuse dincolo... Acum nu-l mai durea nimic, iar picioarele nu și le mai simțea ca de plumb și corpul stors de vlagă. Se simțea relaxat, ușor și odihnit, iar aerul îi pătrundea lejer în plămâni, aducându-i un nou suflu de viață. Nu era chiar aerul proaspăt și răcoritor cu care era el obișnuit, ci unul mirosind a păcură și a petrol, totuși folositor în lipsă de altceva mai bun. Puțin de tot, îl mai deranja fiebințeala care-i cuprinsese tot capul, dar repede de tot începuse și aceasta să se retragă, iar valurile de căldură care făcură să-i vuiască tot capul își încetară mișcarea lor de du-te vino. Într-un final - de fapt, totul durând foarte puțin - Victor nu mai avuse probleme decât cu vederea. Se părea că presiunea valurilor de fierbințeală din cap îi coborâse la nivelul ochilor și el vedea numai imagini deformate, când totul clar și mărit, când totul șters și îndepărtat. Astfel tufa de scaieți din apropiere ba venea amenințător spre el, proiectându-și gogoșelele din vârf ca pe niște măciulii ce stăteau să-i împungă ochii, ba se îndepărta, părându-i o simplă pată de culoare dintr-un câmp abia întrezărit. Nu mai trăise niciodată așa ceva. Cu fiecare apropiere a scaieților violacei, Victor trăgea o sperietură de moarte și nu se liniștea decât s-o poată lua iarăși de la capăt. În schimb, auzul îl avea bun și uită de toate, răsunându-i în urechi fluieratul trenului care încetinise pentru macaz. Mastodontul de fier hâcâi de două-trei ori, iar roțile îi scrâșniră ascuțit la trecerea peste linii. Se repoziționă greoi pe noile șine, iar sirena îi țârâi scurt, dând semnalul de plecare. Locomotiva începu să pufăie, iar fuiorul de fum și de aburi se desfășură în aer sub forma unei lungi spirale.

Sectorul superior al Transfăgărășanului argeșean

Din locul în care se afla, Victor sări ca ars. Își aminti brusc de ce se găsea într-o asemenea situație și o luă iute din loc. „ Măi, Vasile! Păi, nu-mi scapă ticălosul, pentru că eu am plătit aici cu viața. Și cu sânge", își spuse el, scuipându-și în palmele zdrelite. Pe moment, privi derutat în ambele direcții ale trenului, nemaiștiind în ce direcție s-apuce. Privirea sa vulturească îl ajută însă să se dumirească repede „ Înapoi!", își spuse, cătrănit, pentru ca din doi pași și trei mișcări, să fie sub fereastra de la care se holba Vasile.

– Colega, credeam că te-ai dus direct sub... , îl întâmpină acesta, arătându-se îngrijorat.

„ Nu eu, mă, sub...ci tu în...", îl înjură el în gând, scurt și cuprinzător în stilul său de oltean, în timp ce buzele îi merseseră în cu totul altă direcție:

– Auzi, Vasile, numărul de telefon! strigă el, cu mâinile puse pâlnie la gură și cu o privire mai tăioasă decât oțelul.

– Zero, doi, unu, șase, șase... se execută Vasile ca somat cu pistolul la tâmplă.

„Hai, idiotule, mai departe, mai departe, că până aici știu deja", păru să spună datul continuu din cap al lui Victor. Își agită apoi și mâinile, completând parcă mârâitul său de dulău asmuțit ce stătea să se repeadă la beregata lui Vasile. Alerga din nou pe lângă tren ca disperatul, abia prinzând din zbor cuvintele ieșite din gura celuilalt și purtate de vânt până la el:

– Patru, trei, opt...

În coada numărului, nu mai era sigur dacă era vorba de un șase sau de un șapte, dar nici nu mai conta. Nu se va da el bătut pentru un lucru atât de mărunt. Va încerca ambele variante sau toate câte mai erau posibile și tot va reuși. Îl va găsi pe Vasile și-n gaură de șarpe și-i va smulge secretul, pentru că în mod sigur acesta avea un secret pe care nu-l știa prea multă lume, dar el se hotărâse să-l afle. Doar nu degeaba alergase ca un bezmetic după tren, punându-și viața în pericol.

(fragment din romanul în lucru „Planul secret al Mariei")

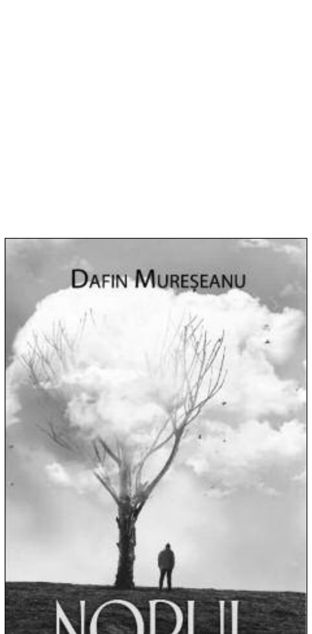
proză

Marin Iancu

POVESTIRI DIN IREALITATEA IMEDIATĂ

Concentrate și într-o strictă ordine expresivă, prozele din volumul *Norul* sunt scrise cu mult rafinament și adecvare sub aspectul imaginației și al notației, probând disponibilități de personalitate în teritoriul larg și inepuizabil al impresiei artistice.

Publicat recent, al patrulea din seria cărților de proză scurtă aparținând lui Dafin Mureșeanu, volumul *Norul*. Povestiri (Editura Rao, București, 2019) cuprinde aproape cincizeci de texte, un șir de parabole, fabule, pilde și moralități mascate adeseori sub jocul satirico-ironic, o materie narativă situată la limita dintre realitate și ficțiune, cuprinzând „tablouri" în culori și linii dintre cele mai diverse, nu o dată sarcastice, crude și impregnate de o evidentă stranietate, în maniera viziunilor onirice exersate la noi în anii '60, cu prozele scurte aparținând lui Dumitru Țepeneag, și mai încoace, prin creațiile lui Iulian Neacșu, Nichita Danilov, Florin Gabrea și Corin Braga. De profesie medic, și unul dintre cei mai buni în specialitatea sa, cu remarcabile reușite în destinele învățământului universitar medical clujean, și nu numai, Dafin Mureșeanu are ca prozator vocația unui profund observator al spectacolului lumii, de creator al unor situații vii, memorabile, trezind curiozitatea prin valoarea sugestiilor adânci de context, de subtext. Variabilă de la un text la altul, substanța povestirilor este dată de complexitatea existenței zilnice la care se raportează prozatorul, o lume cu multe și felurite aspecte, spectaculară prin avalanșa de detalii și comportamente. Conectat la această realitate cotidiană, cu evenimente de tot felul, comice, dramatice, alteori tragice, prozatorul propune o viziune absolut demitizantă, cu agresivități și semne de degradare a vieții spiritului, cu aspecte de comportament misterios și reacții surprinzătoare. Prozatorul se mișcă liber, cu o dezinvoltură a simplității ce nu trebuie confundată însă cu absența profunzimii. Fără să privească cu înverșunare spre lumea de lângă noi, Dafin Mureșeanu are un fel al său de înțelepciune mucalită, ea însăși ambiguă, din care scoate efecte epice savuroase, ca în jocul de măști carnavalești. Subiectele sunt abordat calm, în registre dintre cele mai diferite, cu profunzime sau în răspăr, fără rigiditate, cu o privire ironică, nefiltrată de o conștiință formativă, bazată pe o spontaneitate totală. Puterea de observație și expresivitatea funcționează teribil, o calitate a acestor proze de ficțiune, adevărate fantezii epice, fiind susținută cu adevărat prin imaginația productivă și libertatea asociațiilor de ordin epic. Importanța pe care Dafin Mureșeanu o acordă „inventivității" se relevă în proze precum *La o verstă de Lara,* ca să cităm la întâmplare, un adevărat poem în proză, asemenea altora de acest tip, unde, pentru a-și manifesta oroarea față de urâtul moral al convenționalității, autorul preia ceva din experiențele suprarealismului. Fraza artistică, deseori nuanțată eseistic în funcție de rezonanța evenimentului evocat, pune în evidență intenționalitatea ironic-satirică implicită scrisului lui Dafin Mureșeanu. Notele umoristice aduse de metaforele prezente în unele texte creează căi spre spații în care propria sensibilitate se ascunde sub efectele jocului satiric de cuvinte. Pe de altă parte, posibil de interpretat în termeni de etică religioasă, povestirea *Un călugăr aruncă lubenița stricată în grădină* dă de înțeles că între instinctul bun al vieții și principiul moral ar exista, fatalmente, un conflict, care, prin apartenența la un domeniu înzestrat cu însușiri sfinte, își poate găsi alte profunzimi. Călugărul săvârșește „păcatul" de a arunca într-un parc, „peste gardul înalt, între flori, o lubeniță mare, stricată". Doar că, tolerant cu micile greșeli ale vieții, mai mult sau mai puțin în firea omului de azi, autorul manifestă spre final o simpatică indulgență. De la pilde cu iz oriental, din categoria unor povești-parabole, asemenea legendelor exotice *În drum spre Suza, Satul tăcut, În așteptarea aceea* și, nu mai puțin, în *Dintre ape,* predilecția autorului premerge spre scene cu detalii halucinante, bizare. Tonurile mai îndulcite, jucăușe chiar, ale unor scene și portrete din *Spiridușul se întoarce* și *Natură moartă cu vioară și pian,* alternează contrastant cu altele, construite pe fondul unui „fantezism ironic" și parodic sorescian, cu poante și jocuri de cuvinte, cu ambiguități metaforice, în care, dincolo de doza de hazard, jocul și absurdul își dau mâna printr-o rocambulescă cruciadă a spiritului înalt împotriva reflecției osificate, comune. Mai mult decât atât, descoperim că Dafin Mureșeanu își asumă solitudinea funciară, impunând o viziune lucidă în tentativa de a dezvălui adevărata esență a realității. Uzanțele confortabile, fatalitatea, banalitatea, în toate formele lor de manifestare, sunt privite din interior. Starea de care e însoțit prozatorul este una vitalist spiritualizată, o asumare a evenimentelor pe care le percepe clipă de clipă, ca o degustare subtilă a miracolelor existenței. Ceea ce îl individualizează totuși cu adevărat pe Dafin Mureșeanu este că această atracție față de ceea ce se întâmplă în jurul său înglobează nu numai dispoziția de curiozitate și uimire, dar și golurile sufletului, depresiunile ființei, suferința și amărăciunea în fața neputinței și a prostiei. Prezența abundentă a fabulei, a parodiei și poantei sugerează o structură de profunzime al cărei semn este ironia și în aceeași măsură umorul. Preluând ceva din înțelepciunea „celor vechi", autorul volumului *Norul* pleacă de la câte o ipoteză pe care o dezvoltă în manieră silogistică până la ultimele consecințe. Ajungând să desemneze o situație existențială copleșitoare prin inerția sa, prozatorul încearcă să se smulgă prin umor și paradox. Bunăoară, în locul înfățișării hidoase, a scheletului cu coasă, moartea este reprezentată printr-o imagine familiară, a unei prezențe dispuse să negocieze, ajungându-se la o realitate simplificată, lipsită de dimensiunea profund-tragică, fiind mai degrabă o expresie tipică a motivului vieții ca joc, unde Moartea este învinsă de Sfânta Vineri (*Veselia și Moartea).* Respectând principiul lecturii ambivalente, nu putem exclude nici partea de caricatură și grotesc, de șarjă pură, din *Ultimul vizitator*, după cum, făcând transferul într-un plan existențial, povestirea *Zăpada roșie* propune o „tenebroasă lume reală", după cum, tratată prin descrierea acumulativă a efectului de singurătate, povestirea *Lumânărica* dezvăluie motivațiile procesului însingurării, în aceeași modalitate în care, străbătute de o undă de melancolie, povestirile *Norul, Manifestul umbrelor călătoare* și, cu deosebire, *Satul tăcut* ar putea fi interpretate ca reflecții asupra destinului și relativității lucrurilor. Păstrându-se în același registru, povestirea *O cale pașnică* proclamă absurditatea războiului cu ajutorul unor viziuni epice născute din oroare și teamă. Sugerată de perspectiva ironică a titlului, țesătura de semne din acest text este susținută printr-o desfășurare de nuclee epice echivalente ca număr zilelor săptămânii. De la secvența inițială, reală, restrânsă la imaginea luminoasă a unui grup de copii dănțuind și cântând, se trece la relevarea unor viziuni configurate grotesc și absurd. De acum, planul ireal îl absoarbe pe primul, instaurând o realitate tragică a războiului, concretizat, obiectiv, de prezența halucinantă a „stăpânilor lumii", „soldații și jandarmii, spionii și luneriștii, delatorii și judecătorii, procurorii și gherilele din junglă, gărzile de corp și inchizitorii, trupele kamikaze și omorâtorii cu lațul, temnicerii și dresorii de papagali". Peste tot, universul oniric creat e sufocant și ostil, imaginile pline de suavități de la început („Soarele părea veșnic. Veșnică părea luna. Stelele păreau și ele veșnice") fiind urmate de fraze enigmatice, sufletește împovărătoare pentru sensibilitatea prozatorului pusă la grele încercări de mediul obiectual și convențional. Folosind aceeași tehnică a ecartului, a deturnării sensului, diferitele variante ale motivului „lumea ca teatru" sunt recitite cu ochi moderni, adeseori prin lentilele absurdului, ironic și sarcastic, cu un apetit evident pentru senzațional. Într-un captivant și bizar spectacol, prezent aproape de ideea cosmosului ca reprezentație dramatică, Dafin Mureșeanu își arată iscusința în a surprinde cele mai paradoxale transferuri și metamorfoze în sufletul omului, senzația fremătătoare de viață, mișcarea banală, psihologiile comune, umorile diverse. O percepere ciudată a cotidianului, cu nuclee dense de înțelegere, este sesizată și în pilda *Torpila*, unde porcarul unui sat, un om „sărac" și „năpăstuit", râvnește la porcii pe care sătenii îi lăsaseră în grijă, ajungând, în final, victimă a propriei sale lăcomii prin a fi devorat de „turma de godaci". Disprețuind emfaza și golul lăuntric, indiscreția și vulgaritatea de toate felurile, începând cu cea de artificială distincție, prozatorul devine malițios. Siguranța neostentativă a detaliului și diversitatea de registre pot fi mascate în bună măsură de preferința pentru poantă. Păstrată în același registru specific oniric, imaginea aparent fantastică a invadării melcilor proclamă prin funcția sa simbolică o viziune epică născută din spaima produsă de absurditatea unor evenimente. Din imaginația întoarsă jubilativ spre aspecte grotești, trebuie să se fi născut și povestea halucinantă a lui Dumitru, personajul din povestirea *Pe strada Clinicilor,* fochist la crematoriul Turnu Roșu. Cu trimiteri la experiențe de factură suprarealistă, proiecțiile onirice ale „crematoristului" se încarcă treptat de imagini de un puternic efect emoțional.

Construite pe un joc de planuri a căror întrepătrundere dă măsura virtuozității artistice a autorului, în prozele lui Dafin Mureșeanu se întâlnesc un observator atent al realității cu un temperament stăpânit de o sensibilitate poetică. Concentrate și într-o strictă ordine expresivă, prozele din volumul *Norul* sunt scrise cu mult rafinament și adecvare sub aspectul imaginației și al notației, probând disponibilități de personalitate în teritoriul larg și inepuizabil al impresiei artistice.

cronici

Cornel Nistea

Un altfel de Nechifor Lipan

Am primit mai săptămânile trecute un plic în care se afla o carte de 156 de pagini, tipărită la Editura SITECH, Craiova, 2020, pe hârtie de cea mai bună calitate: *Cenușa tatălui*, un roman de Iulian Chivu, care mi-a stârnit imediat interesul. Inițial descopeream povestea unui cioban cu oarece gesturi asemănătoare cu ale lui Nechifor Lipan din Baltagul lui Mihail Sadoveanu, cioban care-și lasă soția și fiica abia născută acasă ca el să plece cu oile la iernat precum îl obișnuise tradiția, însoțit de un nepot, dar cu inima îndoită, pentru că în țară erau vremuri tulburi, între care vânarea de către securitate a luptătorilor ai rezistenței din munți, cu care inevitabil ciobanul Marcu avea să ia contact.

După ce autorul fixează datele locului și atmosfera ce domina zona de conflict, două surori, una lăsată după naștere acasă, în munții Vâlcei, Iolanda, și o alta, mult mai tânără, Julia-Maria, născută tocmai în Brazilia la Rio de Janeiro, încearcă din răsputeri și în cele din urmă vor reuși să refacă destinul tatălui, peripețiile dramatice ale ciobanului vrâncean devenit erou al rezistenței din Munții Banatului.

Evenimentele debutează cu plecarea ciobanului și-a turmelor la iernat în 1954 undeva în Munții Banatului, la Carașova, însoțit de Iancu, nepotul său de nădejde, care devine personaj-martor al narațiunii, și căruia Marcu îi explică temerile sale odată cu ocuparea României de către trupele sovietice, care vor instaura teroarea și vor obliga oamenii să intre în colhozuri, înjurându-l pe Stalin și mormântul său, însă cu oarecare speranță că ar putea veni americanii.

Tensiunea se accentuează pe măsură ce oamenii satului sunt supravegheați de securitate pe motiv că i-ar ajuta pe partizani, de bătaia ce-o încasează de la milițienii cei doi tineri oieri care-l ajută pe Marcu la îngrijirea oilor, dar și de prezența unui prieten ce are legături cu partizanii din munți care-l ajută pe oier cu nutreț pentru oi și care, pentru orice eventualitate, îi lasă lui Marcu o armă automată și cartușe.

Astfel, cândva, când luptătorii din munți sunt în pericol, ciobanul nu ezită să pună mâna pe armă, să urce în munți și să lichideze mai mulți securiști spre mirarea partizanilor. În contact direct de acum cu luptătorii din munți, își dă seama că pentru el nu mai e cale de întoarcere și acceptă să-i urmeze, trecând Dunărea, ca în cele din urmă să ajungă în Spania. Cum nu mai putea fi vorba să se întoarcă în țară, se recăsătorește cu o localnică și va pleca cu noua sa soție în Brazilia la Rio de Janeiro, aceasta și pentru a-și pierde urma. Aici se va naște a doua sa fiică, Julia-Maria.

De aici începe retrospectiva. Ruxandra, soția ciobanului Marcu, dar și fiica Iolanda, află de la Iancu întâmplările lui Marcu cu partizanii și securitatea, cum mai află despre revolta ciobanului „împotriva răului și a barbariei" dictaturii comuniste, care prigonea oamenii nevinovați, îi băgau în pușcării, ba îi și ucideau, acuzându-i că ar fi legionari. Cele două surori, după ce se cunosc, se străduiesc să afle cât mai multe despre tatăl lor din mai multe surse, autorul revenind mereu asupra evenimentelor, dând timpul înapoi în subtile analize psihologice, mai ales când prezintă stările sufletești ale văduvei din satul vâlcean, care, îmbătrânită, e surprinsă de fiica ei sărutând o fotografie a fostului ei soț sau redând pătimirile Iolandei, prigonită de oamenii regimului pe motiv că e fiica unui fugar în munți.

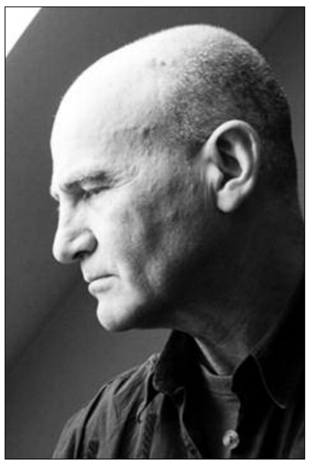
Romanul lui Iulian Chivu conține date emoționante despre suferințele românilor din timpul dictaturii comuniste, despre condiția vârstnicilor rămași singuri sau face prin Marcu comparații între sărăcia din țară în contrast cu opulența de la Mediterană, un alt pretext al diferențelor constituindu-l căsătoria Iolandei în Spania și legătura ei cu Señora Ignatia, nepoata bogată a lui Franco, care-i dă acesteia scrisorile trimise Ruxandrei din Spania, returnate de securitate, forțând de data aceasta veridicitatea faptelor, cum exagerat mi se pare că bătrâna Ruxandra să se lanseze în discursuri despre istoria neamului.

În continuare, curiozitatea cititorului e întreținută de suspansul a ceea ce s-ar putea întâmpla, dacă Iolanda va reuși să-și vadă tatăl. Dar cum Marcu amână să-i scrie măcar, bolnav fiind acesta moare fără să-i lase Iolandei bucuria revederii. În cele din urmă, Marcu va fi incinerat, iar cenușa este dăruită de Julia Maria surorii ei pentru a fi dusă Ruxandrei, care va cugeta în fața cutiei: „O fi scris ca pe lumea cealaltă să fim împreună fericiți, netulburați, dacă o fi lumea cealaltă".

Romanul, de doar 156 de pagini, pare îndelung lucrat, cu atente reveniri mai ales pe acele pagini în care autorul se oprește asupra trăirilor ființei în momente de cumpănă, realizând pasaje de adâncă analiză psihologică.

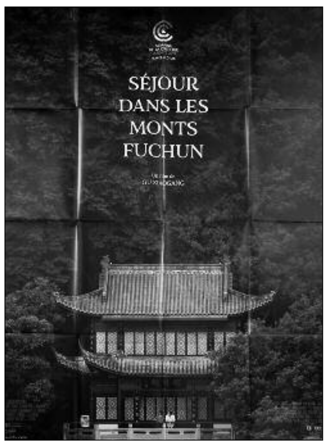
Alexandru Jurcan

Munții Fuchun și Yu Hua

Tot zic: nimic nou sub soare, dar iată încă o revelație: filmul *Séjour dans les Monts Fuchun*, realizat de Gu Xiaogang în 2019. Lumea cinefilă a rămas perplexă: la 31 de ani, regizorul fascinează, propune o trilogie, nu se teme de lungimi, nici de lentoarea narativă studiată, astfel că spectatorii cad vrăjiți într-o „capcană" îmbibată subtil în poezie și blând estetism. Titlul e împrumutat de la o pictură din secolul 14, realizată de un ermit. Mai apoi, tot filmul aderă prin imagini la pictura chinezească, cu pete de gravură așezate peste munți, ape, copaci.

Da, e o frescă picturală, familială, într-o Chină care se transformă. Un prezent se prăbușește, dar fluviul își continuă curgerea, indiferent la schimbările societății. Aici e , însă, și China eternă, prin natură, prin pictura veche și arborii seculari. Nu cred că am mai văzut în vreun film un verde atât de magnetic, răscolitor. Un șantier al construcțiilor moderne, iar la antipod natura cea durabilă (copacul de 300 de ani).

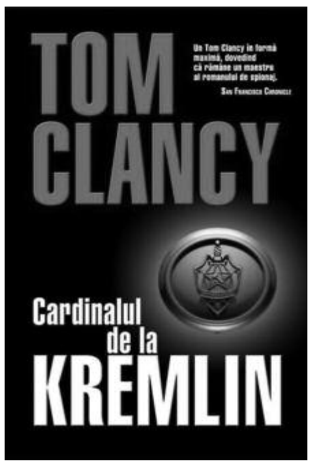
La Cannes, filmul a fost proiectat la închiderea secțiunii *Semaine de la Critique*. Lumea a amuțit de plăcere. După doi ani de turnaj, traiectoriile orizontale ale filmului au convins. Cronica de familie e organizată după cele patru anotimpuri. La început, imensa familie o sărbătorește pe bunica de 70 de ani. Aici apar, desigur, cei patru frați. Unul e pescar, altul are un restaurant, celălalt se ocupă de jocuri clandestine, iar altul are un fiu trisomic. Nu, nu voi povesti mare lucru, deoarece... nu se întâmplă nimic deosebit și, iată, aici e stupefacția spectatorilor: de ce așteaptă cu sufletul la gură partea a doua a trilogiei?

Bunica agonizează, frații își datorează bani, la tot pasul se vorbește despre bani, părinții sunt prea protectori, iar modernizarea bate strident la ușă. Ceea ce nu se va putea uita niciodată e *travellingul* înotului. Somptuos și magic! Băiatul e în apă, fata înaintează pe jos, în sens paralel. Ai senzația că nu se mai termină înaintarea, dar nici nu-ți dorești, e o vrajă descinsă dintr-un mister de nepătruns, inexplicabil. O serenitate sublimă te cuprinde, firele narative se înnoadă firesc, iar echilibrul regiei ține de o genialitate rară.

Cu ani în urmă am descoperit un scriitor genial: Yu Hua. S-a născut în China în 1960, într-o familie de medici. Cinci ani a fost dentist, apoi a renunțat, deoarece „nu-mi plăcea să mă uit în gura oamenilor toată ziua". Am devorat romanele *În viață* și *Cronica unui negustor de sânge*, iar acum m-am aruncat asupra cărții *Ziua a șaptea* (Humanitas, 2020, traducere de Luminița Bălan). De ce amintesc aici romanul? Pentru că și aici e modernizarea Chinei despre care vorbea filmul. Dar ce satiră! Și ce găselniță! Critica o fac morții, cei ce așteaptă incinerarea, cei ce caută un mormânt. Despre demolarea caselor, incendii, corupție, cenzura informației, trafic de organe. O alegorie frisonantă, o stranietate poetică. Dragoste, umor, critică acerbă, dimensiune morbidă. Sufletul lui Yang Fei rătăcește șapte zile , timp în care își rememorează viața, punctând cu umor absurdoid existența într-o țară coruptă, consumeristă. A murit într-o explozie și a ajuns în regatul morților fără morminte, adică un fel de paradis, o societate egalitară. Nici bogați, nici săraci, nici durere sau ură. Și la scriitorul Mo Yan vorbesc morții... Apoi mi-amintesc de romanul lui Guido Piovene – *Stele reci* – unde Dostoievski percepe viața de „dincolo" ca un chin imens...

Cartea zilelor noastre

Superputerile

La răsărit, Uniunea Sovietică. La vest, Statele Unite. După războiu` rece. Nu lipsește-Afganistanu`. Tehnologii de vârf în cursa înarmărilor. Lasere, de pildă. Puterile lor imens distructive. Spionaj și contraspionaj. KGB și CIA. Ba chiar și SIS-ul englez. Politică și culisele ei. Lucrături peste lucrături. Trecut, actualitate. Ideologii, factualitate. Prejudecăți, luciditate. Curaj și abilitate. Enormă responsabilitate. Soarta lumii, în ultimă instanță. Oameni de tot felu`. Cu bune și rele. Virtuți și năravuri. Ură și trădare. Cumplită teroare. Și manipulare cu încrâncenare. Sete de putere și parvenitism. Altfel spus în două vorbe, comunism, capitalism. Lupta dintre ele. Amenințătoare și-n ziua de azi...

În amestec inspirat, cumpănit, echilibrat, contribuie toate la narațiune. Thomas Leo Clancy, făurar apreciat. Doldora de informații, din belșug documentat. Care-a îmbinat ficțiunea cu realitatea în chip adecvat. Stârnind curiozitatea bogat, apăsat. În mreje prinzând pe loc, de îndat`. De rămâi apoi subjugat, marcat. Având de-nvățat și de reflectat...

Este gros romanu`* și spectaculos. Riguros și curajos pe atunci. Și cu rostu` lui, din ăl viguros. Fu un manual când s-a publicat, nu mă îndoiesc. Analizat, conspectat, lăudat sau înjurat. Mărturie stând atracția vie și-n timpu` d-acu`. Literatură devenită istorie neîndoios. Generațiilor viitoare, de real folos. Dacă vor să aibă un trai luminos. Din ceruri văzând și Tom, regretat, cum a fantazat grozav, minunat. Thank you, maestro, for ever...

* Tom Clancy, *Cardinalul de la Kremlin*, Ed.RAO, 2010

Teatrul zilelor noastre

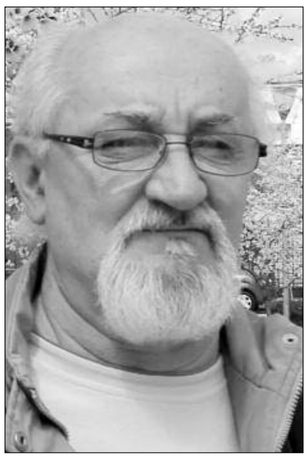
”Bătrână, da` bună” oricând!

”Proaspătă și azi la vreo optzeci și.” Cu lipici la public nediminuat. ”Alexandru Kirițescu, autorul ei. Născut la Pitești, chiar în Mărțișor. Un text adorabil, subiect interbelic. Viața de provincie a celor cu cheag. Fie tineret visând la Paris, fie mai bătrâni cu jocuri de cărți și vise de moarte. Atmosferă patriarhală, cu muzică de fanfară și câte-un convoi funerar de privit, ca divertisment. Parfum de epocă nepieritor, întotdeauna atrăgător. Redat adecvat și echilibrat de actori. Tineri și vârstnici, un tot unitar.”...

În distribuția ăstei bucureștene montări, Maia Morgenstern, Carmen Tănase, Virginia Rogin, Adriana Trandafir (și ea piteșteancă), Manuela Hărăbor. ”Femei cu experiență pe scena românească. Care-au arătat încă o dată, din plin, ce comori, resurse, valori a strâns teatrul nostru în decursu` vremii.” Alăturându-li-se concordant Diana Cavallioti, Mariangela Coldea, Andreea Chirițescu. Daniel Fătu, Tudor Aaron Istodor, Ionuț Ciocia. Cu toții prilejuind, sub îndrumarea știutului regizor profesor Gelu Colceag, ”(re)întâlnirea” binevenită ”cu o comedie neaoșă nemuritoare”. Al cărei final inspirat se arată, la fix, conform cu zicala știută: ”morții, cu morții, viii, cu viile. Adică, petrecere la parastas.” Ispitindu-mă să-nchei tot c-un autocitat urare dintr-o mai veche lucrare pe aceeași temă: să ne trăiască ”Gaițele”! Niciun alt` mai nimerit, și mâine de folosit...

ADRIAN SIMEANU

Aurel Sibiceanu

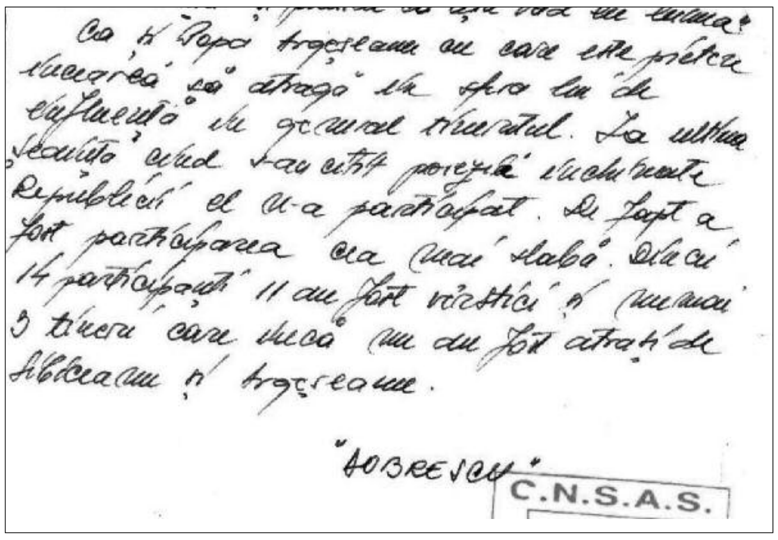
Glorioșii ani ai ratării

Viața și moartea Domnului Dobrescu (I)

S-a stins din viață Domnul „Dobrescu"- doar câteva luni i-au lipsit pentru a face un veac... Iertat să fie și odihnească-se în pace... Am mai scris despre el. A fost unul dintre cei mai fideli informatori/turnători ai mei. L-aș putea considera un fel de biograf al meu și al multora dintre colegii de cenaclu nonconformiști, Notele lui informative au fost oneste – nu a adăugat nimic; în schimb, la omisiuni și uitat multe atitudini publice ale mele împotriva regimului este campion! Tărășenia intrării în posesia dosarului a decurs cam așa – citez din jurnalul meu laconic:

Joi, 9 oct. 2008. Plec la București. Cei de la Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) mă așteaptă la ora 12,00 pentru a-mi vedea dosarul de urmărire informativă (DUI). Plec cu primul microbuz, la ora 9,00 sunt, deja, la Magazinul Unirea (București) și urc spre strada Matei Basarab. Mai am la dispoziție 3 ore, pentru a nu aștepta prea mult, decid să trec pe la prietenul meu, Valeriu Pantazi, care locuia de ani buni pe strada Mecet, într-o casă naționalizată. Valeriu mă primește, bucuros și mă invită în camera care îi servea și de birou, și de atelier de pictură (își ținea zilele cu banii primiți pe tablourile sale). Pe o sofa era o femeie, cam de 40 de ani, care îi servea de model. Îmi pune un coniac de calitate, ciocnim și îmi spune, hâtru: „Vezi, modelul meu, spre deosebire de altele, pe care ți le mai dăruiam, este unul matur; doamna aceea, cu sânii răscopți de iubire și rătăciri, este doar pentru singurătatea mea de artist bătrân și pervers!" Îi spun că am fost chemat la CNSA. Valeriu tace. După câteva minute de tăcere, Valeriu zice: „M-a pus dracu să-mi iau dosarul! Așa de frumos m-au turnat unele femei, care m-au iubit, mai ales acelea care au simțit că eu nu le-am iubit, că eram doar un faun histrion! Aș putea scrie o carte, dar nu voi face asta, aștept iarna ca să mă îndrăgostesc de ele cu adevărat, să-l spăl pe nemernicul de mine...." Mai beau un coniac și plec."

Exercițiu de reamintire, făcut azi: Ajung la CNSAS. Mă legitimez la intrare, sunt poftit într-o sală de lectură. Mi se pune în față un dosar cu 120 de pagini. Privesc coperta, îmi văd numele, observ că, de fapt, dosarul s-a încheiat cu 830 de pagini. Privesc coperta dosarului, lung, aproape fără nici un gând. Probabil că păream pierdut, pentru că tânărul care mi l-a pus în față îmi aduce o sticlă cu apă, un pahar de sticlă și îmi spune: „Dacă aveți nevoie de ceva, ori dacă vă simțiți rău, îi faceți un semn discret șefului de sală... Știți, sunt persoane care sunt șocate de ceea ce află din dosar, înțelegeți ce vreau să spun, unora li se face rău, au nevoie chiar de asistență medicală..." După câteva minute, deschid dosarul la întâmplare și citesc pagina la care am deschis. Printre altele, informatorul îi aducea la cunoștință ofițerului următoarele: „Am discutat cu Sibiceanu și i-am spus, așa cum mi-ați sugerat, pentru influențarea pozitivă: „Lucrările tale au o pregnantă tentă teologică, vei întâmpina greutăți cu editorii, când vei vrea să le publici. Ar fi bine să renunți la poezia mistică."

Ca și Popa Argeșeanu cu care este prieten lucrarea să atragă în sfera lui de influență un grupul tineretul. La ultima ședință când s-au citit poezii închinate Republicii el n-a participat. De fapt a fost participarea cea mai slabă. Din cei 14 participanți 11 au fost vârstnici și numai 3 tineri care încă nu au fost atrași de Sibiceanu și Argeșeanu.

„DOBRESCU"

C.N.S.A.S.

Pagină de dosar în care „Dobrescu" avertizează Securitatea că de „Ziua Republicii" „participarea a fost slabă și că din cei 14 participanți, doar 3 au fost tineri, încă neatrași de Argeșanu și Sibiceanu."

Numele conspirativ al informatorului este „Dobrescu". Deși nu am recunoscut al cui era scrisul, mi-am dat seama despre cine este vorba, știam că doar o singură persoană mi-a făcut recomandarea asta, într-o discuție privată. Și nu a fost singura dată când a insistat să renunț la poezia religioasă. Era Nenea Mihai, decanul de vârstă al Cenaclului Liviu Rebreanu din Pitești, chiar persoana care a convins autoritățile comuniste să fie înființat acest cenaclu. „Nașterea" cenaclului a fost cu dus-întors, despre ea am să relatez mai târziu. Nu m-a mirat, m-ar fi mirat mai mult dacă nu l-aș fi găsit și în dosarul meu, spun „și" pentru că, ulterior, l-am găsit în dosarele multor scriitori din Argeș - Ion Popa Argeșanu, Miron Cordun, Gheorghe Matei, Ion Cincă și alții. În luările mele de cuvânt, după ce am mai prins coajă în cenaclu, polemizam cu el aproape în toate ședințele de cenaclu, dar, în general, aveam o atitudine principială, bazată pe respect. E drept, uneori mai săream calul și foloseam tușe groase, de pamflet, și dezaprobam pe față, fără menajamente faptul că susținea indecent politica culturală a PCR. Astea erau momentele când mulți cenacliști se ridicau și părăseau sala. În atari situații, dascălul meu de viață și literatură, profesorul Ion Cincă, îmi spune: „Aurele, pe ăștia să-i ții minte, pe ei nu te poți baza, au plămadă de activiști și turnători, lipsa de talent real i-a sluțit și i-a abonat la poezia patriotardă."

L-am pomenit mai sus pe poetul Gheorghe Matei, un om calm, prietenos, dar cu o ironie fină, fantastică, „fluvială". După ședințele de cenaclu mergeam la cârciumă și Matei era sufletul discuțiilor și glumelor. Adunase în el multe nedreptăți care i s-au făcut de-a lungul vieții – pentru că refuza înscrierea în PCR, partidul-stat l-a cam hăituit și sancționat pe nedrept, fapt care a făcut din el un strașnic băutor. Îl cunoscusem la Golești, unde era învățător – eu locuiam acolo (1970-1971), la mătușa Tanți (Constanța) Băjenaru, cea botezată de un Brătianu și despre care am mai scris. În 1981, Matei a împlinit 40 de ani și se programase să citească în cenaclu. A citit câteva poeme-pamflet, cu bătaie clară la regim. Echipa proletcultistă fremăta, câțiva corifei ai ei au încercat să-l întrerupă, cred că nu mai aveau mult până la a-l scoate afară cu forța. Matei a făcut o pauză și a tunat: „Tovarăși, dacă nu vă place ce scriu eu, mergeți pe un șantier al patriei. Dar, tare mă tem că nu veți veni poeți de acolo, clar?" A mai citit un poem, dar, de data asta, acesta evoca trista lui copilărie, avea niște imagini tulburătoare despre tatăl lui trimis de comuniști la Canal în 1950, de unde nu s-a mai întors, și despre singurătatea de o viață, a lui și a mamei lui. Poemul, intitulat „Aniversare", începea și sfârșea cu versul: „Mamă, azi e ziua mea, e sărbătoare, e una care mă înjură..." Primul care a luat cuvântul a fost Nenea Mihai, informatorul „Dobrescu". Citez aproximativ:

„Tovarăși, deși Gheorghe Matei este un poet serios, în seara asta și-a permis să ne insulte cu aceste înșăilări tendențioase. Cu aluzii politice clare și tendențioase. Tovarășul Matei și-a permis să ia în derâdere și clipa în care mama sa l-a adus pe lume. Este nepermis, tovarășe, mama e sfântă, mâine poimâine cine știe ce răutăți mai poți scrie despre ea. Trebuie, rog să se consemneze în procesul-verbal, să luăm atitudine fermă. Dacă nu o facem, vom fi părtași la degradarea vieții literare din urbea noastră și ascensiunea nihilismului. În 1948, când s-a născut cenaclul, printre fondatorii căruia m-am numărat, acesta s-a numit „Orizonturi Noi". Ce vedem azi? Vedem o mână de creatori care privesc prezentul cu neîncredere și îmi e teamă să mă gândesc la viitor, dacă lucrurile vor continua așa."

Ochii albaștri ai lui Matei s-au tulburat, era furios. S-a ridicat și iar a tunat: „Tovarăși, vă spun deschis: pentru mine, mama poate fi și un sicriu, ea m-a născut când nu trebuia și unde nu trebuia. Așa că vă spun cu ură: „Sărbătoarea asta mă înjură/și vă trag, tovărășește, un cap în gură!" După câteva momente de liniște, poetul Ion Cincă a luat cuvântul: „Tovarășul Mihai G. exagerează, Matei, felicitări și la mulți ani, Matei a scris chiar o poezie care militează pentru îndreptarea greșelilor celor care ne diriguiesc. Adrian Păunescu face asta cu succes și, se pare, e bine!" După acest „duel" nu au mai fost vorbitori, așa că actorul Cristi Tutză a conchis: „Matei, mergem la cramă și sărbătorim durerile facerii mamei tale. Fiind trecute de ora 19 fix, mergem la „Așezământul Cultural Argeșul (de fapt, Restaurantul Argeșul) și trecem direct pe fetească regală. E foarte bună, că e regală! Tata a fost ofițer în armata regală și închis pentru asta; nu a fost băutor, dar eu m-am aclimatizat la fel de fel de lichide nobile și regale!" Spusa lui Cristi i-a căzut lui Mihai G. (Dobrescu) ca o ulucă pe cap! Nu dădea bine faptul că s-a pomenit despre armata regală. După 1990, Nenea Mihai („Dobrescu") și-a făcut un titlu de glorie că înainte de venirea comunismului a fost ofițer în... Armata Regală, cu stagiu de pregătire în Germania. Am fost mulți la cârciumă, cu Matei, s-a băut, mâncat, discutat și cântat. Cam pe la ora 2 ne-am băjenit fiecare pe la casa lui. Matei a înnoptat la o rubedenie, în Cartierul Podul Viilor. O vreme, Matei a dispărut din urbea Piteștilor. L-am întâlnit, cred că după două luni, în Crama Drăgășani, era pe ultima ei sută de metri de existență. Era la masă cu scriitorul Ion Durac (Alex Duran) – acesta locuise ceva vreme la 50 m de cramă. Asta nu mai era ce fusese, vinul se prostise, mâncărurile (ciorbă de burtă, de văcuță, de ciocănele, de pește, tuslamaua, antricoate, biftec-tartar și nenumăratele feluri de cârnați) aproape că dispăruseră. Îi salut, cer voie să mă așez, comand spumă de drojdie, băutură spirtoasă pe care încă nu o prostiseră. Matei avea pe față urmele unor lovituri serioase. Îl privesc încurcat și îl întreb de ce s-a făcut nevăzut atâta vreme. *„Poete, zice, în seara aia, de ziua mea, după chef am plecat să dorm la un prieten, la Podul Viilor. Nu știu ce mi s-a întâmplat și cum am ajuns acasă la Nae. Cert este că m-am trezit bătut măr, cu fața tumefiată și multe părți ale corpului frăgezite. Mi-am zis că, băut fiind, voi și supărat pe altul, la fel de băut, dar mai țâfnos! Am avut toată înțelegerea pentru el, sunt un bun și iertător camarad! După oblojeli, am pornit cu trenul spre Pitești. În tren, a apărut unu, părea pirpiriu, dar mi-a dat două scurte peste ochi de mi s-au stins felinarele. Individul m-a prins de bărbie și mi-a zis: „Cobori la Valea Mare, nu mai ai ce căuta în Pitești, ai priceput? Să nu aud că te-au găsit ăștia de la Balastieră înecat!" Peste o săptămână, am venit la Pitești cu Nea Cornel Băjenaru, inspectorul de la Cinematografie, rubedenia ta. Cum-necum, după ce mă dau jos din mașina lui, în capul Căii București, apare unu' din senin și îmi mai articulează două la felinare, amintindu-mi că nu am priceput avertismentul primului caftitor."* Tustrei am întors întâmplările pe toate fețele, ne-am întrebat dacă organele chiar pot fi atâta de represive cu cârtitorii și opozanții? Cu delicatețe, Matei a trecut peste aceste episoade și ne-a adus pe teritoriul poeziei. Am golit câteva sticle cu vin și am discutat despre poezia și viața lui Serghei Esenin, în care Matei era, cum s-ar zice, doctor, îi întrecea chiar și pe actorul Juju Ionescu, pe Nelu Găină, oficiantul sanitar autodidact, o somitate nedeclarată în materie de literatură rusă și sovietică, cunoscător al multor limbi slave, inclusiv al limbii slavone vechi, și pe Nichita Cereaciuchin, vărul dinspre mamă al lui Nichita Stănescu. Nichita Cereaciuchin era topograf, locuia în Pitești de la terminarea studiilor, prin 1958. În timpul liber bea enorm și citea enorm! În concedii bătea munții, cartografia (gratis) Masivul Iezer-Păpușa și l-am însoțit în multe expediții montane. Cândva, l-am convins pe Nichita să meargă cu mine și cu Tedi Georgescu la o ședință de cenaclu. A rezistat cu greu, după ce s-a consumat tărășenia, am mers la Tedi Georgescu (prietenul lui Cornel Chiriac) acasă, am băut palincă făcută de un mai vârstnic prieten al lui Tedi, din Curtea de Argeș, de Nea Tică. După ce a golit un pahar de palincă, Matei a spus: „Dragii mei, vin la cenaclul acesta din 1960, vin mai mult de dragul vostru, al tinerilor. E formidabil cum gașca proletcultiștilor rezistă și se află tot în fruntea bucatelor. Tare mă tem că vă pierdeți vremea prin Palatul Culturii..." După toate aceste pățanii, Matei nu a mai călcat pe la Liviu Rebreanu. După câțiva ani am aflat că nici prin Pitești nu a mai trecut, se mulțumea doar să se înfunde două ore în bufetul Gării Golești, unde bea vin prost și buchisea versuri pe vechiul lui caiet dictando. Despre acest caiet voi face vorbire în numărul următor.

litere

Ion Roșioru

O antologie de autor

Volumul intitulat **Verde traversând amiaza** (**ePublishers**, Bucureşti, 2019) al lui Mihai Păcuraru (născut în 1948, Istria, Constanţa) este o antologie de autor, structurată în trei cicluri de poeme: **Zbor într-un ochi de vultur**, **Puzzle aleatoriu** şi **Uşa din întunericul verde**. Stacheta pe care poetul şi-a impus-o de la bun început rămâne una înaltă şi ea conferă antologiei unitate valorică, tematic şi stilistic vorbind, implicând un exerciţiu poetic sisific şi o conştiinţă a scrisului cum rar mai întâlneşti în zilele noastre grăbite şi superficiale. Mihai Păcuraru, poet despre care nu s-a scris atât pe cât ar fi meritat, dispune de acel har aparte de a vedea panoramic în spaţiu şi în timp, de a proiecta secunda într-o vastă dezmărginire a firii cu tot ceea ce are aceasta mai trainic şi mai nepieritor în ea, cântăreţul devenind astfel martorul privilegiat la miracolele firii proiectate pe un ecran mântuitor: „Şi trece acel azi, şi vine acel mâine, şi acel mâine.../ nuntă aici, nuntă în Toscana, nuntă văzută de mine mereu,/ cu miri şi nuntaşi, fluturi duşi nebuni pe dulci cărări,/ într-o pădure sculptată de o mână din rai, de o mână din iad" (NUNTĂ MEREU).

Staticul se dinamizează, spaimele de a nu mai fi se aprind din senin şi devin bucurii ale trăirii necondiţionate, urâtul existenţial se înfrumuseţează în chip magic şi tot ceea ce era expus unei irosiri aneantizatoare se recuperează valorizator, efemerul se salvează de la pieirea banală şi este investit cu atributul glorios al înveşnicirii. Încrederea poetului în arta cuvântului nu cunoaşte limite de niciun fel, forţa sa demiurgică de a recrea universul învingând toate opreliştile apărute în cale. Sentimentul central pe care-l degajă lectura oricăruia dintre poemele cărţii e mereu unul tonic şi pe deplin reconfortant, chiar şi atunci când se vorbeşte de combustia elaborativă a scrisului mistuitor prin definiţie: „Arde sintaxa în mine, precum/ Vezuviul cuvintelor care se/ răscolesc magmatic în simţuri/ şi pielea de domnişoară a hârtiei.// Viaţa este focul şi fumul de/ pe dealuri, aprins continuu,/ vreme de război, în mine, în tine,/ veritabil incendiu planetar.// Focul este viaţa, viaţa este focul,/ aprins şarpe ce mistuie lacom copaci,/ iarbă, zile, apa limpede ce fierbe, şi ochii plâng./ Banală înşiruire primită de moartea jucăuşă,/ ascunsă de altă apă adusă spre a/ încinge jocul pătimaş.// Şarpele-foc hipnotic iese victorios, c-un porumbel în gură, şi-l privesc în ochi cu milă, cu silă,/ cu teamă, ca pe un călău el însuşi pedepsit" (CA UN PORUMBEL ÎN GURA UNUI ŞARPE).

Poetul ştie, cum puţini alţii, să-i ordone clipei de beatitudine supremă să stea pe loc şi să se înveşnicească în chip faustic ca într-o fotografie care nu-i altceva decât o decupare norocoasă din cavalcada timpului strivitor de trăiri: „Nicio tristeţe nu străbate fructele şi vulturii/ desenaţi pe un fundal adus dintr-un alt poem,/ dacă povestea a început demult şi/ se încheie astăzi, cu tine, alergând cu vişine-n/ păr, cu râsul ce aprinde verdele ca apa şi ca ochii tăi,/ chiparoşii atunci vor plânge cum ştiu ei de frumos,/ în genunchi rugându-se să rămâi peste tot." (VOR PLÂNGE ÎN GENUNCHI). În aceeaşi ordine de idei, prezentul recuperează tot trecutul care l-a precedat, iar realul din poeme îşi revendică şi-şi anexează toate teritoriile fantasticului, viaţa nepermiţându-i morţii nicio concesie oricât de insignifiantă ar fi aceasta (VISCOL DE DINCOLO). Apele curgătoare din lirica acestui poet al elementelor fundamentale sunt neîncetat întoarse spre izvoarele primordiale, tot aşa cum iadul lumii post adamice nu se poate debarasa niciodată de nostalgia raiului şi de speranţa întoarcerii la fericirea şi la echilibrul iniţial (ŞARPELE DIN COPILĂRIA GRĂDINII).

Pe poet îl atrag cu predilecţie momentele de renaştere a firii: apariţia mugurilor şi a florilor, a frunzelor şi a fructelor în copaci, a puilor în cuiburi şi a înălţării acestora odată cu cel dintâi zbor etc. Nu prididește să elogieze operele de artă care au surprins şi au nemurit pulsul de viaţă care le face şi le menţine eterne în ochii mereu fascinaţi ai privitorului (ROSTOGOLIRI DE PAIE PE VĂILE PLANETEI). Din această perspectivă, lauda adusă poeziei ca revelaţie de ordin divin e oricând binevenită: „Simt cum se topesc în mine cuvintele/ ce devin alt sânge, adunat în/ discurs liber, mai departe plecat/ prin nevăzute ierburi crescute de nori.// Lacrima ta alunecă lângă o tâmplă/ de piatră, rugă mai aprinsă,/ saltul în gol, fără paraşută, dintr-un/ avion ca o greşeală de viaţă.// Poemul s-a aprins la miezul nopţii,/ fulger de creier şi tunet în firele lungi,/ pe care le trag spre pământ/ în jocul de lut, între Eva şi Adam" (JOCUL DE LUT). Cu aceeaşi inspiraţie dezinvoltă autorul se apleacă şi asupra filmului recuperator de realitate irepetabilă (REGIZOR DE LACRIMI). Tema lumii cosmice ca muzică nu putea nici ea lipsi de la acest festin al artelor: „Aţi auzit, uneori, melodia viorii/ între dealuri, între doi munţi,/ între lună şi soare, între două inimi,/ ele însele zbătându-se în mâini/ ridicate spre un decor de mii de ani acelaşi?// Eu sunt ecoul îngrămădirii plăcute/ de sunete peste tăcerile tale,/ şi plânsul viorii incendiază, croind un/ drum până la goliciunea/ primordială a unui măr înflorit" (PRIMORDIALĂ). Ca, de altfel, nici sculptura: „Şi-ncet, prin balada cu ninsori, am trasat/ un contur pe un bloc desprins din munte,/ unde marmură cântă în mâinile mele -/ vers răscolit pe o coală imensă de hârtie" (PYGMALION). Folclorul românesc îşi face, de asemenea, simţită prezenţa organică, în discursul liric al poetului: „Laptele dimineţii de scaldă şi sângele te înfloreşte,/ acum înţelegi, aruncând pieptenele şi năframa neagră/ în urma ta: basmele noastre, culcuş ancestral şi palat,/ din care ieşim curgând pe anotimpuri şi vârste,/ mai tineri, mai tineri, dimineaţă de tineri eterni" (DIMINEAŢĂ DE TINERI).

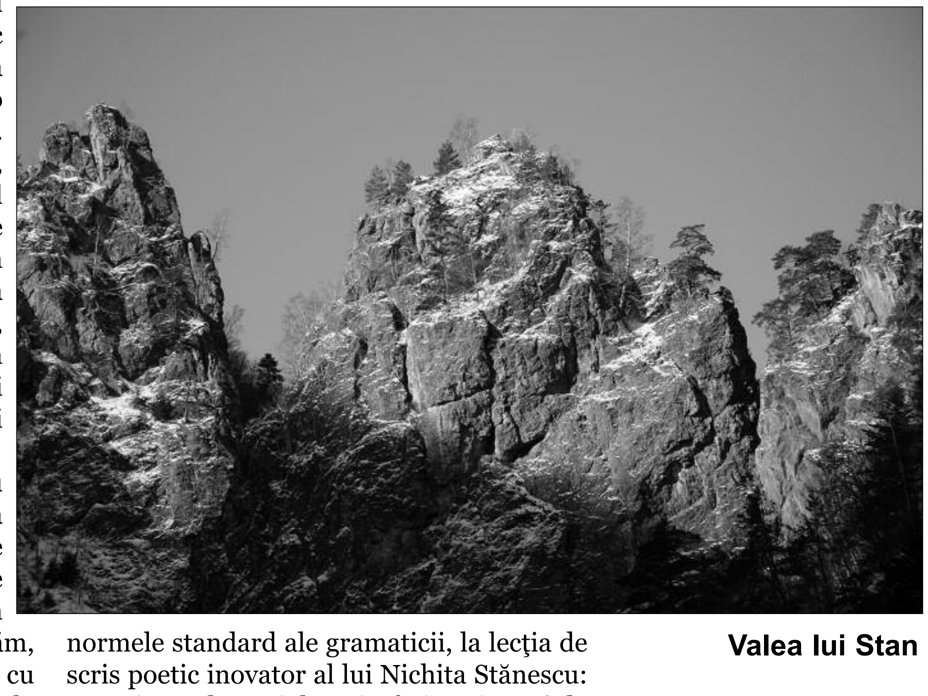
Poezia practicată de Mihai Păcuraru este nedezminţit de o bună factură interogativă, pe cât de ludică şi de plăcută, pe atât de gravă: „Vezi cum ne jucăm de la naştere/ până la săgeţile în care ne înfigem trupul?/ Vezi cum ne jucăm, dacă avem timp,/ cu apa fântânilor, cu valurile marilor ape/ şi cu mărăcinele soarelui ridicat/ deasupra creştetelor noastre?// Vezi cum ne mai jucăm,/ când ploaia ne pălmuieşte şi tot ea plânge?/ Vezi cum nu mai ştii anul, nu mai ştii drumul/ spre o cetate, şi te înclini în faţa/ stâlpului gol?// Spune-mi ce vezi când eu rostesc cuvintele ce-şi/ iau zborul, vesele că pot pluti,/ iar noaptea rostogoleşte luna în mine?" (VEZI CUM NE JUCĂM...).

Asocierile de cuvinte îi prilejuiesc poetului sărbători spirituale de neuitat, călătorii iniţiatice pline de peripeţii existenţiale şi zămisliri spectaculoase de lumi fantastice acaparatoare (TREN DE CUVINTE). Poezia este pentru el loc de refugiu şi spaţiu eminamente apotropaic (O CAZEMATĂ CU FOIŞOR). Amintirile din copilărie se mobilizează să-l protejeze pe poet şi să-i menţină vie starea de fericire edenică într-o lume tot mai agresivă şi mai ameninţătoare, cu o natură care se răzbună, la rândul ei, pe cei care, din nesăbuinţă şi lăcomie, i-au dereglat echilibrul ecologic: valurile erodează malurile, lianele se insinuează în părul iubitei, cuiele răstignesc lumina pe o troiţă de lemn, caii scapă din hăţuri şi se sălbăticesc prin păduri, pământul zvâcneşte sub pulsul sângelui, peştii îl plimbă pe ape etc. (TEXTE SCRISE PE TULPINI). Tablourile se conturează, în chip expresionist, într-o dinamică stranie: „Împingem timpul, sau ce a mai rămas din el, de la/ naştere, precum în mină vagoanele pline cu aşchii din/ trupuri, spre verticala luminii cu zbateri de ieşire din vis,/ din gurile negre cu monştri râzând şi plete de apă.// Pare o călătorie de cupluri solitare, cărbune şi diamant,/ glob de citit zodiile, în liftul ce ţi se oferă generos de ieşire,/ să laşi ce nu e al tău, zidurile ce crapă, şobolanii ce fug.// Mâna şi biciul ne înghesuie vite în vagoane scheletice,/ cu locomotive ce au mai trecut şi vor trece chiar dacă/ refuzi, e drumul ce duce spre o cărare luminată de/ beţe de chibrituri, amnare cu iască, picioare şi limba uscată.// Tangaj fără odihnă deasupra gropii cu furnici,/ tangaj fără odihnă, în joc, deasupra gropii cu furnici." (GROAPA CU FURNICI). Poetul excelează deopotrivă în conturarea unor decoruri apocaliptice care au consistenţa coşmarurilor danteşti (DUPĂ ZIUA A TREIA).

Poezia lui Mihai Păcuraru, abordată, fie şi sumar, din perspectivă intertextualistă, te poartă cu gândul la forţa conceptualizatoare a liricii lui Ion Barbu sau, prin procedeul abaterii frumoase şi îndrăzneţe de la normele standard ale gramaticii, la lecţia de scris poetic inovator al lui Nichita Stănescu: „Apari tu, glonţ violet, şi oferi variante/ de mort, mai mort, foarte mort, spărgând morfologia/ şi creierul cu inima din el" (GLONŢ VIOLET). Tot dinspre Nichita par să vină şi motivul râsu-plânsului (PALME ŞI DANS DE BUFON). La fel, un poem precum BÂLCI trimite oarecum, prin procedeul enumerării de obiecte şi fiinţe heteroclite, la **Moşii** genialului Nenea Iancu.

Antologia **Verde traversând amiaza** a scrupulosului poet autentic Mihai Păcuraru care se călăuzeşte după dezideratul latinesc „non multa, sed multum" poate deveni oricând o carte de căpătâi.

Valea lui Stan

cronici

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal. Pagini răzleţe

Dar de ce oare aş schimba ceva, atunci când viaţa mea a fost interesantă, semănată cu fel de fel de experienţe şi bune, şi rele, fiecare învăţându-mă câte ceva...

■ L-am sunat pe boier Radu Greceanu, să-l firitisesc cu ocazia împlinirii a 94 de ani. A fost foarte emoţionat de telefonul meu; de la o vârstă încolo nu mai prea interesezi pe nimeni. El şi Jeni, consoarta lui legitimă, cum ar zice Urmuz, mi-au citit paginile de jurnal apărute în revistă (*Argeş*) şi au găsit foarte interesantă tărăşenia cu hârtia higienică. La rândul lor mi-au povestit o întâmplare petrecută în ultimii ani ai „Iepocii de aur", legată tot de hârtia higienică. Ducându-se la magazinul „Victoria", fost „Lafayette", boier Radu a fost uimit să găsească ad libitum sus-numita hârtie atât de rară şi necesară. A cumpărat vreo 20 de suluri, dar, cum nu avea decât o pungă în care nu încăpeau, vânzătoarele i-au înşirat sulurile pe o sfoară şi le-a pus de gât. Aşa, cu sulurile de gât, s-a dus descendentul boierilor Greceni de la magazin până acasă, în plebeul cartier Drumul Taberei. Când l-a văzut intrând în casă cu numitele obiecte atârnate de gât precum o ghirlandă hawaiană, pe Jeni a umflat-o râsul şi l-a întrebat dacă n-a fost subiect de comentariu şi batjocură pe stradă. „Din contra, i-a răspuns boier Radu, toată lumea m-a întrebat de unde le-am cumpărat." Taman ca în cele relatate de mine cu privire la acelaşi înălţător subiect petrecut în „Iepocă".

Şi Jeni găseşte jurnalul meu interesant ca document, ea credea că ar fi bine ca, după dispariţia mea, cele peste şaizeci de caiete-jurnal să încapă pe mâini pricepute care să

Vârful Negoiu

ştie să le acorde atenţia cuvenită. Opinia ei se întâlneşte cu cea a lui Radu Mareş. Doamne fereşte însă să le moştenească rubedeniile mele, indiferent de grad, care sunt opace la cultură şi care le-ar azvârli la gunoi.

Jeni se tot miră: „Când ai tu timp să ţii jurnalul?" I-am explicat că m-am încăpăţânat să-l ţin ca descărcare de cotidianul sordid şi sumbru în care am trăit. Şi, la urma-urmelor, chiar ca exerciţiu de scris, deşi nu-mi prea dau seama la ce mi-ar folosi. Îmi notez cele petrecute peste zi, fie a doua zi dimineaţa devreme, fie în seara respectivă, chiar dacă îmi pică nasul de somn.

În mine a sălăşluit dintotdeauna un prozator refulat, la pândă în căutarea banalului semnificativ care scapă majorităţii. Căci prozatorul e un ins care făureşte bijuterii din te miri ce materiale ordinare, tinichele, plastic şi chiar noroiul cotidian. În fiecare banalitate am descoperit cu uimire un sens care dezvăluie o realitate tragi-comică cum e chestia cu hârtia higienică şi mai cu seamă dezvăluie comportamentul uman în situaţii de criză şi implicaţiile politicului asupra oamenilor. Banalul saltă astfel din absurd şi mizer în semnificativ şi semnificant. Chestiunea nu e cea a sulurilor de hârtie higienică sau a pachetelor de şerveţele, ci reacţia pe care o generează şi care rămâne în limitele extreme ale comportamentului uman, motiv pentru care mi-au plăcut povestirile lui Vasilii Şuşkin din perioada sovietică, pe care cititorul de azi nici nu le poate înţelege şi pe care le dispreţuieşte. Şi ce minune literară „Călina roşie"! Dar şi celelalte, precum „Venin de viperă", „Marx şi bucata de slănină" sau „Cum a furat gineri-meu un camion de lemne". Semnificativul, sensul nu stă în lucrurile mari, ci în cele mărunte, în care criza umană se manifestă necenzurată.

După boier Greceanu şi Jeni, şi Veronica mi-a povestit o tărăşenie al cărui subiect era tot de-acum celebra hârtie higienică. Cum că, dând peste ea şi Ricardo norocul, la rândul lor au cumpărat o mulţime de suluri din mai sus pomenitul produs a căror hârtie provenea din bibliile trimise în ţară şi date la topit din ordin de „Sus". Asta se întâmpla prin anii 70 sau la începutul anilor 80. Chiar topite, unele cuvinte erau încă lizibile. Vorba lui Păstorel, unde nu-i cap, vai ce picioare. Soluţia transportării preţioasei achiziţii a fost aceeaşi înşirare pe sfoară şi punerea lor în bandulieră... Să aibă mâinile libere în speranţa altor achiziţii...

■ Bigotismul e boală sacră, remarca Heraclit. Iar mai devale întâlnirea cu unul. În excursia făcută în Turcia au venit şi câţiva preoţi. Unul din ei, călugărul Serafim, stareţ la Negru Vodă din Câmpulung, altminteri fire veselă şi niţel cabotin, ajungând cumva vorba despre faptul că „Vechiul Testament" este asumat şi de islamişti, odată ce s-a înfoiat şi burzuluit pe motiv că islamiştii „ne-au furat Biblia". „Cum s-o fure?, îi zic. Vechiul Testament e comun celor trei mari religii: ebraică, creştină şi islamică." Am dat să-i povestesc parabola cu cele trei inele, dintre care nu se ştia care era cel adevărat, inele care semnificau cele trei religii. Dar popa, ca mai toţi popii ortodocşi, a făcut un gest de negare cu mâna, n-a avut nici respectul şi nici bunăvoinţa să asculte ce-i spuneam; pentru el era clar că Raiul e exclusiv al ortodocşilor, iar dintre aceştia mai cu seamă al călugărilor şi popilor. De s-ar fi uitat mai atent la scenele pictate pe pereţii bisericilor noastre, Judecata de Apoi, apoi ar fi văzut că atât popii, cât mai ales călugării, au şi ei locuri „reţinute" în Iad. De e pe-aşa, vorba lui Omar Khayam: „Dacă e precum spun psalmii/Raiu-i gol ca podul palmei". M-am uitat cu milă şi un dram de silă la butoiul popesc - deşi n-are decât 32 de ani are dimensiuni rablesiene - care era indignat că pe Terra ar mai putea exista şi alte religii decât cea ortodoxă... Trebuie să fii total opac ca să nu-ţi dai seama că, indiferent de religie, de la cea mai primitivă, toate îl invocă pe Dumnezeu, indiferent ce nume i-ar da, în religia islamică Alah are 99 de nume... Marii mistici, marii părinţi ai Bisericii n-au fost dogmatici, ei au cultivat îndoiala, fapt care i-a dus în cele din urmă la răspunsul care se numeşte credinţă, la Dumnezeu, îndoiala însemnând nu negare, ci căutare. Popa Serafim nu-l mai caută pe Dumnezeu, el e convins că a pus deja mâna pe Dumnezeu şi-L poate folosi lucrativ propovăduind intoleranţa. În rest, individul e haios, ba chiar simpatic, însă totul până la dogmă. Convins că până la urmă m-a pus cu botul pe labe, îmi aruncă un ultim argument: „Da, dar niciunul n-a înviat, Mohamed nu a înviat". „Păi Mohamed nu e Mesia, el a fost doar profet. Cât despre Iisus, El e respectat de musulmani, e drept, doar ca profet, iar nu ca Mesia, dar la sfârşitul lumii El va judeca toate neamurile pământului. Marea moschee din Damasc are un minaret care poartă numele lui Iisus prin care, conform tradiţiei islamice, Mântuitorul va coborî pe pământ în ziua Judecăţii de pe urmă pentru a-i judeca pe oameni şi să combată Antichristul. Mahomedanii o respectă pe Maica Domnului, Maria, Miriam în arabă, îi respectă pe arhanghelii Gabriel, Giabril în arabă, pe sfinţii militari, în mod special pe Sf. Dumitru/Cassim Juni şi pe Sf. Gheorghe/Hedirles. În ce priveşte Domul Stâncii, se dă o luptă îndârjită între evrei şi arabi pentru înstăpânirea asupra lui pentru că acolo e înmormântat patriarhul Avram, Abraham cum îi spun evreii, Ibrahim, cum îl numesc mohamedanii. Aşa că, mai încet, rogu-vă, cu „furtul Bibliei". Popa Serafim s-a uitat înciudat la mine şi s-a grăbit s-o şteargă abandonând disputa. Dându-şi seama că nu a fost prea corect ce a spus şi că s-a arătat din cale afară de rigid, la sfârşitul excursiei şi-a cerut iertare de la cei faţă de care a greşit. Pentru intoleranţă şi orgoliu ar trebui să-şi ceară iertare de la Dumnezeu.

■ Toată lumea cu care vorbesc ar dori, de s-ar putea, să-şi schimbe destinul, toţi sunt nemulţumiţi de ei şi de viaţa pe care au dus-o, de ce au făptuit sau nu au făptuit. Singură eu zic că, de-ar fi s-o iau de la capăt, n-aş schimba nimic. „M-ai lăsat gură cască", îmi zice Veronica la auzul spuselor mele. Dar de ce oare aş schimba ceva, atunci când viaţa mea a fost interesantă, semănată cu fel de fel de experienţe şi bune, şi rele, fiecare învăţându-mă câte ceva, dar mai cu seamă am evoluat în viaţa interioară de la opacitate la înţelegere? Atâta, puţină câtă e, înţelegerea m-a modelat spre o treaptă superioară politicii de existenţă a gândacului; se ghiftuieşte, se întoarce cu burta în sus şi crapă. Mai nimic din ce e exterior nu mă interesează, am ajuns să-mi fiu suficientă mie însămi, în sensul că trăiesc pe dinăuntru şi nu mai caut nimic pe dinafară. Sunt împăcată cu mine însămi, în timp ce alţii sunt supăraţi pe lume pe care o acuză de nereuşita lor. Dar, oare, ce înseamnă reuşită? Carieră, faimă, bunăstare materială, confort? Ba sunt supăraţi chiar pe ei înşişi. Veronica mă mustră că m-am desprins prea mult de lumea în care trăiesc şi că îmi sunt suficiente bucuriile pe care mi le provoacă aventurile intelectuale şi mai cu seamă cele spirituale. Nu mă zbucium pentru lucruri care de la distanţă temporală mi se par nesemnificative, ba chiar ridicole. Duşmănia dintre mine şi sine a încetat, lucrurile au intrat în armonie, atunci de ce aş continua să fiu nemulţumită? Se poate ceva mai bun decât asta?

■ Am dat peste un text budist referitor la un copac nefolositor, text ce îmi era complet necunoscut atunci când în 1988 am scris rândurile despre ultimul ulm supravieţuitor de la Certege - supravieţuise tocmai pentru că era nefolositor. Povestea cu copacul, dar şi concluzia sunt identice până la confuzie, chit că între textul budist şi modesta mea îngânare se interpun câteva mii de kilometri distanţă geografică şi peste două milenii în timp. Nu e

prima dată când mi se întâmplă așa ceva. Aș putea fi acuzată de plagiat atunci când în realitate nu e vorba decât despre coincidențe de gândire. Cu timpul, de te străduiești să pătrunzi adevărata fire a lucrurilor, ajungi inevitabil la concluziile pe care le-au mai tras și alții. Cazul e similar cu cel al arhetipurilor la diverse popoare care, pe căi neștiute, ajung să semene între ele - poți găsi astfel motive decorative sau forme în arta mexicană care seamănă cu cele românești și câte altele. În loc să mă întristez de coincidențe, care îmi dau peste degete și mă pun la locul meu mărunt, sunt bucuroasă că mintea mea a descoperit lucruri similare cu ale autorului de acum două mii de ani. Dar hai să nu-mi fac despre mine o părere mai bună decât e cazul și să recunosc că față de înțelepții pe care îi admir nu am ajuns dincolo de genunchiul broaștei, însă străduința de a gândi în profunzime, în căutarea adevărului și în afara prejudecăților și a logicii comune, merită totuși un dram de respect de sine, iar nu de la alții.

■ La întâlnirea de la Piatra Neamț cu conducerea Moldovei de dincolo de Prut, Băsescu a aruncat o piatră. „Cine își închipuie că vreodată un președinte al României va semna un tratat cu Moldova care să consfințească tratatul Ribbentrop-Molotov?" (transcriere aproximativă). Voronin și ministrul de externe Stratan au reacționat prompt și vehement părându-l pe Băsescu la U.E. Până aici nimic special, dar cum va reacționa Bruxelles-ul? Dacă le dă dreptate „moldovenilor" înseamnă că recunoaște tratatul Ribbentrop-Molotov; dacă nu le dă dreptate, încalcă actuala împărțire a Europei. Oricum ar da-o, tot prost iese. Vorba lui Farfuridi: „Din această dilemă nu puteți ieși. Am zis".

■ Documentare pentru volumul „Arta sub semnul zvasticii". Aflu că la Nürnberg, pentru caracterul său infect dublat de o elocință arogantă, Göring a fost catalogat drept „creier fără conștiință". Anchetatorul său, un evreu proaspăt eliberat din lagăr, i se adresa cu „domnule Gorig", în loc de Göring, Gorig însemnând în germană „om de nimic". Chestia cu picătura chinezească, la care mareșalul nu a reacționat: creier fără conștiință și conștiință fără tresăriri morale.

■ La aniversarea Grupului pentru Dialog Social"/GDS, au fost prezenți, printre alții, Băsescu, Hrebenciuc, poreclit „gzuganul rozaliu", Boc și „filosoful alifie", recte Liiceanu. Să te crucești și să-ți scuipi în sân să nu se deoache, Donatello parmi les fauves! Liiceanu e în cădere liberă de când a înlocuit „Apelul către lichele" cu laude la adresa acelorași creaturi. Se rinocerizează. Ca și Traian Ungureanu, care dă serenade sub fereastra de la Cotroceni. Ce era și ce este acum GDS-ul! „Să râgâi la o bere cu Băsescu și Hrebenciuc după 20 de ani", punctează Dinescu referindu-se la Liiceanu. Frază încheiată la toți nasturii.

■ Am tras o strașnică insomnie, altminteri nemotivată. Cred că e febra provocată de expoziția pe care o pregătesc. Pe la trei noaptea mi-am făcut un ceai și am înghițit o jumătate de „bomboană"/somnifer. Ah, cât detest „bomboanele"... Am căscat gura la un film al cărui început nu l-am văzut, dar nici sfârșitul. Când au început să mă usture ochii și creierul să-mi facă valuri-valuri, am parcat în brațele lui Morfeu. M-am trezit pe la 7 dimineața, iar acum sunt confuză. Trebuie că la starea asta a contribuit și eșecul pictării, din spate, a cefei unei femei, subiect altminteri dificil de rezolvat. Din cauza asta, mai că hotărâsem să abdic și să renunț la expoziție. Mi-am luat o pauză de două zile cu gândul să nu fac nimic, dar a doua zi „nimicul" a trecut la mașina de scris bătând paginile de jurnal pentru numărul din iunie al „Argeș"-ului. Lesne de înțeles, n-am fost mulțumită nici de ele... După două zile de ocupații administrativ-domestice, parcă m-a lăsat spatele care mă durea din cauza poziției în care lucrez, dar și supărarea pe mine însămi că nu-s chiar la înălțimea artistică dorită.

Că m-a pus naiba să aleg cel mai dificil subiect pentru mostra/expoziția de la Metopa. De fapt, expoziția s-a născut ca reacție la vederea nudurilor păpuși gonflabile ale „maestrului"; nu tu structură osoasă, doar niște produse de mezelărie, sugrumate din loc în loc precum parizerul. Mi-am propus atunci să-i dau replica: așa arată și așa se pictează un nud! Deși moda vestimentară actuală este despuiată, cu fustițe „au rase de zizie", cum zice francezul, nimeni nu mai pictează nuduri. Că e greu al dracului, mai ales cum am făcut eu când am plecat de la niște crochiuri de anțărț. În rest, Dumnezeu cu mila și cunoștințele dobândite după temeinice studii anatomice.

Îmi fac singură vernisajul, iar un articol despre eveniment n-are cine scrie, pentru că nu plătesc nici gargara de jumătate de oră și nici fanteziile literare ale vreunui critic, așa cum fac alții. De altminteri, mi-am jurat să nu mai văd picior de critic prin expozițiile mele. Nu fac troc nici cu morala laxă a acestora, plătindu-i să mă laude, și nimeni în afara mea nu știe mai bine ce am urmărit și nici ce am vrut să exprim cu pictura mea.

...mi-am jurat să nu mai văd picior de critic prin expozițiile mele. Nu fac troc nici cu morala laxă a acestora, plătindu-i să mă laude, și nimeni în afara mea nu știe mai bine ce am urmărit și nici ce am vrut să exprim cu pictura mea.

Simona a găsit în bronșita care o chinuiește un bun pretext ca să ocolească vernisajele la expozițiile care nu-i convin, inclusiv la cea a „maestrului". „Să nu ții cont de alegerile mele, de fapt de indiferența mea față de anumiți colegi", îi zic, „Tu du-te la vernisaj". Mi-a replicat că n-are nimic de văzut, că „maestrul" expune de ani buni aceleași „zemuri roz pictate la 45 de grade" și că repetitivitatea și mediocritatea picturii cutărei doamne ori a altora nu-i spune nimic, că ea vrea surprize. În care surprize m-am specializat: nu expun de două ori același tip de lucrări pictate în aceleași maniere.

Naiba știe ce o să iasă și nici cum se va schimba pictura mea în următoarele trei săptămâni până la vernisaj (Radu Ionescu zicea „venerisaj", ghici de ce?). Deocamdată dudui nervos și scot „fum pi nări, pi nas" precum un furnal de fabrică socialistă. Și tușesc de mama focului din cauză de tutun.

■ Ieri am chinut un desen până la exasperare, fără prea mare rezultat însă. De cum am pus mâna pe pensulă, ceea ce nu mi-a reușit în desen mi-a ieșit perfect în pictură. De altfel, când pictez, îmi place să fac desenul direct cu pensula. Sunt împotriva desenelor pregătitoare: când desenezi o faci cu mijloace și metode adecvate - și vai ce-mi place să fac mai mai ales crochiuri, cer concentrare, sinteză, spontaneitate și rapiditate în execuție, uneori doar mai puțin de un minut, iar când pictezi trebuie să gândești direct în culoare și primele contururi trasate să aibă forță și să conțină emoție. Deocamdată „Fată pe malul mării", alias „Fata cu melcul", consider că e cea mai bună lucrare până în acest moment.

Cât despre condițiile de lucru - nu mai am atelier și pictez acasă, în bibliotecă - ele sunt exasperante. Nimeni nu-și poate imagina cum e să lucrez pe canapea, sprijinind cartonul de un mic mobilier aflat în spatele ei, răsucită ca un vrej, de unde și durerile de coloană vertebrală și de mușchii spatelui. Verific apoi lucrarea de la distanță, proptindu-o de un fotoliu pe care se află o înfiorătoare harababură de lucruri. Din cauza lucrărilor și cartoanelor, pe care nu mai am unde să le depozitez și care au ajuns până și pe culoar, abia de am loc pe unde să mă strecor. Mă împiedic frecvent și de câteva ori a fost cât pe ce să-mi frâng oasele. Și ce atelier are „maestrul" acasă, mare cât o sală de sport, bașca cel din Târgul din Vale, în care încap câte 7-8 șevalete „împrumutate" de la liceu, unde meditează elevii, contra cost, bineînțeles. Nu e singurul care face chestia asta... Au unii un soi de geniu de a scoate bani din piatră seacă și de a vinde cu succes ciurucuri artistice unui public needucat, care se ghidează după faima câștigată între Prundu și Bascov, cum a zice chiar „maestrul". Și tot el a mai zis o vorbă mare: „Dacă nu ești pe sticlă/televizor, nu exiști". Le-am cedat de bunăvoie bucata de „sticlă" ce mi s-ar fi cuvenit de drept; am renunțat și la aparițiile publice, acum vernisajele le face o poetesă improvizată cu de la sine putere în critic de artă deși e alăturea cu drumul - din gură melasa-i curge! Adunările oficiale le ocolesc, temenele nu fac, stau mai mult închisă în casă. Atunci de ce să mă mai mir că numele meu și al soțului meu, biologul de talie internațională George D. Vasiliu, n-au fost incluse în monografia Piteștilor? Singurul răspuns dat de Petre Popa, unul din autorii monografiei, a fost: „Dacă nu v-am mai întâlnit pe stradă..." Sic!

Dacă aș fi avut atelier după merit, probabil m-aș fi ocupat doar de artă. Așa, având eu mașină de scris, care nu ocupă mult loc, iar mie îmi place să scriu, m-am dedicat, mai de voie, mai de nevoie, pe jumătate, meseriei de condeier, eseist pe probleme de artă.

■ Una lată sau cum stă jandarmeria cu educația artistică. Muzeul de Istorie al Armatei a avut o proastă inspirație și a împrumutat nu mai știu cărei unități de jandarmi o serie de lucrări de artă spre expunere. Nu chiar capodopere, dar oricum lucrări de-ale profesioniștilor. Comandantul respectivei unități, precum moftangioaica română care, aflată în fața Mona Lisei de la Luvru, a spus că e urâtă și că ea are acasă o Mona Lisa mult mai „drăguță", a dat ordin pictorului amator angajat la unitate să „îmbunătățească" picturile. Geaba a protestat omul că el nu pictează peste tablourile altora, că ordinul a fost ordin. Și s-a apucat bietul om să „îmbunătățească" portretele în medalion ale familiei Ceaușescu, a trecut apoi la un vitraliu... Tot din ordinul ăstui Moș Teacă redivivus au fost betonate două sculpturi. După care s-a uitat roată să vadă ce ar mai fi de „îmbunătățit". Între timp, s-a trezit din somnul cel de moarte și conducerea Muzeului de Istorie al Armatei care s-a luat cu mâinile de cap... Adevărat grăit-a Polonius când i-a spus fiului său: „Nu lua și nu da bani cu împrumut că pierzi și cinstea și banii".

Creasta Făgărașului, lacul glaciar Căldărușa Lungă

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Centrul Cultural Piteşti a organizat la finalul lui iulie şi începutul lunii august 2020, noi evenimente cultural-educative şi de dezvoltare personală, destinate exclusiv mediului virtual, fiind publicate pe pagina oficială de Facebook a instituţiei şi pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro):

Marius Andreescu

Iudita Dodu Ieremia

Lucian Costache

Marin Toma

actualitate

■ Prelegerea cu tema **De la libertatea şi responsabilitatea creştină la răspunderea juridică**, susţinută de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Universitatea Piteşti, în cadrul proiectului cultural-educativ "Cultură şi credinţă în societatea contemporană".

"Orice încercare în sfera ştiinţelor umaniste de a caracteriza şi de a explica omul în individualitatea sa sau în relaţiile sociale se raportează şi la problema libertăţii. Este firesc să se întâmple aşa, deoarece libertatea este esenţial legată de fiinţa umană dar şi de fenomenalitatea existenţială a omului . Existenţa umană nu are sens fără a lua în considerare libertatea prin care omul devine din individ persoană şi creator de sensuri şi semnificaţii. Importanţa acestei realităţi existenţiale constă şi în faptul că omul este singura fiinţă creată, a cărei dimensiune ontologică fundamentală este libertatea. Prin aceasta, el fiind nu numai o fiinţă naturală, dar şi o fiinţă spirituală. Libertatea, ca determinare ontologică, face diferenţa dintre individ şi persoană. Numai omul, ca persoană, este o fiinţă liberă, nu şi individul. Subliniem că orice formă a libertăţii umane, îşi are sursa în libertatea existenţială a omului ca dar al lui Dumnezeu. Aceasta este opinia noastră şi pentru libertăţile juridice ale omului a căror legitimitate nu este însăşi normativismul juridic care le consacră, ci libertatea existenţială a omului.

Responsabilitatea creştină este modalitatea de a exista a omului conştient de libertatea sa, de misiunea sa pe care a primit-o, fiind creat după chipul lui Dumnezeu şi în virtutea unei infinite asemănări cu El, de a alege binele, de a avea un comportament, în raport cu sine şi în societate care să corespundă poruncilor lui Dumnezeu, dar şi valorilor care formează conceptul de omenie.

Responsabilitatea este o dimensiune a conştiinţei omului în raport cu utilizarea darurilor primite de la Dumnezeu, faţă de sine şi faţă de societate, este şi capacitatea acestuia de a se raporta critic la sine, de a avea conştiinţa păcatului dar şi dorinţa pocăinţei şi a smereniei .

Libertatea şi responsabilitatea creştină sunt sursele libertăţii şi răspunderii juridice .

Libertatea juridică este o creaţie a normei juridice iar răspunderea este forma prin care un om care încalcă o normă juridică, săvârşeşte o faptă cu vinovăţie pentru care se poate aplica o sancţiune juridică. Fapta săvârşită cu vinovăţie este consecinţa diminuării sau inexistenţei responsabilităţii ca fapt de conştiinţă. Răspunderea juridică şi sancţiunea juridică sunt modalităţile prin care legea umană restabileşte ordinea socială încălcată şi cheamă persoana vinovată la restaurarea în sine a libertăţii şi responsabilităţii creştine.

Se pune întrebarea, în raport cu aceste considerente, cât de liberi suntem noi astăzi ?

Măsura libertăţii, în sens ontologic, este dată de cultură şi credinţă. Marin Voiculescu spunea că: „Robii culturii sunt fiii libertăţii", iar părintele Arsenie Boca sublinia că „un om care se roagă, este un om liber"şi tot Părintele spunea: „Creştinismul i-a făcut pe oameni conştienţi de libertatea lor". Trebuie să reţinem ceea ce spune Sfântul Isaac Sirul: „Păzeşte-te de libertatea care duce la robia cea rea". Astfel vom putea afla cum suntem aşezaţi în libertate, care este măsura libertăţii fiecăruia dintre noi, spune Marius Andreescu.

■ Prelegerea cu tema **ZAKAZAKAZAKAZ** , oferită de profesorul, scriitorul şi eminescologul Lucian Costache, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul "Teme culturale în emoţii raţionale".

"Trăiască naţia! Acesta era salutul lui Eminescu. Se răspunde: Sus cu dânsa! Pentru că naţia suntem noi toţi, prin limba noastră comună în care gândim şi simţim, prin istoria şi patria comună. Cei care cred că au început să aparţină altei naţii sunt nişte trădători faţă de ei înşişi în primul rând. Şi trădătorii nu sunt iubiţi nicăieri. Într-un articol din ziarul *Timpul*, Eminescu, vorbind dspre pretenţiile ţarului Alexandru al II-lea asupra Moldovei, spunea că prin *Dreptul forţei,* Rusia poate lua orice vrea, dar nu şi prin *Forţa Dreptului* şi că România nu vinde nimic din drepturile ei teritoriale, orice preţ ar primi. Şi că oricine ar scoate Moldova din suflet, acela ar fi un trădător.

Dacă trupul nostru e obligat acum să păstreze distanţa fizică, minţile şi sufletele noastre pot fi mai aproape prin cultură, de aceea Centrul Cultural Piteşti ne uneşte şi prin **Temele Culturale în Emoţii Raţionale**.

După **Cutia cu Bijuterii** şi **Starea de Cuvânt**, vă propun un titlu surprinzător - **ZAKAZAKAZAKAZ** – care se citeşte aidoma şi de la coadă. **ZAKAZAKAZAKAZ** sunt două nume: unul dacă îl citeşti de la cap şi altul, dacă îl citeşti înapoi. E un prilej de a vorbi despre multe şi mai ales despre cultură, oameni şi ţară", spune Lucian Costache.

■ Prelegerea cu tema **Ultimii piteşteni medievali. Despre boieri şi mahalagii piteşteni în prima jumătate a secolului al XIX-lea**, susţinută de muzeograful şi scriitorul Octavian Dărmănescu, în cadrul proiectului cultural-educativ "Biografii de excepţie".

"Cel mai vestic târg major al Munteniei, Piteştiul medieval trece prin secole, lasă urme în istoriografia românească şi iese dinamic la începutul modernităţii. Acest parcurs viguros, de târg de troc, important nod al vechilor drumuri valahe, îl pledează sociologic şi arhivele vechi, în chirilică, referitoare la piteştenii primei jumătăţi de secol XIX. Serviciul Judeţean Argeş al Arhivelor Naţionale păstrează o preţioasă colecţie de mitrice ale bisericilor piteştene, aproape 10 metri liniari de condici cu numele botezaţilor, cununaţilor şi ale răposaţilor. Numeroase familii boiereşti ocupă arealul supus atenţiei, unele istorice: Brătianu, Budişteanu, Drăgoescu, Lerescu, Nicolopol, Lahovari, Tigveanu, Rasti, Lecca, Rătescu, Furduescu, Cornăţeanu, Balotă, Vărzaru, Moraitu, Tomescu, Drugănescu, Meculescu, Berindei, Isvoranu, Negulescu, Botea, Sărdănescu, Chirescu, şi negustoreşti: Moraitu, Lilea. Imobilele sunt animate de o populaţie pestriţă: poliţai, spiţeri, plăpumari, dorobanţi, servitoare, preoţi, lipscani, vizitii, măcelari, bărbieri, cântăreţi, cârciumari, spălătorese, procurori, actori, ţigani, fierari, doctori, robi mănăstireşti şi robi „austriieceşti", căldărari, funcţionari, bogasieri, protopopi, armeni, „botezaţi" etc. Numele poartă obligatoriu rangul, meseria şi gradul de nobilitate. Nu există nume de familie distincte decât în clasa boierească. Celelalte categorii sociale se identifică după numele tatălui şi, uneori, porecla forţează numele, înlocuindu-l. Mortalitatea infantilă se menţine la cote ridicate – dramele personale erau depăşite prin forţarea unei alte procreaţii, uneori gratuită şi la fel de ghinionistă, femeile din toate clasele sociale născând copii până la perioada menopauzei, adesea concurându-şi fetele. Epidemiile sunt constante şi lasă victime în toate clasele sociale, rubrica "Morţi" cuprinzând un întreg repertoriu de cauze ale „răposării" şi oferind, peste timp, adevărata imagine a crudului provizorat al vieţii, în genere, „ameliorat" de abia în secolul următor, o dată cu politica de conştientizare a igienei", spune Octavian Dărmănescu.

■ Medalionul cu tema **Mircea Bârloiu, un artist al paradoxului**, susţinut de poeta Denisa Popescu, în cadrul proiectului cultural-educativ "Gânduri, rostiri, scrieri", avându-l invitat pe artistul plastic Mircea Bârloiu.

"Piteşteam, absolvent al Institutului de Arte Plastice "Nicolae Grigorescu" din Bucureşti, membru al Uniunii Artiştilor Plastici din România şi preşedinte al Filialei Piteşti a acesteia, în perioada 1990-1998, Mircea Bârloiu s-a remarcat atât în ţară, cât şi peste hotare.

Atributele care-i definesc parcursul artistic sunt feţele unui paradox. Pe de o parte, Mircea Bârloiu este un grafician de forţă, pentru care esenţializarea, reducerea materiei, a substanţei la elementele sale constitutive reprezintă o victorie a raţiunii, a minţii care gândeşte şi se gândeşte pe sine în raport cu lumea şi cu Universul. Semnificative sunt, din acest punct de vedere, seriile tematice dedicate anatomiei umane în dinamica ei, pornind de la spartani şi amazoane şi sfârşind cu răstignirea lui Iisus Hristos. Aici, crucea însăşi este vitală pentru structura compoziţiei, ea sugerează o filiaţie mai înaltă, apartenenţa la Cosmos, dar în datele omeneşti recognoscibile.

Pe de altă parte, Mircea Bârloiu este un luxuriant şi un mare iubitor de detaliu şi de culoare. Culoarea este, într-adevăr, un pretext pentru formă, dar, chiar şi aşa, el reuşeşte s-o îmbogăţească, să-i confere identitate, s-o facă să existe prin ea însăşi.

Mircea Bârloiu a predat zeci de ani la Liceul de Artă "Dinu Lipatti" din Piteşti. Generaţiile pe care le-a format îi sunt, şi astăzi, recunoscătoare. Le-a stat alături tinerilor la început de drum, girându-le ieşirile în faţa publicului cu prestigiul numelui său.

Ultima expoziţie personală, vernisată la începutul acestui an, a făcut valuri. Este vorba despre 18 lucrări, care-o înfăţişează pe Regina Maria, în diferite ipostaze, lucrări de care Casa Regală a României s-a arătat interesată", subliniază Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Oameni şi păduri în Evul Mediu,** susţinută de redactorul-şef al revistei-document Restituiri Piteşti, dr. în istorie Marin Toma, în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul "Istorie şi istorii cu Marin Toma".

"Credem că în ceea ce priveşte lemnul în Evul Mediu, a separa în discursul despre păduri aspectul material de cel simbolic presupune o provocare greu de depăşit de către istorici. Şi nu suntem siguri că e cu adevărat necesar. Putem aborda lumea practică a lemnului (lucrările silvice, statutul pădurilor şi drepturile lemnului, alte abordări economice), precum şi cea a imaginarului acestuia: vocabularul, numele de persoane şi de localităţi, texte scrise, embleme, imagini, etc. Pentru Evul Mediu, lemnul era un material viu şi cu toate că era mai puţin rezistent decât metalul şi piatra, era considerat mai pur, mai nobil, mai apropiat de om: lemnul trăieşte şi moare, suferă de boli şi are defecte. Până către perioada de final a Evului Mediu, când asistăm la triumful definitiv al pietrei, în pofida numeroaselor incendii, tot ce era ridicat din lemn, era reconstruit tot din lemn. Metalul (adus din adâncuri şi trecut prin foc – marele duşman al lemnului) era mai mult sau mai puţin infernal şi era, în privinţa uneltelor, îmblânzit prin folosirea unor cozi din lemn", spune Marin Toma.

■ Noul proiect de dezvoltare personală, sub genericul **Lumea interioară între mit şi ştiinţă**, coordonat de promotorul cultural Alexandra Grigorescu, prima ediţie având tema **Conştiinţa umană între ştiinţă şi spiritualitate**, invitată lector univ. dr. Lucia Neagoe, de la Facultatea de Ştiinţe ale Educaţiei, Ştiinţe Sociale şi Psihologie, din cadrul Universităţii Piteşti.

"Pasionată de descoperirea esenţei, a binelui, adevărului şi frumosului, Lucia Neagoe a pornit acum 20 de ani într-o călătorie de descoperire a propriilor profunzimi ale sufletului, căpătând atât o înţelegere profundă cât şi o vastă experienţă practică în ceea ce priveşte diverse aspecte sau căi ale dezvoltării umane şi spirituale: psihologie transpersonală, programare neurolingvistică, şamanism, Reiki, Theta Healing, shivaism cashmirian, dans sacru, meditaţie în mişcare. Încă din 2009 însoţeşte alţi căutători pe drumul către ei înşişi, publicând sute de articole de dezvoltare personală şi spiritualitate", spune Alexandra Grigorescu despre invitata ei.

■ Noul proiect cultural-educativ, sub genericul **„Limba română literară de-a lungul timpului"**, coordonat de profesoara şi scriitoarea Iudita Dodu Eremia.

"Acest proiect se vrea a fi un omagiu dedicat tuturor celor care şi-au adus contribuţia „întru creşterea limbii româneşti", parcurgând un drum îndelungat, anevoios şi complex. Istoria limbii literare este strâns legată de istoria societăţii româneşti, de formarea conştiinţei naţionale, de dezvoltarea culturală, ca şi de istoria scrisului românesc. Limba literară face parte din averea naţională, este un bun ivit din truda înaintaşilor, pe care avem datoria să-l cunoaştem, să-l respectăm, să-l iubim şi să-l lăsăm, la rândul nostru, moştenire generaţiilor viitoare.

„Limba română este patria mea", spunea poetul. Limba română literară reprezintă aspectul cel mai îngrijit, normat, elaborat, cultivat, unitar, supradialectal al limbii naţionale.

Prima temă a acestui proiect, **Suflet românesc în haină slavonă**, se referă la cele dintâi dovezi ale scrisului pe pământ românesc, într-o vreme în care limba slavonă se folosea ca limbă liturgică şi ca limbă a statului feudal.

„Limba slavonă a fost limba cultă a clasei feudale, având acelaşi rol pe care l-a avut limba latină în apusul şi centrul Europei, ca elina la greci şi ca însăşi această limbă slavonă scrisă la popoarele slave ortodoxe. Avem, astfel în primele veacuri ale statelor noastre un suflet românesc în formă slavonă" (N. Cartojan)", informează Iudita Dodu Eremia.

CARMEN ELENA SALUB

Rășinari, România, anul 2020...

(urmare din p. 32)

Moştenitori & cumpărători de bună credinţă

Ilinca Tomoroveanu a murit în ziua de 2 mai 2019, la 77 de ani. A fost nepoata lui Octavian Goga şi s-a născut în 1941, la trei ani după moartea poetului. Soţul ei, actorul Traian Stănescu, a împlinit anul acesta 80 de ani. I-am zis eu odată că pe vremea comunismului recita poezii cu partidul şi cu Ceauşescu. ***Ce să-i faci aşa erau vremurile,*** s-a scuzat el. ***Bine că tu l-ai pupat în cur pe Ceauşescu iar alţii au făcut puşcărie***... Mai e ăla, vărul lui, Dinu Bucşan şi sora lui Dinu. Dar nu fac nimica. Le-o dat guvernul un miliard de lei, în 1996, ca s-o renoveze. Ministrul Culturii era, pe atunci, Răzvan Teodorescu. Cu un miliard, în 1996, cumpărai toată strada... Înainte de 1900, Goga-i născut în 1881, aveau baie aici în casă, cu mozaic, cu apă caldă. Suntem în 2020 şi sunt oameni care n-au baie-n casă. ***Eşti de acord? Sunt***, i-am confirmat eu. Le-am zis să n-o strice şi s-o lase aşa cum e. Or făcut, ce-or făcut, or stricat-o şi or pus centrală de apartament. Păcat că nu-i Dinu aici, că ăla-i cam Lefter Popescu şi deschide la toată lumea. Şi dacă vin doi copii, le deschide. Dacă sunt mai mulţi îi bagă pe rând...” ***La Goga am înţeles cum stau lucrurile dar Casa Cioran de ce nu se poate vizita?,*** am întrebat noi „Pentru că-i o casă privată. Aia ce-o cumpărat casa de la perceptor o murit şi o dat casa la o fată, ce stă undeva mai jos. Acolo şi-o făcut o măcelărie şi un magazin de carne. Dar casa-i mică şi are doar un pic de curte. Casa lui Cioran e goală. Goală, goală... Au venit ăia de la asociaţia Cioran sau Goga de aici, de la Sibiu, în frunte cu o contabilă, una Maricica Biriş. Au fost şi la Casa lui Goga şi făceau presiuni ca să le doneze casa. ***Dar tu, Maricico, eşti întreagă la cap? Cine-ţi donează în ziua de azi o casă? Să fii tu şi fiul lui Peşte şi nu ţi-o donează. Să cadă banii pe tine, să ştii că te omoară, şi n-o dai. Nu vorbeşti tu cu ei ca să ne-o dea,*** a insistat Maricica. Cum să mă duc eu la el şi să-i zic: ***Mă, donează-ţi casa! Păi, doneaz-o tu***, o să-mi zică el. „***Cumpăraţi-o! Daţi-i un preţ rezonabil***”, i-am zis Maricicăi. ***Mă, eu aş dona-o, dar chiar pe nimica n-o dau***, mi-a zis Bucşan. La noi e o vorbă: ***De la Borţa-n jos s-o gătat omenia! De ce ziceţi asta?,*** l-am întrebat noi. ***Păi, de acolo începe Regatul...”*** Fiind o afirmaţie corectă din punct de vedere geografic dar incorectă d.p.v. politic refuzăm să ne pronunţăm asupra sensului acestei constatări vechi de când e Rășinari-ul...

Povestea tramvaiului local înainte de a deveni „Tramvaiu' lu' Popescu”

“Noi am avut tramvai datorită lui Goga. Ni l-o adus-o când o fost la putere. Când i-o căzut guvernul, ne-or luat linia şi or dus-o la Arad. ***Am văzut tramvaie trase pe dreapta...*** Asta pentru că am avut un primar ticălos care le-o donat la Sibiu. Ăia n-au stat mult pe gânduri şi le-or vândut la nişte ţigani, la fier vechi. Le-au tăiat cu autogenul. Apoi a venit un alt primar care a vrut să repare ce-or stricat alţii. Odată, tramvaiul mergea până la **Hanul Dumbrava**... „Drumul intră într-o adevărată pădure de stejari înalţi, aşezaţi pe rânduri ca nişte cătane, prin trunchiurile cărora se zăresc crestele munţilor. Este **Dumbrava**, zisă şi Jungerwald, codru ciudat, înalt cât o catedrală fără catapeteasmă, de o sălbăticie supravegheată de om, părând câteodată parcul unui oraş, dar fiind totuşi o pădure adevărată, care prelungindu-se într-altele, se urcă până în Carpaţi, căci de aici suntem la marginea aşezărilor omeneşti şi potecile satelor se pierd în pustietatea munţilor”. Aşa a fost odată, ca niciodată... “Graniţa era până la CEC-ul mare, dacă ştiţi Sibiul, aproape de Centru. Acolo era Vama. Până acolo aveam dreptul să mergem cu carele. Apoi au mutat-o mai sus şi până acolo mergea şi tramvaiul nostru. Acolo se întâlnea cu tramvaiul sibienilor şi fiecare se-ntorcea de unde a venit. Făceau legătura unul cu altul. Apoi comuniştii l-or băgat încă un kilometru mai jos, spre oraş, până la cimitir. Acolo se-ntorcea. Circula de la 4 şi jumătate dimineaţa până la 12 noaptea. Eu aşa m-am născut, cu tramvai”, îmi zice mândru interlocutorul nostru. „După Revoluţie au început să scoată liniile. ***De ce le-aţi scos că-s ale noastre?***, a întrebat primarul nost. **Sasu**' (Iohanis, n.n.) a fost de acord să ni le dea înapoi. ***Hai, mă, că vi le dăm înapoi că şi aşa n-avem ce face cu ele***. Al nostru o făcut un proiect pe fonduri europene, a trecut de-o fază, că-s mai multe, şi pe urmă, poc, că-i neelegibil. Că câr, că mâr, a rămas aşa. Noi am cumpărat un tramvai din Austria cu 6000 de euro, l-or adus până aici dar e un vagon fără întoarcere”. (Am verificat: e vorba de unul din cele două tramvaie, trase pe dreapta, vopsite psihedelic şi care, la austrieci, făcea legătura între Plain Palais şi Depot Jonction.) „Adică nu poate să facă manevre la ambele capete. La ale noastre, când ajung la destinaţie, vatmanul se muta la capătul celălalt şi conducea, de acolo, tramvaiul spre casă. Ăsta, din Austria, era doar cu o singură comandă.”

Despre Leviathan-ul cel mare şi Leviathan-ul cel mic

„În pădure a fost o fabrică de covoare. Acuma-i numa moloz c-au dărâmat ăştia tot. Aicea-i zonă de ciobani, în toată Mărginimea. Înainte era un sas care avea fabrică de lână şi postavuri. S-a orientat bine. Unde s-o facă? Aici, că aici îs ciobanii cu oile. Comuniştii au naţionalizat fabrica lui sasu' şi au extins-o. Făceau covoare de toate felurile. Or dărâmat-o acuma şi pe aia. La Cisnădie se spăla lâna de la 90% de la oile din sat. Era un Leviathan, aşa-i spune la aparatul ăla, care spăla lâna pe o distanţă de 4-5 km. O treceau prin toate apele. L-or stricat şi pe ăla, l-or dus la fier vechi. Le-am zis ălora care au făcut treaba asta că lumea trebuia să-i împuşte. Apoi unul, care a fost director la fabrica din Dumbrava, a adus, de la Constanţa, un Leviathan mai mic. Era cam 10% din cât a fost ăla mare. O mai lucrat şi ăsta vreo patru ani şi s-a ales praful şi de el...”

Reguli, impozite şi taxe, pe vremea Imperiului

„Înainte de război, fraţii lui Bunicu or fugit în Regat. Aveau cazane de ţuică şi Stăpânirea nu-i ierta de impozite. Când aveai un cazan de rachiu te duceai la percepţie şi luai dopul de la cazan. *Poţi să-l ţii şi doi ani că pe noi nu ne interesează*, ne ziceau ei. Cât îl ţineai, atâta plăteai impozit. Lucrai şi ziua şi noaptea. Trebuia să-l duci cât mai repede înapoi ca să nu plăteşti impozit prea mare. *Nu puteai să-ţi faci un alt capac?* Nu. Dacă te prindeau nu plăteai cu casa, cu pământul, dacă-i înşelai, dacă umblai cu miş-maş-uri. La întâi ianuarie te duceai la percepţie ca să poţi deschide restaurantul şi plăteai impozitul pe tot anul. Şi apoi alergai cu picioarele la cur ca să faci rost de câţi mai mulţi bani. Dacă nu plăteai la întâi ianuarie şi te duceai după, îţi ziceau că pentru tine anul ăsta e închis până la 1 ianuarie anul viitor. Toamna, ai mei se duceau până la Drăgăşani, cu patru care, după vin. Şi îl aduceau în sacale, *ştii ce-s alea? Ştiu.* Noi nu aveam decât patru cai şi mai închiriam încă patru. Sacalele le ascundeau în sacii cu fânul pentru cai. Opreau noaptea, că nu-s maşină caii, mâncau şi se odihneau. Pe drum mai cumpărau o găină, o oaie, o tăiau, o frigeau, dar nu se atingeau de vin. *Cum aşa?* Cumpărai vinul, te duceai la perceptorul din localitatea respectivă îţi făceau hârtie, ceruia butoiul şi plecai cu el. Butoaiele erau marcate la metrologie, erau de 200 fix, nu de 210. Erau reguli sfinte, nu mişca nimeni. Nu exista trafic sau alte şmecherii de-astea. Nu-ţi impunea nimeni un preţ. Preţul îl făcea concurenţa. Pe atunci Răşinarii nu erau nici jumătate din cât sunt azi şi erau 100 de măcelării şi 70 de cârciumi. Pe fiecare stradă era o măcelărie. Comuniştii au ras totul. Ne-au confiscat cazanele şi le-au dat la unii de-ai lor...”

Înainte de final, a venit timpul să facem şi prezentările

„Mă numesc Bucur şi am patru fete. Trei sunt acasă şi una-i plecată cu bărba-su în Anglia. Are două job-uri. Lucrează la Vodafone şi are 48.000 lire pe an. Au închiriat o casă şi stau acolo trei familii că e chiria mare. După serviciu, se ducea 3-4 km şi avea grijă de un bătrân. Îi făcea menajul de 3-4 ori pe săptămână, îi spăla rufele, i le călca, mergea la cumpărături... Făcea asta de vreo doi ani”. Între tată şi fiică a avut loc, la un moment dat, următoarea conversaţie. Cam aprinsă: ***Tată, ştii ce om cumsecade e? Lasă-l dracu de papagal, vino acasă, o să vezi ce-o să păţeşti tu cu el. Nu, tată, a zis că la vară vrea să vină în România, să ne cunoască familia, i-am arătat pozele cu noi şi a zis că vrea să ne doneze nouă casa. Cristino, să mă scuipi în gură, când ţi-o lăsa ăla casa...*** Ca de obicei, părinţii au întotdeauna dreptate. „Un an de zile n-am mai vorbit cu ea. Cristina a găsit o doamnă văduvă, cu doi copii şi care-i dădea de două ori şi jumătate din cât îi dădea bătrânu'. I-a lăsat maşina ca să ia copiii de la şcoală şi să stea vreo două ore cu ei până venea ea de la servici. Acolo n-ai voie să laşi copiii singuri. ***Tată, nu mă mai duc la bătrân, o să-i spun că de la întâi nu mai pot să vin că ni s-a prelungit programul de lucru.*** Ăla când a auzit a început să ţipe şi s-o facă ţigancă şi ticăloasă. Din ţigancă n-a mai scos-o. Toate fetele mele sunt blonde, frumoase şi au ochii albaştri. Atunci s-a gândit la mine şi la ceea ce i-am spus. Mi-au zis şi mie să merg acolo ca să am grijă de cai. Le-am spus să nu conteze pe mine că eu nu mă duc slugă la nime. Mai bine stau acasă şi cosesc. ***Păi nu vă e greu? Asta-i muncă grea!***, intră în vorbă şi cumnatul meu, filosoful Florinache, pe care l-am luat cu noi pentru a face nişte poze. ***La sapă şi la crumpeni e muncă grea. Cositu-i muncă de muiere!***, i-a confirmat domnul Bucur.

Epilog la o fântână

Se face seară. Coborâm strada şi plecăm să ne recuperăm maşina. La capătul străzii e o fântână care se află, conform inscripţiei aflate chiar pe ciutură, pe strada Vasile Păcală. (Sorry, nu ne-ntrebaţi, nu ştim cine-i respectivul...) Am fi vrut, la plecare, să bem şi noi apă din străfundurile Răşinariului. Fântana era secată. Cred că aşa era şi pe vremea lui Goga şi Cioran. Şi a nemuritorului Păcală Vasile...

Noi am avut tramvai datorită lui Goga. Ni l-o adus-o când o fost la putere. Când i-o căzut guvernul, ne-or luat linia şi or dus-o la Arad.

Număr ilustrat cu fotografii din ciclul *Argeşul montan* de ION SĂNDULOIU.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

reportaj

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

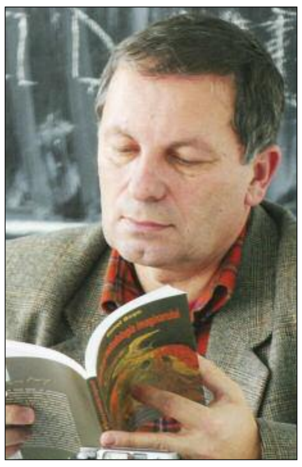
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Mihai Barbu

Rășinari, România, anul 2020. Despre Casa O. Goga, Casa E. Cioran și strada Păcală Vasile....

De la Poplaca la Rășinari sunt patru kilometri. Câteva serpentine, câteva creșteri și descreșteri de nivel de-a lungul Dealului Sterp, Mănăstirea Rășinari pe care o părăsești pe dreapta și, gata, ajungi la destinație. La un moment dat, șoseaua care trece prin Rășinari se desparte în două. Nici un indicator nu-ți arată, la această răspântie de drumuri, încotro sunt casele în care s-au născut Goga și Cioran, brandurile (inutile) ale comunei. Ce-am vrut să spunem mai inainte, vom detalia mai la vale...

Căutându-i pe Goga și Cioran am dat de Popescu. Și de Arta Popescu...

"Ulița se lărgește apoi, luând-o de-a lungul apei care trece gâlgâind prin mijlocul satului. Mai spre inima ei, se văd ulițe în dreapta și altele în stânga, toate mergând în sus, căci satul e strâns tot de-a lungul apei în punga munților. Pomi deși, îndeosebi nuci grași de umezeală, se apleacă din ogrăzi pe marginea torentului. Satul e întins dar simplu urmând întocmai configurația locului. Ulița principală urmărește mai departe apa mergând pe sub râpe pietroase și sărace, încât casele se lipesc din ce în ce mai mult de pereții dealului, rămânând fără bătătură". Asta era imaginea intrării în Rășinari, văzută și descrisă de G. Călinescu, în urmă cu vreo 80 de ani. Astăzi, când am intrat în Rășinari, atunci când șoseaua s-a bifurcat am zărit, pe partea ce-o lua la stânga, câteva tramvaie viu colorate, trase pe o linie moartă. Imaginea ne-a atras ca un magnet. Un garaj cu câteva autobuze pe care scria mare, chiar pe fruntea lor, "Rășinari" așteptau peste drum de un chioșc pe care o mână tremurândă a scris pe o tablă „Teatru lu Popescu Theater". Fatalitate! Noi îi căutam pe Cioran și Goga și am dat de Popescu. Mai exact, de Arta Popescu și de "Un tramvai numit Popescu". Chioșcul, cu aspect de stație de tramvai rurală, era un capăt de linie artistică. „Tramvaiul Popescu" e un spectacol care a avut premiera pe 25 mai 2007 și e o coproducție între Teatrul Național „Radu Stanca" din Sibiu și Primăria comunei Rășinari. Regizorul Gavril Pinte spune despre întreprinderea sa teatrală că este „un proiect de spectacol comunitar, itinerant, neconvențional, experimental iar scenariul este o dramatizare a textelor aparținând operei antume și postume a poetului Cristian Popescu. Spectacolul se joacă, în mare parte, într-un tramvai introdus în trafic pe traseul Sibiu – Rășinari și retur. În prima parte a spectacolului, după îmbarcarea publicului și punerea tramvaiului în mișcare, sunt aduse „în scenă" personajele din „Familia Popescu" și „Arta Popescu". La stația terminus, Rășinari, în chioșcul de care vă vorbeam, se derula o secvență de teatru de animație, o parodie în versuri după „Conu Leonida" de I. L. Caragiale. Pe drumul de întoarcere de la Rășinari se derulau "Artele lui Popescu": teatrul, circul, muzica, dansul, pictura și filmul. Îmbarcarea și debarcarea se făcea din stația de tramvai de la Grădina Zoologică Sibiu. Prețul biletului era de 50 de lei. Pentru că noi am vizitat Rășinariul pe vremea pandemiei, n-am avut norocul să vedem tramvaiele mișcându-se pe șine și nici pe Efimița lui Nenea Iancu-n teatru' lu' Popescu.

Copilăria a fost paradisul meu...

În jurul nostru nu era țipenie de om. La câteva sute de metri depărtare de locul unde ne-am parcat Loganul staționa un taxi. M-am îndreptat spre el ca să-l întreb pe dl. șofer unde se găseau cele ce le căutam noi. Până să ajung la el, Nicu Rață (că altfel nu pot să-i spun...) a demarat în trombă. Din mașină ieșise o doamnă cam brunetă și cam mototolită care se îndrepta sprinten spre un pod improvizat peste apa ce le traversa localitatea. „Săru' mâna", îi zic, „sunteți amabilă să-mi spuneți unde e casa lui Octavian Goga?" Doamna cade adânc pe gânduri. E clar c-am pus-o în dificultate. Habar n-avea de ce o întrebasem. „Îl cunoașteți?" „Da, cât de cât...", am zis eu cu o jumătate de gură. „Atunci de ce nu-l sunați?" „N-am numărul lui de telefon..." „Păcat, io n-am auzit de el". Am lăsat-o baltă, pe pod, chiar în mijlocul apei. Mă întorc la mașină și facem stânga-mprejur. Era clar că intrasem pe o linie moartă. Mai încolo, dăm de o elevă care, amabilă, a zis că știe unde e casa, auzise de Goga, dar îi era greu să ne explice cum să ajungem la destinația finală. "O luați la stânga, apoi iar la stânga și mai întrebați..." I-am urmat sfatul și am parcat mașina după ce am văzut un indicator mare care ne indruma, spre dreapta, și care ne asigura că, după o sută de metri, vom da de „Casa O. Goga" și „Casa E. Cioran". Mergem prima dată la „Casa E. Cioran". În fața ei, pe un suport de lemn e fixată efigia lui Cioran cu cele două date care i-au marcat existența: **8-4-1911 Rășinari; 20-6-1995 Paris**. Casa nu se poate vizita iar pe exterior arăta deplorabil. Tencuiala era căzută în mai multe locuri, cărămida e roasă de vremuri. Puteai face un tur virtual dacă descărcai aplicația fixată pe lateralul ansamblului pitic (de 5 bârne tăiate asimetric, una mai mare, altele mai mici) ce-l omagiau pe Emil Cioran. Pe bârnele lustruite mai era adăugat un citat din marele scriitor: "Copilăria a fost paradisul meu." Pe strada „protopop Cioran" (tatăl scriitorului), la nr. 1512, dai de Școala gimnazială „Octavian Goga" care are, într-un colț al clădirii, un bust mititel al poetului iar în curte sunt găzduite pubelele societății SOMA SRL. În anul școlar 2020-2021, școlii i-au fost repartizate de la inspectorat două clase pregătitoare cu 50 de locuri. Un zid alb, ce delimitează perimetrul curții, a fost împodobit cu câteva portrete alb-negru, sub formă de grafitti, în care artistul respectiv i-a aproximat pe Eminescu, Creangă, Slavici & alții (mai mici), aflați mai spre fundul curții. Mai în susul străzii e o biserică mare de zid care domină piața. Biserica și școala sunt atât de vechi că le găsim descrise și-n *Istoria...* lui G. Călinescu: "Biserica are pe pereții exteriori zugrăvituri, iar în tindă sunt înfățișate toate muncile iadului pentru tot soiul de păcătoși, de la înșelători până la femeia preacurvă. Pe aici, prin apropiere, unde este și școala, femeile vând brânză de oi."

Cucuta crește prin ogradă/ Și pălămida-i leagă snopii.../ Ce s-a ales din casa asta/ Vecine Neculai al popii?

Am văzut ce era de văzut și ne-am îndreptat spre „Casa O. Goga". Și acolo am dat de câteva uși închise. Am citit și am fotografiat placa dreptunghiulară de marmură amplasată între două ferestre ferecate: "Casa în care s-a născut, la 20 martie 1881, Octavian Goga, poetul pătimirii noastre". Exteriorul casei lui Goga era copia identică a casei lui Cioran. Cu mici diferențe: nepăsarea noastră nu ajunsese, la Goga, până la cărămidă. Ne-am lămurit. Dăm să plecăm când, la orizont, zărim un domn și o doamnă care se întorceau de la piață. Stăteau chiar în casa de vizavi. Doamna deschide poarta, intră dar bărbatul rămâne, într-o mână cu o plasă de cumpărături și-n cealaltă c-un detergent, ca să răspundă, extrem de amabil, nedumeririlor noastre. „Casa lui Goga a fost a lui Cioran, care i-a vândut-o lui Goga. Mai exact, tata lui Cioran i-a vândut-o lui tata lui Goga. Și i-a rămas casa care ați văzut-o, pentru că acolo a stat, când mai trecea pe la Rășinari. El s-a mutat la Sibiu. Când a simțit că vin comuniștii la putere, fiul lui, tot Emil îl chema, a plecat în Germania și de acolo în Franța, unde a și rămas. Comuniștii or băgat în casa goală a lui Cioran pe un perceptor. *Stai aici că-i casa ta!* Ăla o făcut actele la primărie, cum că-i casa lui. O stat acolo cât o stat, până când o aflat că le dă drumul la deținuții politici de la Canal. Și atunci o vândut-o la o femeie care a cumpărat-o de bună credință. Când a venit acasă Aurel, fratele lui Emil Cioran, a vrut, pe bună dreptate, s-o revendice. *Nu știi de unde-ai venit?*, l-au întrebat comuniștii. L-or persecutat că nu avea nici servici. Aici, unde stau eu (peste drum de casa lui Goga, n.n.), o stat un frate de-a lu tata, care a fost șef de cuib. Știți ce înseamnă asta? Șef de organizație. Au fost oameni care n-au acceptat comunismul. O fost dascăl, l-au dat afară din învățământ și l-au condamnat. Și tata a fost condamnat la 17 ani și l-au dus la Canal. Avea numai 16 ani și jumătate când l-au arestat. A făcut doi ani și jumătate și l-au eliberat. Casa inițială a fost a mamei lui Goga care era rășinăreasă. Cea pe care au cumpărat de la Cioran s-a adăugat și s-a legat de casa maternă. Au extins-o. Tata lui Goga a fost popă și el. Acum a moștenit-o Ilinca Tomoroveanu, actrița, unu, Dinu Bucșan, și Marinca, o soră de-a ăstuia din Canada. A mai fost unul, Hariton din București, mare arhitect, dar ăla a renunțat la partea lui. *Să vă rămână vouă și partea mea*, le-a zis arhitectul celor trei. Bucșanii se trag din Claudia (n. 1886), fata lui Gogoaie, căsătorită cu Constantin Bucșan". Să ne întoarcem la clasici ca să vedem dacă, între timp, s-a mai schimbat câte ceva la noi, românii: „Azi, pe strada popilor, casa doamnei Gogoaie cum îi ziceau rășinărenii bătrânei mame stă mereu cu ușile închise E o casă albă, mai îngrijită decât celelate și prin crăpăturile porții se zărește umbra unei vegetații de grădină. De pe pereții-ngălbeniți/ Se dezlipește-n pături varul/ și pragului îmbătrânit/ Începe-a putrezi stejarul;/ Iar dacă razele de soare/ Între șindile făcu-și cale/ Văd sporul pânzei de paianjen/ Și-nfiorate mor de jale".

Întâmplări romantice în fața casei pătimirii noastre

"Vara, Ilinca venea aici de la întâi iulie până la întâi august. Punea pe zid un anunț: „**Casa nu se vizitează, e în renovare**". Odată, o venit un autocar cu rezerviști de la Satu Mare și Baia Mare. Au recitat poezii, au cântat, alții plângeau de emoție. Români adevărați. Am ieșit în poartă și m-au întrebat dacă se poate vizita. Eu le-am zis ***Sunați acolo***. A ieșit soțul Ilincăi, Traian Stănescu, și m-a auzit. După ce-or plecat o venit la mine și mi-a zis: ***Altădată dacă mai vin să le spui să sune la tine. Domnu' Traian***, i-am zis, ***ăia or bătut 3-400 de kilometri ca să vadă Casa lui Goga, nu casa mea.*** Oricum, nu prea mai aveau ce să vadă că s-a furat tot din ea. Icoane pe sticlă, manuscrise, mobilă. Mai e o laiță, un pat, povești..." Noroc tot cu G. Călinescu care ne luminează cum erau, odată, interioarele: „În casa din față, privind în uliță, prin două ferestruici zăbrelite lângă larga poartă, se intră rar. Ea e compusă îndeobște dintr-un cerdac de lemn năpădit de o viță grasă, prea verde, cu un fel de laviță deasupra boltei de la pivniță, pe care poți să dormi. Înăuntru sunt vreo două-trei încăperi. Grinzi afumate de stejar apasă de aproape asupra capului și pereții ondulați care trădează bârnele de dedesupt. Mobila e simplă, tipică. Patul e un fel de bancă îngustă, uneori cu sertar, putându-se lărgi, peste care stau grămadă pernele și straițele. De-a lungul pereților sunt cuiere cu căni și blidurі. Țoalele sunt prin lăzi dar unii au și câte un dulap de haine. O masă mare, grea, cam spre ferestre, e înconjurată de bănci cu spetează, zugrăvite cu flori și datate".

(continuare în p. 31)

„Săru' mâna", îi zic, „sunteți amabilă să-mi spuneți unde e casa lui Octavian Goga?" Doamna cade adânc pe gânduri. E clar c-am pus-o în dificultate. Habar n-avea de ce o întrebasem. „Îl cunoașteți?" „Da, cât de cât...", am zis eu cu o jumătate de gură. „Atunci de ce nu-l sunați?" „N-am numărul lui de telefon..."

reportaj